

OMGEVINGSVISIE

Weststellingwerf

ruimte voor kwaliteit

juni 2019

Voorwoord

Met deze Omgevingsvisie 'Ruimte voor kwaliteit' is een nieuwe koers ingezet. De Omgevingsvisie is van en voor iedereen in Weststellingwerf.

Nieuwe basis voor ruimtelijk beleid

20 jaar lang was het 'Structuurplan 2000-2015' de basis voor het ruimtelijk beleid in Weststellingwerf. De werkwijze bij ruimtelijke plannen lag min of meer vast: het college beoordeelde het plan, de inwoners kregen inspraak en de gemeenteraad besliste. De Omgevingsvisie verandert dit. Inwoners hebben meegedacht over de nieuwe kaders en de Omgevingsvisie zelf biedt alle ruimte voor initiatieven uit de samenleving.

De totstandkoming van de Omgevingsvisie

De Omgevingsvisie is onder leiding van wethouder Cor Trompetter tot stand gekomen. We organiseerden een aantal inspiratie- en thema-avonden op verschillende plekken in onze gemeente en gingen met elkaar in gesprek. De opkomst en betrokkenheid was groot! Het resultaat van alle gesprekken en de inspraakreacties is deze Omgevingsvisie.

Omgevingsvisie: ruimte voor ontwikkelingen

Nieuwe ontwikkelingen en initiatieven zijn welkom in Weststellingwerf. De Omgevingsvisie beschrijft de kaders voor ontwikkelingen in de leefomgeving. Want wij willen ook in de toekomst een gemeente zijn met levendige en leefbare dorpen, waar de belangrijke voorzieningen in de buurt te vinden zijn. Waar mooie

en afwisselende landschappen en vernieuwende boerenbedrijven zijn. Een rustige woongemeente met levensloopbestendige en duurzame woningen. En een gemeente die voorop loopt op het gebied van energie en klimaat.

Nieuwe koers

De nieuwe koers is gebaseerd op loslaten, vertrouwen, samenwerken en faciliteren. De inwoners hebben met de uitgangspunten en spelregels van de Omgevingsvisie meer ruimte voor hun initiatieven. En de gemeente voert de regie op hoofdlijnen. Zo wordt een beroep gedaan op ieders verantwoordelijkheid. Deze nieuwe koers vraagt moed van alle betrokkenen.

Doet u mee?

Wij vertrouwen op de kracht van SAMEN en DOEN. Want Weststellingwerf is een gezonde en veilige samenleving met actieve inwoners, dorpen, verenigingen en ondernemers. We zijn trots op wie we zijn en op wat we hebben bereikt. En we geven ruimte aan ontwikkelingen die onze samenleving duurzaam verder brengen. Doet u mee?

Namens het college van burgemeester en wethouders,

Hanneke Zonderland
wethouder

Pizzeria
Italia
Restaurant

Plaza

Heineken

De H...

OMGEVINGSVISIE

Weststellingwerf

5

ruimte voor kwaliteit

juni 2019

6

Inhoudsopgave

Inleiding	9
1. Participatie: resultaat op hoofdlijnen	13
Twee inspiratieavonden	13
Themabijeenkomst 1: Leefbaarheid & zorg	17
Themabijeenkomst 2: Landbouw & buitengebied	19
Themabijeenkomst 3: Wonen & omgevingskwaliteit	21
Themabijeenkomst 4: Duurzaamheid	21
Project 'Kinderen en (hun) toekomst'	22
De afsluitende besprekavond	23
Reacties op de ontwerpvisie	24
Werkvergadering met de raad	25
Visie op hoofdlijnen	26
Thematische visies	26
2. Uitwerking van de visie	29
1. Ruimte voor sociaal-cultureel leven	29
2. Ruimte voor wonen op maat	33
3. Hiërarchie van kernen	35
4. Sterke agrarische sector in een aantrekkelijk landschap	39
5. Natuur is overal	43
6. Recreatie & toerisme	43
7. Kansen op verkeersgebied	45
8. Meer ruimte voor kleinschalige werkgelegenheid	47
9. Gezondheid	47
10. Weststellingwerf klimaatneutraal	49
3. Bestaande kwaliteiten als basis	53
Raamwerk van kwaliteiten	53
4. Spelregels & instrumentarium	61
Status van de Omgevingsvisie	61
Spelregels	61
Het gesprek aangaan	62
Rollen	63
Werkwijze en instrumentarium	65
Vervolgstappen	70
Omgevingscyclus	70
Bijlage 1 - Addendum	71

Weststellingwerf in groter verband

Inleiding

Omgevingsvisie en Omgevingswet

Voor u ligt de Omgevingsvisie Weststellingwerf. Met deze visie speelt de gemeente Weststellingwerf in op de toekomstige Omgevingswet. Daarin zijn de Omgevingsvisie en het Omgevingsplan als belangrijkste planvormen aangegeven, als opvolger van het structuur- en bestemmingsplan.¹

Participatie als basis

Deze Omgevingsvisie is opgesteld in nauwe samspraak met de bevolking, het bedrijfsleven, de agrarische sector, de politiek en andere belanghebbenden. Het is daarmee met recht een visie voor én door Weststellingwerf. Om dit te onderstrepen staan de resultaten van de uitgebreide participatieronde centraal in het eerste hoofdstuk. In de daarop volgende hoofdstukken van de visie worden ze verder uitgewerkt.

Reacties op de ontwerpvisie

Bij participatie hoort ook de mogelijkheid om te kunnen reageren op de ontwerpvisie. Deze is op de gebruikelijke wijze ter inzage gelegd en daarnaast hebben mensen de gelegenheid gekregen om via een speciale website te reageren. De opgehaalde zienswijzen zijn verwerkt in een Nota Zienswijzen. De reactieronde is afgesloten met een werkvergadering met de gemeenteraad en indieners.

Voortbouwen op bestaande kwaliteiten

Uit de participatieronde is gebleken dat mensen over het algemeen naar tevredenheid wonen en werken in Weststellingwerf. Er is geen behoefte

aan grote veranderingen en de bestaande identiteit van de gemeente wordt gekoesterd en bij voorkeur versterkt.

Het eerste hoofdstuk sluit daarom af met een beschrijving van die identiteit van Weststellingwerf, aangevuld met de toekomstvisie op hoofdlijnen. Beide zijn gebaseerd op de uitkomsten van de participatieronde.

In hoofdstuk twee wordt de visie op hoofdlijnen verder uitgewerkt in een aantal deelonderwerpen. Waar nodig worden deze onderbouwd met een analyse van de bestaande situatie.

Ruimte voor maatwerk

In tegenstelling tot de klassieke structuurplannen van de afgelopen decennia is een Omgevingsvisie geen plan dat alles vastlegt en daar allerlei regels aan koppelt. Integendeel, deze Omgevingsvisie laat zo veel mogelijk ruimte voor maatwerk vanuit bewoners, ondernemers en andere partijen die betrokken zijn bij de ontwikkeling van de gemeente.

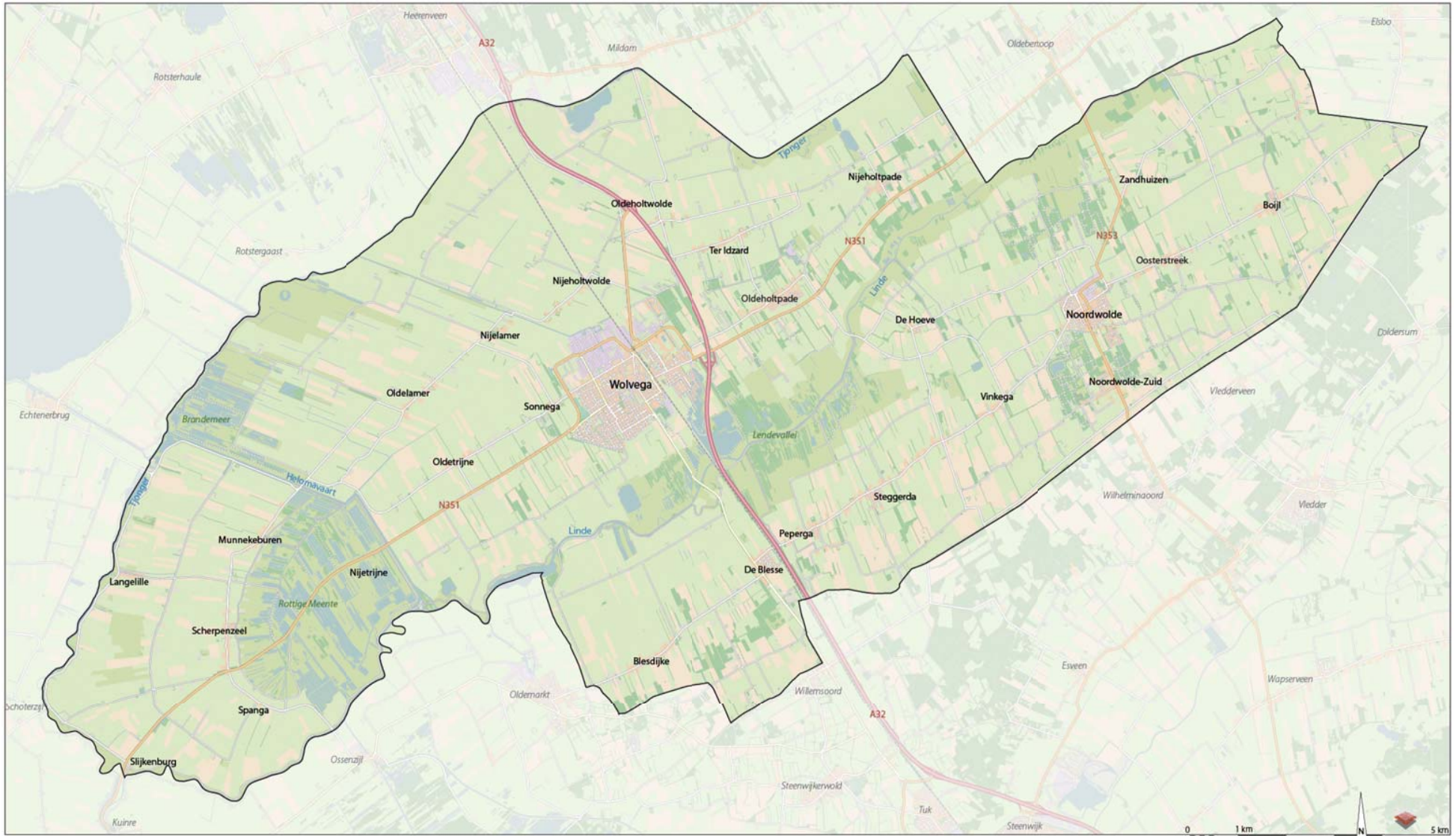
Ruimte voor de dorpen

Omdat leefbare dorpen onmisbaar zijn voor de toekomst van Weststellingwerf, wordt dat maatwerk in de visie vaak vertaald in 'ruimte bieden aan de dorpen'. Dat geldt in de volle breedte, van Slijkenburg als kleinste buurtschap tot en met de hoofdkernen Wolvega en Noordwolde.

Uitnodiging aan de samenleving

Maatwerk voor de dorpen is daarmee een zo tastbaar mogelijk synoniem voor maatwerk voor de samenleving. Om tot dat maatwerk te komen nodigt deze Omgevingsvisie de Weststelling-

¹. De Omgevingswet wordt naar verwachting op 1 januari 2021 van kracht.

namenkaart gemeente Weststellingwerf

werfse gemeenschap nadrukkelijk uit om zelf met (ruimtelijke) initiatieven te komen. Als die initiatieven bijdragen aan het versterken van de identiteit van de gemeente én voortbouwen op bestaande gebiedskwaliteiten, zal de gemeente zo veel mogelijk meedenken en meewerken om ze ook daadwerkelijk van de grond te krijgen.

Raamwerk van kwaliteiten

Het is daarom belangrijk om de kwaliteiten van de gemeente gezamenlijk vast te leggen. Deze worden in hoofdstuk drie beschreven in het zogenaamde Raamwerk van Kwaliteiten. Uitgaande van dat Raamwerk kan Weststellingwerf zich in de toekomst verder ontwikkelen.

Weststellingwerf Stellingen

Bij het uitnodigen tot initiatieven die Weststellingwerf sterker maken hoort een deels nieuw instrumentarium van de kant van de gemeente. Ook moeten de kaders waarbinnen ontwikkelingen kunnen plaatsvinden voor iedereen duidelijk zijn. Die kaders zijn verwoord in de Weststellingwerf Stellingen.

Instrumentarium, werkwijze en kaders komen in het vierde en laatste hoofdstuk aan bod.

Partijen om de tafel krijgen

Zaken als 'integrale oplossingen in en rond de dorpen', 'grote stappen op het gebied van duurzaamheid' of 'behoud van voorzieningen in de kleine kernen' zijn alleen mogelijk als mensen en partijen met elkaar om de tafel gaan zitten en samen tot een oplossing komen. De gemeente zal er daarom actief aan bijdragen dat dit gebeurt en dat - daar waar ontwikkelingen nodig zijn - dit ook in gang wordt gezet.

Rekening houden met trends

In deze Omgevingsvisie wordt bewust ver vooruit gekeken, om vervolgens uitspraken te kunnen doen voor de kortere termijn. Ver vooruit kijken betekent aandacht besteden aan zaken als bevolkingsontwikkeling en woningvraag. Maar bijvoorbeeld ook aan trends en technologische ontwikkelingen. Denk daarbij aan zelfrijdende auto's, supersnel 5G draadloos internet, elektrische voertuigen, klimaatneutrale woningen. En aan de groeiende groep van mensen die zich steeds meer richt op de economie, d.w.z. het beschikbaar zijn van producten en diensten in plaats van het bezit ervan.

Verschillende van deze trends en ontwikkelingen kunnen op termijn een oplossing gaan bieden voor bestaande problemen. In deze visie wordt daarom rekening gehouden met dergelijke ontwikkelingen. Trends vormen overigens geen aanleiding om voorlopig maar niets te doen. Integendeel, de toekomst begint nu.

Geen vaste planhorizon

Deze visie is bedoeld als een dynamisch document, dat wordt aangepast en aangevuld als daaraan behoefte bestaat. Waar dat kan en nodig is wordt weliswaar ver vooruit gekeken, maar er wordt bewust geen harde planhorizon gehanteerd waarop projecten (moeten) worden vastgepind. Deze benadering maakt het verstandig om de Omgevingsvisie om de paar jaar tegen het licht te houden en daarbij de vraag te stellen of de uitgangspunten nog voldoen aan de wensen van de tijd. Op gezette tijden hoort daar ook een nieuwe participatieronde bij. In de afsluitende paragraaf van hoofdstuk vier wordt dit verder uitgewerkt

Addendum en Structuurplan 2000 - 2015

De gemeenteraad van Weststellingwerf heeft de Omgevingsvisie Weststellingwerf vastgesteld op 12 juni 2019. Bij vaststelling heeft de raad besloten een addendum toe te voegen, waarin het nieuwe gaswinningsbeleid en het aantal biologische boerenbedrijven binnen de gemeente staan aangegeven. Dit addendum is als bijlage 1 bij deze Omgevingsvisie opgenomen.

Deze Omgevingsvisie Weststellingwerf vervangt het Structuurplan 2000 - 2015.

1.

Participatie: resultaat op hoofdlijnen

Inleiding

De Omgevingsvisie Weststellingwerf is opgesteld in nauwe samenspraak met de dorpen, ondernemers, stakeholders, individuele bewoners en de politiek. In 2016 had Architectuur Lokaal al startende stedenbouwkundigen en (landschaps) architecten in Atelier ZZ laten nadenken over de toekomst van Weststellingwerf.¹ April 2017 volgden als start van de Omgevingsvisie twee inspiratieavonden. In Noordwolde luidde het thema 'omgevingskwaliteit en leefbaarheid', in Wolvega werd gesproken over 'klimaatverandering en landbouw'. Na de beide inspiratieavonden zijn rond de zomer vier themabijeenkomsten georganiseerd, zo veel mogelijk gespreid over de gemeente:

- Scherpenzeel: thema leefbaarheid en zorg.
- Sonnega: thema landbouw en buitengebied.
- Nijeholtpade: thema wonen en omgevingskwaliteit.
- Wolvega: thema duurzaamheid.

Voor en door Weststellingwerf

De opkomst bij deze bijeenkomsten was keer op keer bijzonder hoog. Daaruit bleek nog maar eens dat mensen in Weststellingwerf betrokken zijn bij hun gemeente en hun eigen leefomgeving. En ze blijken daar ook wat van te vinden. Als alle ideeën, suggesties, verbeterpunten, dromen en wensen naast elkaar worden gelegd, dan valt allereerst op dat ze op hoofdlijnen be-

hoorlijk overeen komen. Natuurlijk, mensen zijn het niet altijd eens en er was zo nu en dan best discussie, maar dat ging dan vaak over de invulling en niet zozeer over de hoofdlijnen. Als het gaat om de richting waar het op moet met Weststellingwerf, dan staan de neuzen behoorlijk dezelfde kant op.

Het is dan ook niet overdreven om te stellen dat deze Omgevingsvisie er een is voor én door Weststellingwerf. En het is daarom niet meer dan logisch dat het eerste hoofdstuk van deze visie is ingeruimd voor de resultaten van de verschillende bijeenkomsten. Dat gebeurt zowel in woord als beeld. Om een en ander leesbaar te houden zijn van elke sessie steeds de hoofdlijnen opgenomen.

Twee inspiratieavonden

Belangrijkste opmerkingen van aanwezigen over de kwaliteiten van de gemeente:

- De gemeente heeft een herkenbare identiteit, die breed wordt gewaardeerd. Kernwoorden zijn: dorps, natuur, landschap, rust en samenhang.
- Belangrijke dragers van die identiteit zijn het vele groen en het agrarische landschap. Beide zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden.
- Rust en ruimte worden gezien als een belangrijke kwaliteit.
- Weststellingwerf heeft een divers en aantrekkelijk landschap van bovengemiddelde kwaliteit.

¹ Atelier ZZ is een initiatief van Architectuur Lokaal dat via ontwerpateliers inzicht biedt in ruimtelijke conflicten en mogelijkheden. De ontwerpers van Atelier ZZ brengen ambities en belangen van alle betrokkenen in beeld en smeden de resultaten samen tot mogelijke scenario's (zie onder andere: www.mijnomgevingsvisie.nl).

14

sfeerbeelden eerste inspiratieavond in Noordwolde

Belangrijkste opmerkingen tijdens de inspiratieavonden door aanwezigen over de verbeterpunten in de gemeente:

- Er zijn geen of onvoldoende woningen voor starters.
- Desondanks is er leegstand in de gemeente. Daar moet iets aan gebeuren.
- De biodiversiteit staat onder druk, met name doordat de landbouw steeds intensiever en efficiënter wordt.
- De toegankelijkheid van het landschap vanuit de dorpen laat te wensen over. Er is behoefte aan meer wandel- en fietsroutes door het landschap.
- Zwaar landbouwverkeer zorgt voor overlast, gevaarlijke situaties en schade aan de wegen.
- De bereikbaarheid en toegankelijkheid van voorzieningen voor ouderen zijn een punt van zorg.
- De gemeente heeft niet veel te bieden voor jongeren. Er is te weinig betaalbare huisvesting en jongeren trekken weg om te gaan studeren.
- De overgang naar een duurzame samenleving gaat te traag.

sfeerbeelden van de tweede inspiratieavond in Wolvega

THEMA'S	Dorpen leefbaarheid: zorg, onderwijs voorzieningen, gemeenschap ...	Landbouw economie, schaal, duurzaam & milieu, (groen) landschap, recreatie en toerisme ...	Omgevingskwaliteit woonomgeving, erfgoed, landschap water, natuur, bereikbaarheid ...	Duurzaamheid energie, milieu duurz. bouwen C2C, klimaatadaptatie, circulaire economie ...
NU oordeel plus/min	<p>PLUS</p> <ul style="list-style-type: none"> • woonklimaat • ruimte voor initiatief • goede bereikbaarheid • trein, A32 • dorps huis • dorps school • (sport)verenigingen • eigenheid/identiteit <p>MIN</p> <ul style="list-style-type: none"> • traag internet • balans Wolvega-Noordwolde uit evenwicht • geen samenwerking winkeliers • verkeersdruk • leegstand/rotte kiezen • geen woningen starters • weinig restaurants / streekproducten 	<p>PLUS</p> <ul style="list-style-type: none"> • groen agrarisch landschap, koeien, weidevogels • ruimte, familiebedrijf <p>MIN</p> <ul style="list-style-type: none"> • regels, traagheid • landbouw <> natuur • weiden = biljartlakens • toegankelijkheid landschap • schaalvergroting bedrijven, afhankelijk van Campina en AH • verdwijnen houtwallen • VAB (vrijkomende agrarische bebouwing) 	<p>PLUS</p> <ul style="list-style-type: none"> • fraai landschap • groen, bomen bebouwde kom • fiets/wandelpaden • frisse lucht • duisternis, sterrenhemel • ruigheid • rust & ruimte • natuur(geluiden) • herkenbaar & uniek • seizoenen • verschil west-oost/zand-veen • Lende, Rottige Meenthe, Spokeplas <p>MIN</p> <ul style="list-style-type: none"> • toegankelijkheid landschap • ontbrekende schakels • zwaar (gevaarlijk) landbouwverkeer, • lelijke bebouwing, schaalvergroting, • te hard rijdend verkeer, • toegankelijkheid ouderen, • traagheid uitvoering, • staat fietspad Lende 	<p>PLUS</p> <ul style="list-style-type: none"> • veel groen aanwezig • besef groeit • al veel beschikbaar (materiaal, kennis, procedure) • kringloopwinkels • waterkwaliteit <p>MIN</p> <ul style="list-style-type: none"> • traag transitieproces • windmolens • weinig initiatief overheid • weinig kritische burger • open haarden (stank, CO2) • onvoldoende waterkwaliteit • vermist, gif • versterking oppervlak (ook tuin) • niet gescheiden waterstromen
TOEKOMST wat is nodig	<ul style="list-style-type: none"> • educatie, voorlichting, (school)gesprekken over alle thema's (gedrag) • 'gaten' vullen met groen • noaberschap • alleenstaanden 'signaleren en activeren' • ontwikkeling organiseren • snel reagerende gemeente • meer woningen • stop verkoop huurwoningen • levensloopbestendige woonomgeving • rechtszekerheid • betere (digitale) info 	<ul style="list-style-type: none"> • luisteren (ook naar boeren) • meer ruimte hergebruik VAB 	<ul style="list-style-type: none"> • behoud groene kwaliteit / erfgoed etc. • meer ruimte economie • mooie straten • meer (speel)ruimte op straat = minder auto's • minder/aangepast verkeer • plukbos/plukgroen 	<ul style="list-style-type: none"> • educatie/voorlichting • afvalselectie/recycling • milieustraat gemeentewerf • ambitie in '30 energieneutraal • duidelijkheid zon-wind (eerst de daken, dan de grond) • lokale energieproductie • isolatiebeleid • zonnepanelen op alle daken • fiets & E-auto • laadpalen • hogere ambities Lindewijk • Voorbeelden! Koplopers! • zonneweiden • vraag-aanbod internet
WIE pakt het op	<ul style="list-style-type: none"> • ondernemende burgers • eigen initiatief/kracht • vrijwilligerswerk • platform vraag&aanbod, gemeente=faciliterend • dorpencoördinator • wijkteams (dorpscoöperaties) • ja mits ... 	<ul style="list-style-type: none"> • boeren, LTO • betrek natuurorganisaties (SB3, Frysk Gea, lokale organisaties, • boerencoöperaties 	<ul style="list-style-type: none"> • boeren, natuurorganisaties • vrijwilligerswerk • eigen tuin onderhouden • kwaliteitsbewaking door gemeente = coördinerende rol tussen organisaties 	<ul style="list-style-type: none"> • eigen verantw. consument • energieambitie gemeente • isolatie (gemeente/ corporatie) • werkgroepen duurzaamheid (gemeente& bedrijf&burger) • samenwerken&deeleconomie • zelf investeren • lokaal initiatief/eigen verantwoordelijkheid • duurzaamheidsfonds voor initiatieven • 'koopt eigen waar'

Themabijeenkomst 1: Leefbaarheid & zorg

Inleiding

Weststellingwerf heeft maar liefst 26 dorpskernen. Tijdens de eerste themabijeenkomst in Scherpenzeel stond vooral de wens centraal om al die dorpskernen zo levendig en leefbaar mogelijk te houden. Dat vraagt om een actieve rol van de dorpen, met de vrijheid om eigen keuzes te kunnen maken. Voor de gemeente betekent dat op termijn een andere rol dan nu het geval is.

Dorpen

- Met name ontmoeting, zorg, sport en onderwijs moeten behouden blijven. Winkelvoorzieningen bij voorkeur ook, maar mensen zijn zich ervan bewust dat de gemeente hier nauwelijks op kan sturen.
- Er is extra ruimte nodig voor starters en hulpbehoevenden. Dat kan betekenen dat er woningen moeten worden bijgebouwd, gericht op deze doelgroepen.
- Hoewel de kwaliteit van leven in Weststellingwerf hoog is, zien mensen de omgeving verpauperen en het landschap verslonzen.
- De bevolking vergrijsd. Dat vraagt om maatregelen op het gebied van voorzieningen en huisvesting.
- Goed internet is cruciaal voor de leefbaarheid, zeker in een relatief afgelegen plattelandsdorp.

Themabijeenkomst 1 in Scherpenzeel

- De dorpen zullen meer moeten samenwerken om belangrijke voorzieningen overeind te houden. Er zijn dorpen die graag zelf willen bepalen waaraan het beschikbare budget wordt besteed.
- Geef dorpen de ruimte, er is behoefte aan maatwerk.
- Er liggen kansen in het oprichten van gezamenlijke (dorps)energiecoöperaties.
- Met de huidige participatiesamenleving wordt steeds meer gevraagd van bewoners. Het is daarom zorgelijk dat het steeds lastiger wordt om vrijwilligers te vinden. Vrijwel alle plaatselijke belangen en verenigingen hebben hiermee te maken.

Gemeente

- De gemeente moet vooral kaders stellen en ondersteunen. Daarnaast is er vanuit de dorpen behoefte aan aanjagers met kennis van zaken. De gemeente kan dit faciliteren.
- Er is behoefte aan een 'dorpservice': bijvoorbeeld een website met expertise en gemeentelijke bijdragen waar de dorpen gebruik van kunnen maken.
- De gemeente moet zich niet te rigide opstellen: er is behoefte aan experimenteeruimte voor de dorpen. Soms zijn de regels te beperkend.
- De gemeentelijke procedures moeten sneller.

Themabijeenkomst 2: Landbouw & buitengebied

Inleiding

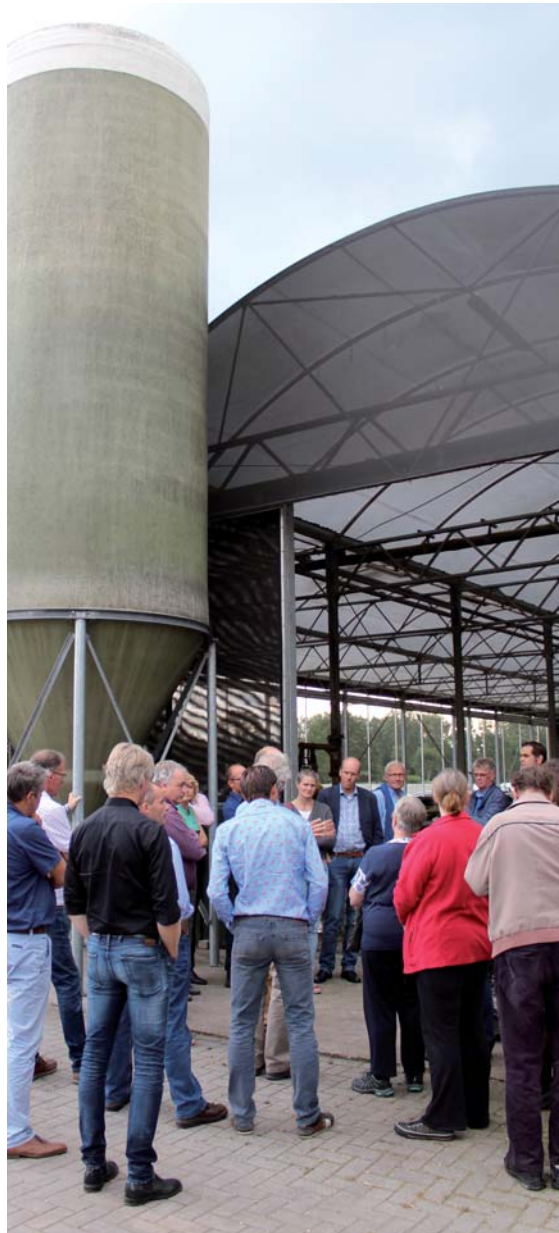
Tijdens de tweede themabijeenkomst in Sonnega kwam duidelijk naar voren dat zowel de landbouw als het landschap binnen de gemeente erg worden gewaardeerd. De landbouw is nog steeds de belangrijkste drager van het landschap, maar er wordt ook geconstateerd dat er in toenemende mate sprake is van tegengestelde belangen.

Kwaliteiten & verbeterpunten

- Weststellingwerf heeft een fraai buitengebied, dat het waard is om te behouden. Met name de weidsheid en de verschillen tussen de landschappen van oost naar west worden gewaardeerd.
- Weststellingwerf is de beste agrarische gemeente met koeien van Nederland.
- Er is steeds minder natuur buiten de natuurgebieden. Weilanden en akkerranden hebben nauwelijks nog natuurwaarde (biodiversiteit) en het aantal plant- en diersoorten gaat hard achteruit. Het landschap raakt ecologisch uitgehold.

Wensen & kansen

- Boeren hebben ruimte nodig voor een gezonde bedrijfsvoering. Dat betekent volgens de boeren meer ruimte voor schaalvergroting en meer ruimte buiten het bouwvlak, voor bijvoorbeeld mestvergistingsinstallaties.

themabijeenkomst 2: landbouw & buitengebied

- Er is te weinig perspectief voor de intensieve veehouderij.
- De gemeente is te rigide bij het beoordelen van initiatieven en plannen van boeren.
- In sommige gebieden is een eigen infrastructuur gewenst voor het steeds groter wordende agrarisch verkeer.
- Er wordt ruimte gevraagd voor experimenten en pilots.
- Maar ook moeten er betere en strengere eisen worden gesteld aan de landschappelijke inpassing van grote bedrijfsgebouwen en stallen.
- Elk landschapstype vraagt om een eigen aanpak, waardoor de verschillen tussen de landschappen behouden blijven. Geen generieke aanpak.
- Er zijn in Weststellingwerf nauwelijks biologische boeren aanwezig. Hier ligt wellicht een antwoord op de verdergaande schaalvergroting in de landbouw.
- Het wandel- en fietsnetwerk moet worden uitgebreid en beter worden gekoppeld. Met name met schakels tussen natuur en landbouw en tussen landbouw en bebouwde kom.
- Recreatie en toerisme moeten kleinschalig worden gehouden. Er is geen behoefte aan een tweede Giethoorn.

20

themabijeenkomst 3 in Nijeholtpade: wonen & omgevingskwaliteit

Samen puzzelen aan onze omgeving!
 Kies één van de drie thema's aan waar jullie groep aan werkt. Wat zijn knelpunten en wat zijn haar mogelijke oplossingen voor? Denk ook na over wat eerste stappen zijn om verder te komen en welke partijen hiervoor nodig zijn. Alle puzzelstukken van de thema's worden gegeven input voor de omgevingsvisie.

Wonen
 Ondernemen
 Leefomgeving (bebouwde kom en buitengebied)

Wat zijn concrete knelpunten bij dit thema?
 ?? **TE HANDE GEEDEN!**
 • **TE WEINIG MAATREGELEN**
 • **KANTVERHOOGING DOOR**
 • **DIS ORANJE ONVULLEN**
 • **LANDSCHAPSBETRIJFING**
 • **WEGEN**

Wat zijn eerste stappen om hierin te knopen?
 = **PROVINCIE/STAD**
 = **GEWELIKE** **HOUDT** **BY** **ORANJE** **LEVEN!**

Werk een concrete oplossing uit voor één of meerdere van de knelpunten:
 • **ECOLOGISCH BERM**
 • **BEHEER/MIER BIJ**
 • **DIVERSITEIT/KOSTEN/BF**
 • **SPATING**
 • **ANUPPEREN OP NIEUW VERKIEFS**
 • **GEWAS**
 • **GEBEBITE**

Wat zijn partijen zouden daar welke rol in kunnen spelen?
 • **BEWALERS/PA**
 • **SCHOLEN**
 • **GENEEMTE/PARTIE**
 • **BEWALERS/PA**
 • **JONGEREN**

*Groen inrichting
 Buitengebied
 Plaan!*

OMGEVINGSVISIE

themabijeenkomst 4: duurzaamheid

Themabijeenkomst 3: Wonen & omgevingskwaliteit

Inleiding

De derde themabijeenkomst in Nijeholtpade stond vooral in het teken van maatwerk. Maatwerk op het niveau van de dorpen, ondermeer met als doel het afstemmen van de woningvoorraad op de vraag. Dit vraagt in de toekomst om een andere werkwijze van de kant van de gemeente.

Wonen

- Er liggen kansen door de bundeling van voorzieningen. Het multifunctionele centrum de Nije Stienze in Nijeholtpade is daarvan een goed voorbeeld.
- De rode contouren om de kernen zijn te strak. Er is behoefte aan wat meer speelruimte, zodat beter maatwerk kan worden geboden.
- Er is in veel kernen een duidelijke mismatch tussen vraag en aanbod van woningen. Er zijn te weinig woningen voor jongeren en ouderen. En veel van de bestaande woningen zijn te groot.
- Ruilverwoning wordt als een kansrijk initiatief gezien om vraag en aanbod bij woningen in evenwicht te brengen. Bij ruilverwoning gaan alle betrokken in een dorp met elkaar om de tafel zitten om vraag-aanbod en overschotten-tekorten te inventariseren. Mogelijke oplossingen zijn dan vervolgens ruilen, het splitsen van woningen, de bouw van een tweede

woning op het erf en in het uiterste geval nieuwbouw buiten de rode contour.

- Er moet meer aandacht komen voor het verduurzamen van woningen. Dat geldt met name voor het privébezit. Het is de verwachting dat verduurzaming op termijn ook kan leiden tot lagere woonlasten.
- Er moeten betaalbare woningen worden gebouwd. Het oude systeem met premie A en B woningen zou weer moeten worden ingevoerd.
- Er moet meer ruimte komen voor alternatieve woonvormen als 'tiny houses' en 'tijdelijk wonen'.

Algemeen

- Vergeet de grenzen tussen dorpen en desnoeds die tussen gemeenten. Er moet worden samengewerkt om de opgaven op het gebied van wonen aan te kunnen pakken.
- Het zou goed zijn als elk dorp een eigen Omgevingsvisie op zou stellen. In zo'n visie kan gedetailleerd worden ingegaan op de opgaven, kansen, kwaliteiten en verbeterpunten.
- De gemeente moet meer meedenken met de dorpen.

Themabijeenkomst 4: Duurzaamheid

We Energy Game

De laatste themabijeenkomst had een andere opzet dan de eerste drie thema-avonden. Na een aantal inleidingen werd in verschillende groepen het 'We Energy Game' gespeeld. In dit spel wordt de deelnemers gevraagd om vanuit verschillende invalshoeken over duurzaamheid na te denken. Houd daarbij rekening met mensen (people), de planeet (planet), winst (profit) en met productie en balans.

Dat leverde interessante discussies op over de effecten van het toepassen van diverse duurzaamheidsmaatregelen. Door rekening te houden met elkaars belangen kan gezocht worden naar de juiste mix van maatregelen. Voor de meeste deelnemers is er geen discussie over de noodzaak om op termijn als gemeente klimaatneutraal te worden. Diverse maatregelen en technieken zijn inzetbaar, hoewel het plaatsen van windmolens wel veel discussie oproept.

Project 'Kinderen en (hun) toekomst'

Kinderen kleuren Weststellingwerf

Wij⁹⁾ zijn leerlingen uit groep 6, 7 en 8 van de Heidepolle in Wolvega. Elke vrijdagmiddag komen wij bij plusuur bij elkaar om te werken aan uitdagende projecten. Omdat de gemeente een Omgevingsvisie wil maken, willen ze weten wat de bewoners ervan vinden. Ze hebben ook ons gevraagd naar onze mening over de toekomst van Wolvega.

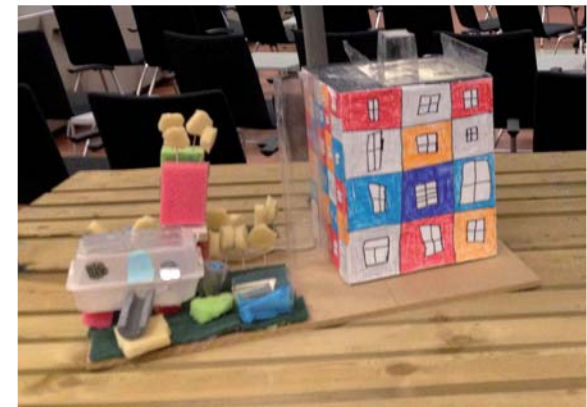
Wij hebben samen met kunstenaar Sigrid Hamelink verschillende maquettes gemaakt. 8 in totaal. Eerst hebben we onze eigen ideeën in een brainstorm opgeschreven en getekend. Deze ideeën moesten we met ons groepje samen in één maquette verwerken.

Onze mening komt in het kort hierop neer:

- Energie:
 - Wij vinden zonnepanelen mooier dan windmolens en denken dat ze ook veel makkelijker te plaatsen zijn omdat er genoeg lege daken zijn.
 - Ook denken wij voor het ontwerp van een huis na over de zonnepanelen die erop moeten kunnen.
 - Door meer glas te gebruiken heb je minder energie voor lampen nodig.
- Natuur:
 - Wij hebben veel groen in onze maquettes. Dit is aantrekkelijk voor de bewoners en is gezond. CO2 wordt vermindert door veel natuur.

- Ook hebben we veel water. Dit is leuk voor de mensen en dieren en is te gebruiken als zwembad, energieopwekker en ook in de huizen, bijv. de douche.
- Gebouwen:
 - Wij hebben veel hoge gebouwen ontworpen. Dat scheelt ruimte op de grond en het uitzicht is erg mooi.
 - Wij willen ook graag meer bijzondere gebouwen. Meer kleur en rare/bijzondere vormen. Dit maakt het minder saai. En dat zet dan de hersenen van de bewoners weer creatief aan het werk.
 - Ook hebben we opvallend veel liften in onze ontwerpen. Traplopen is niet onze hobby en hoeft ook niet als je liften plaatst. En in hoge flats is het ook wel veel lopen.
- Materialen:
 - Wij maken veel gebruik van natuur en natuurlijke materialen.
 - Grote gebouwen hebben we in parken en zelfs in het water gezet. Het uitzicht is mooier en het is gezonder.
- Duurzaamheid:
 - Niet alleen willen we meer zonne-energie gebruiken, ook hebben we veel ontwerpen met waterzuivering.
 - Als je het zelf kan schoonmaken, kun je het opnieuw gebruiken.

We hebben er ongeveer 5 middagen aan gewerkt en vonden het erg leuk. De meesten van ons hadden nog nooit zo nagedacht over het ontwerpen van je eigen woonplaats. We weten nu dat onze mening belangrijk is.

*) Julia, Vera, Lian, Leroy, Diego, Jelger, Zoë, Marit, Suze, Laura, Koen, Mara-Lynn, Rosalynn, Rayann, Boaz, Tycho, Tygo, Fabian, Aram, Jochum, Robin en Aron

De afsluitende besprekavond

Op 22 november 2017 zijn tijdens een drukbezochte avond in het gemeentehuis van Weststellingwerf de voorlopige resultaten voorgelegd en besproken.

Eerst werd een samenvatting van de concept Omgevingsvisie aan de zaal gepresenteerd. Plaatselijk Belang (PB) Nijeholtpade vertelde over hun ervaringen met het samen met inwoners opstellen van de dorpsvisie:

- langdurig proces, veel werk, veel overleg;
- steun van gemeente en extern advies zijn nodig en zinvol;
- visie is op drukke dorpsavond goedgekeurd en uitwerking gedelegeerd aan PB;
- nu z.s.m. aan raad aanbieden en afspraken/contracten regelen.

Vervolgens werd in kleine groepjes aan de hand van concrete voorbeelden getest hoe de nieuwe werkwijze uitpakt. Men wisselde van gedachten over het opstellen van een dorpsvisie, schaalvergroting in de landbouw, nieuwe functies in vrijkomende agrarische bebouwing, energieneutrale dorpsgemeenschappen, mantelzorgwoningen e.d. De resultaten daaruit luiden samengevat:

- Algemeen was de mening dat de Omgevingsvisie en de voorgestelde werkwijze zeker perspectieven bieden op kwaliteitsbehoud en eigen inbreng.
- De aanpak van de Omgevingsvisie lijkt vooral aan te slaan in de dorpen en het

buitengebied. Zorg er voor dat ook de bewoners in de twee hoofdkernen Wolvega en Noordwolde betrokken raken.

- Meer 'eigen verantwoordelijkheid' voor bewoners en organisaties is uitgangspunt. (Speel)ruimte wordt in de visie bewust ingebakken, maar schept ook weer meer onzekerheid. Daarom: duidelijke kaders en regels vóóraf in elk proces inbrengen.
- Er zijn veel raakvlakken tussen onderdelen en stellingen in de visie, wat betekent dat initiatieven van verschillende kanten belicht (moeten) worden.
- Kwaliteitscontouren vooral richten op kwaliteitsbehoud en -verbetering, en niet op het bieden van bouwruimte.
- Het instrumentarium is nu nog vooral een werkwijze, werk dit verder uit.
- Er leeft bij velen de behoefte aan meer visie en duidelijkheid (stellingname) bij de gemeente.
- Aan welke kant van het initiatief je staat is van grote invloed op gedrag en oplossingen in het participatieproces. Naarmate de belangentegenstelling groter is neemt de kans af dat een gezamenlijke basis gevonden kan worden. De gemeente moet dan als scheidsrechter optreden.
- Houd de procedures bij de gemeente helder en kort.
- Deze Omgevingsvisie is pas het begin. Gaandeweg kunnen inhoud en verantwoordelijkheid in de visie door ervaringen, pilots e.d. nader ingevuld worden.

Reacties op de ontwerpvisie

Voorjaar 2018

In de krant, op internet ... overal hebben we aangekondigd dat het ontwerp van de Omgevingsvisie klaar was. En daarbij nodigden we iedereen uit om op dit ontwerp te reageren. Op de website www.weststellingwerf.nl/omgevingsvisie was aan de hand van vijf thema's een korte samenvatting van de ontwerpvisie te lezen. Daar kon ook direct een reactie worden ingediend. Natuurlijk was het ook mogelijk om per e-mail of brief te reageren.

50 zienswijzen

Vooral via de website werd goed gereageerd. In totaal ontvingen we 50 reacties, die we zienswijzen noemen. We waarderen het ontzettend dat deze mensen actief hebben meegedacht over de Omgevingsvisie.

Nota Zienswijzen

De zienswijzen zijn gebundeld in een Nota Zienswijzen en van een antwoord voorzien.

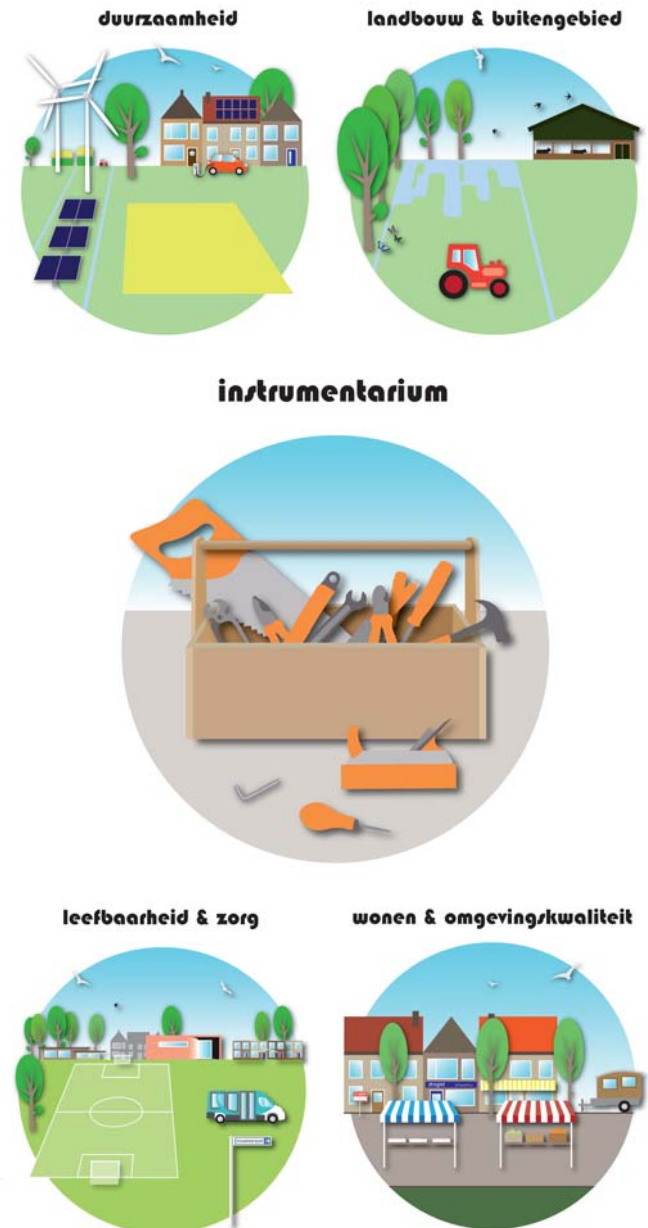
De Nota Zienswijzen is net als deze Omgevingsvisie in te zien op www.weststellingwerf.nl/omgevingsvisie.

Inloopavond

In januari 2019 stuurden we aan alle mensen die een zienswijze hebben ingediend een eerste beantwoording toe. Bij die beantwoording zat ook een uitnodiging voor een inloopavond.

Deze inloopavond vond plaats op 21 februari 2019. Tijdens deze avond kon een informeel gesprek worden gevoerd met medewerkers van de gemeente. Wethouder Hanneke Zonderland was als toehoorder aanwezig.

De avond vormde een mooie gelegenheid om nog eens van gedachten te wisselen of om gewoon een vraag te stellen. Ongeveer 10 mensen hebben gebruik gemaakt van het inloopmoment.

Werkvergadering met de raad

Maandagavond 25 maart 2019

Een bont gezelschap van raadsleden en indieners van zienswijzen kwam bijeen in de raadszaal van het gemeentehuis. Gewoon 'om het er nog eens over te hebben'. Dat was de hoofdgedachte tijdens deze avond. Ruimte bieden voor een goed gesprek tussen raadsleden en de indieners van zienswijzen. Het werkte goed. Het was gezellig druk en de sfeer was goed.

Tijdens de bijeenkomst was er na een presentatie over het proces ruimte voor interactie. Er waren speeddatesessies en een werkatelier. Tijdens de speeddates zat een klein gezelschap van raadsleden en indieners aan een tafel om over zelfgekozen onderwerpen te discussiëren. Het werkatelier was bedoeld om de spelregels uit hoofdstuk 4 van de omgevingsvisie uit te testen.

Bij de bijeenkomst waren diverse betrokken medewerkers van de gemeente aanwezig en verder ook leden van het college van burgemeester en wethouders. Zij volgden de discussies met interesse, maar deden er bewust niet aan mee. Dit omdat vaststelling van de omgevingsvisie een raadsbevoegdheid is.

Resultaat zienswijzenronde

Wat is er nu precies opgehaald? Na analyse en discussie over de zienswijzen was kort samengevat het volgende ons beeld:

- In grote lijnen kon men zich vinden in de ontwerp Omgevingsvisie.
- Er zijn suggesties gedaan voor een paar aanpassingen om de Omgevingsvisie nog beter te maken.

Een compleet overzicht van de aanpassingen die zijn doorgevoerd van het ontwerp naar de vastgestelde versie van de Omgevingsvisie die nu voor u ligt, is terug te lezen in de Nota Zienswijzen.

Visie op hoofdlijnen

Vooraf

Aan het begin van dit hoofdstuk hebben we al opgemerkt dat de deelnemers aan de participatiebijeenvakomsten behoorlijk eenduidig zijn over de toekomst van Weststellingwerf. Aan het eind van dit hoofdstuk vatten we die visie op hoofdlijnen samen. Identiteit en positionering vormen het vertrekpunt van de visie, daarna werken we de visie uit op de thema's van de vier themabijeenvakomsten.

Huidige identiteit behouden

Het nadenken over de toekomst en daarmee over het opstellen van een gemeentelijke visie begint voor veel mensen met de constatering dat ze zich erg prettig voelen bij de huidige identiteit van de gemeente. Men wil deze als het even kan behouden en waar mogelijk versterken. Daar spreekt tevredenheid uit, maar dit mag zeker niet met nostalgie of behoefte aan stilstand verward worden. De huidige identiteit van Weststellingwerf vormt voor mensen vooral een basis waarop nieuwe ontwikkelingen kunnen worden geënt. De huidige identiteit ligt daarom ten grondslag aan deze Omgevingsvisie:

Weststellingwerf is een rustige, landelijke woongemeente. Een gemeente met bijzonder aantrekkelijke en afwisselende landschappen, die gedragen worden door een sterke en innovatieve agrarische sector, door een aantal unieke natuurgebieden en door een robuuste recreatieve hoofdstructuur.

Weststellingwerf is ook een gemeente met levendige en leefbare dorpen in alle soorten en maten. Dorpen waar de belangrijke voorzieningen zo veel mogelijk in de buurt te vinden zijn. Dat geldt zowel voor de kleinste buurtschappen als voor Wolvega en Noordwolde als hoofdkernen.

Kortom, het is in Weststellingwerf goed wonen in een prachtige leefomgeving. Gewerkt wordt er uiteraard ook, maar het is geen doelstelling om een specifieke werkgemeente te worden. Dat geldt meer voor Heerenveen en Steenwijk, en dat is goed zo.

Samenhang, samenwerking en gastvrijheid worden gezien als belangrijke én onmisbare kwaliteiten om de gemeente ook in de toekomst levendig en leefbaar te houden. Die samenwerking vindt plaats op allerlei manieren en niveaus.

Positionering

Dat Weststellingwerf een landelijke en rustige gemeente is heeft natuurlijk alles te maken met de ligging. Tijdens Atelier ZZ is die treffend omschreven als 'een oase van rust in het oog van de storm'. Dat oog van de storm ligt daar eigenlijk al eeuwen en zal ook de komende decennia niet van plek veranderen. Wat wel verandert zijn vervoer- en communicatiemiddelen. Deze zorgen er ondermeer voor dat in de toekomst de mogelijkheden voor thuiswerken verder zullen toenemen omdat afstand een minder grote rol gaat spelen dan nu het geval is.

Dit alles zal naar verwachting de positie van Weststellingwerf als aantrekkelijke woongemeente alleen maar verder versterken.

Thematische visies

Leefbaarheid & zorg

Om de gemeente ook in de toekomst leefbaar te houden zet Weststellingwerf blijvend in op voorzieningen in de buurt. Bewoners hechten vooral aan voorzieningen op het gebied van onderwijs, ontmoeting, zorg en sport. Het huidige voorzieningenaanbod wordt algemeen gezien als toereikend.

Binnen de grenzen van het redelijke zet Weststellingwerf daarom in op handhaven van het huidige voorzieningenniveau. Dat betekent nadrukkelijk niet dat voorzieningen voor de eeuwigheid gegarandeerd of statisch zijn. De gemeente heeft geen directe zeggenschap over voorzieningen op het gebied van zorg en onderwijs. Nog meer dan nu al het geval is zullen voorzieningen door middel van samenwerking overeind moeten worden gehouden. Bij deze benadering hoort een andere rol van de gemeente dan we tot nu toe gewend zijn. De gemeente legt niet langer alles van bovenaf op, maar biedt nadrukkelijk ruimte voor maatwerk.

"Weststellingwerf wil ruimte bieden voor lokaal maatwerk."

Landbouw & buitengebied

De agrarische sector in Weststellingwerf is van hoog niveau en de melkveehouderij behoort zelfs tot de top van de wereld. Weststellingwerf wil deze positie behouden en zal de agrarische sector daarom ook in de toekomst ruimte bieden om te groeien.

Aan die ontwikkeling zijn wel voorwaarden verbonden. Want Weststellingwerf zet tegelijkertijd ook in op het behouden van de identiteit en kwaliteit van het landschap. De menselijke maat is daarbij cruciaal. Dat betekent dat kansen worden geboden voor schaalvergroting van bedrijven zonder dat dit leidt tot vermindering van natuur en de herkenbaarheid van het landschap.

“Weststellingwerf wil een sterke agrarische sector in een divers landschap, met een menselijke maat.”

Wonen & omgevingskwaliteit

Het aantal inwoners van Weststellingwerf zal de komende jaren naar alle waarschijnlijkheid licht gaan dalen. De aandacht zal dan ook steeds meer gericht zijn op woningen die er al zijn, op de bestaande voorraad. Om te beginnen zijn de ambities op het gebied van duurzaamheid hoog. Zo veel mogelijk woningen en andere gebouwen worden energieneutraal gemaakt. Door woningen tegelijkertijd levensloopbestendig te maken en de bestaande voorraad zo veel mogelijk aan te passen aan de vraag vanuit een

vergrijzende en ontgroenende bevolking wordt de leefbaarheid versterkt en kan de bestaande voorraad zo flexibel mogelijk worden ingezet.

“Kwaliteit is onderhoud. Weststellingwerf wil investeren in de bestaande voorraad.”

Duurzaamheid

Weststellingwerf heeft al enige jaren hoge ambities op het gebied van duurzaamheid. Dat blijkt onder andere uit de reeds gerealiseerde zonneparken bij Wolvega en Noordwolde, de grootschalige zonnepanelen op het dak van het Home Center en de plannen voor een groot zonnepark in de zandput bij Oldeholtwolde.

Weststellingwerf zet er dan ook vol op in om als gemeente te voldoen aan de Nationale en provinciale klimaatdoelen.² In samenspraak met betrokkenen zal de gemeente toewerken naar een energieneutraal Weststellingwerf. Die doelstelling wil Weststellingwerf realiseren op het eigen grondgebied.

² In het akkoord van Parijs is vastgelegd dat de deelnemende landen in 2050 klimaat- en energieneutraal zijn. De provincie Fryslân zet in het coalitieakkoord in op hetzelfde jaartal en heeft als tussenstap de ambitie uitgesproken om in 2025 25% van de energie die in Fryslân wordt gebruikt duurzaam op te wekken.

Dat betekent aan de ene kant investeren in warmteisolatie van de bestaande woningvoorraad en het streven naar een circulaire (bouw) economie. Want de meest duurzame vorm van energiebesparing is nog altijd geen of een zo laag mogelijk energieverbruik.

Aan de andere kant zal de komende jaren fors worden ingezet op het opwekken van duurzame energie. Daarbij wordt gemikt op een mix van technieken. Maatregelen die in veel gevallen ingrijpend zijn. Overleg met omwonenden en ruimte voor lokale initiatieven staan voorop.

In de toekomst zullen alle initiatieven in de gemeente worden getoetst op hun bijdrage aan deze duurzaamheidsambitie. Marktpartijen, wijk- en dorpen en bewoners worden uitgenodigd om zelf met duurzame initiatieven te komen. Uiteraard zal de gemeente zelf het goede voorbeeld geven.

Als er binnen vijf jaar onvoldoende initiatieven uit de samenleving komen om de ambities van Weststellingwerf op het gebied van duurzaamheid waar te maken, dan neemt de gemeente de regie over en zal ze zelf met een klimaatplan komen.

“Weststellingwerf wil voorop lopen op het gebied van energie en klimaat.”

2.

Uitwerking van de visie

Inleiding

In dit hoofdstuk wordt de visie op hoofdlijnen uit het vorige hoofdstuk verder uitgewerkt. Daarbij staan tien onderwerpen centraal. Dit wordt ondersteund met analysemateriaal over de huidige opbouw van de gemeente, feiten en cijfers, relevante trends en ontwikkelingen, zoals ook gebruikt op posters tijdens de thema-avonden.

1. Ruimte voor sociaal-cultureel leven

Inleiding

Het behoud van de sociale samenhang binnen de dorpen en wijken is voor de gemeente Weststellingwerf van groot belang. Dit bepaalt immers voor een belangrijk deel de kwaliteit van Weststellingwerf als woongemeente. Dat is dan ook de reden dat de lokale gemeenschappen in deze Omgevingsvisie nadrukkelijk uitgenodigd worden zelf met initiatieven te komen, waarbij de gemeente zoveel mogelijk steun zal verlenen. Dorpsvisies zijn in onze ogen een belangrijk middel om sociale binding en zelfredzaamheid te vergroten.

Voorzieningen in de buurt

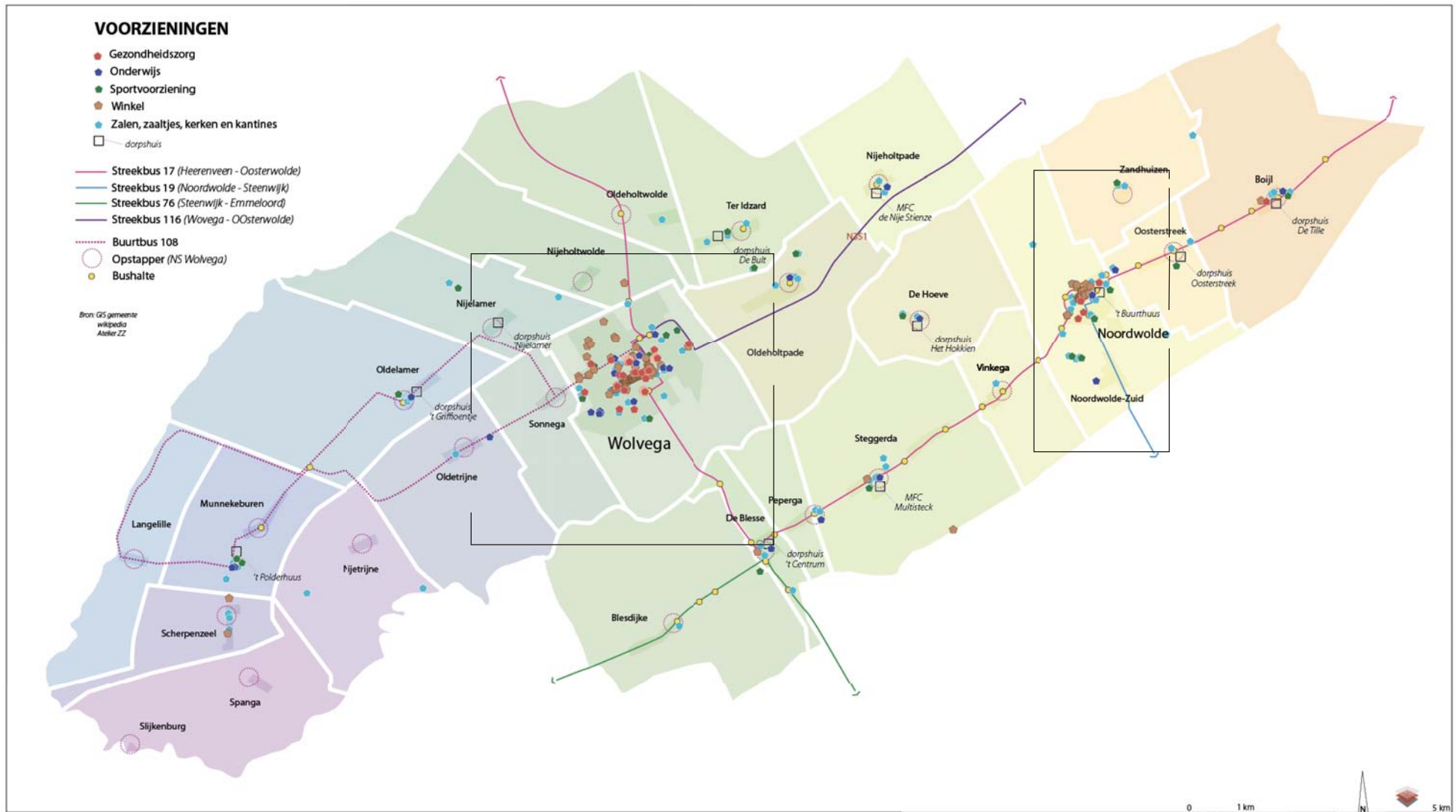
Voorzieningen spelen een belangrijke rol bij het behoud van sociale samenhang en leefbaarheid in de dorpen. De afgelopen jaren zijn - net als in de rest van Nederland - diverse voorzieningen uit de dorpen verdwenen. Dit roept bij bewoners veel discussie op. Mensen zijn niet zozeer ontevreden over het huidige aanbod, maar vooral onzeker over wat er nog meer zou kunnen verdwijnen.

Om de gemeente ook in de toekomst leefbaar te houden zet Weststellingwerf blijvend in op voorzieningen in de buurt. Een en ander uiteraard binnen het redelijke. Bewoners hechten vooral aan voorzieningen op het gebied van onderwijs, ontmoeting, zorg en sport. 'In de buurt' moet daarbij ruim worden opgevat: het betekent op redelijke afstand en niet per definitie in de eigen wijk of het eigen dorp.

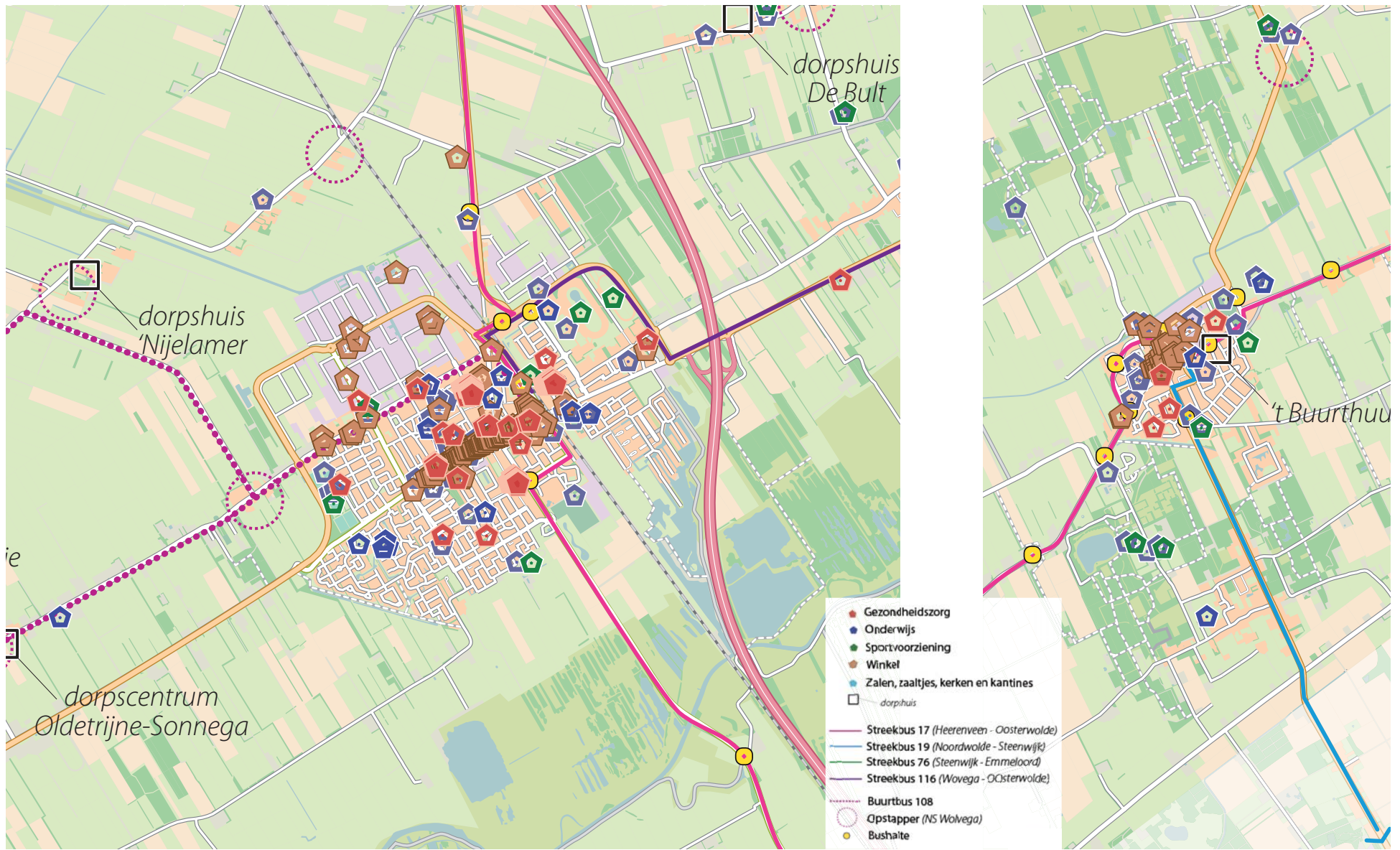
Maatwerk per voorziening

Wat een redelijke afstand is verschilt per onderwerp. Ruimte voor ontmoeting hoort bijvoorbeeld van oudsher bij een levendig en leefbaar dorp en de inzet is om dit ook te realiseren. De manier waarop dit gebeurt staat niet vast. Het kan bijvoorbeeld gaan om een dorps huis, een café of de kantine van een sportclub. Het hoeft zelfs niet per definitie om een fysiek gebouw te gaan. Het kan ook een (tijdelijke) tent gaan, budget voor het gebruikmaken van huiskamers en schuren of wellicht een digitaal dorpsplein. Enige voorwaarde is dat de voorziening voor iedereen toegankelijk is.

Onderwijs speelt een belangrijke rol op het gebied van ontmoeting, maar de mogelijkheden worden sterk gestuurd door het inwoneraantal en het aantal leerlingen. Bovendien zijn bij onderwijs veel verschillende partijen betrokken en is men gebonden aan landelijke wet- en regelgeving. De gemeente is formeel alleen verantwoordelijk voor de gebouwen. De gemeente heeft wel directe zeggenschap over voorzieningen op het gebied van sport en ontmoeting. Op voorzieningen op het gebied van zorg heeft de gemeente weinig invloed.

bestaande voorzieningen in Weststellingwerf (2017)

voorzieningen: ingezoomd op Wolvega en Noordwolde

Woonzorgzones

Het ontwikkelen van woonzorgzones kan een belangrijk middel zijn om bereikbaarheid op het gebied van zorg te garanderen. Woonzorgzone scheppen optimale condities voor wonen met zorg, o.a. door het aanbieden van levensloopbestendige woningen. Vanuit een woonzorg-complex worden zorg en ondersteuning aan huis geleverd. Dat kan variëren van hulp in de huishouding, tot maaltijdservice, een vast aanspreekpunt of medische zorg aan huis.

Er zijn binnen de gemeente al enkele informele woonzorgzones. Deze zijn ontstaan uit aanleunwoningen rondom zorginstellingen. Onderzocht gaat worden of deze ontwikkeling verder ondersteund kan worden.

Winkelvoorzieningen

Buiten Wolvega en Noordwolde zijn op dit moment nog maar weinig winkels in de dorpen aanwezig. Waar mogelijk worden deze overeind gehouden, maar wel vanuit de wetenschap dat deze voorzieningen aan een andere dynamiek onderhevig zijn dan de eerdergenoemde maatschappelijke voorzieningen. Ze worden vooral door de markt gedreven en zijn daardoor minder te sturen. Kansen op het gebied van winkelvoorzieningen liggen daarom vooral in het zoeken naar inventieve oplossingen. Zo zijn er verschillende voorbeelden van dorpen waarin een beperkte (dag)winkel wordt gerund door vrijwilligers uit het dorp zelf.

Andere rol voor de gemeente

Om optimale mogelijkheden te realiseren voor het overeind houden van voorzieningen zal de gemeente in de toekomst een andere rol gaan vervullen dan voorheen het geval was. De ge-

meente legt niet langer alles van bovenaf op, maar wil nadrukkelijk ruimte bieden voor maatwerk, waarbij de verschillende partijen die hierbij zijn, worden uitgenodigd om samen met oplossingen te komen. Dit proces is de laatste jaren al ingezet en zal verder worden uitgebouwd. Daarbij hoort een zoektocht naar een optimale werkwijze en afwegingskaders, die samen met de samenleving zal worden opgepakt.

Tijdens de verschillende bijeenkomsten over de Omgevingsvisie werden vooral kansen gezien in het ontwikkelen van nieuw ruimtelijk beleid, wat moet leiden tot meer vrijheid en speelruimte op lokaal niveau. Het achterliggende idee is dat leefbaarheid en maatwerk leidend moeten zijn bij ruimtelijke keuzes. In hoofdstuk 4 wordt dit verder uitgewerkt.

Ruimte voor het onvoorziene

Die nieuwe aanpak moet ook ruimte gaan bieden aan het onvoorziene. Te vaak blijkt namelijk dat het normale ruimtelijke beleid te rigide is om snel in te kunnen spelen op kansen die zich - op korte termijn - voordoen. In hoofdstuk vier wordt dit nieuwe instrumentarium verder uitgewerkt.

Nog meer samenwerking tussen de dorpen

Elk dorp is anders. Dat betekent bijvoorbeeld dat Nijeholtpade wellicht voor een andere oplossing zal kiezen dan Nijetrijne. Ook die vrijheid wil de gemeente bieden. Daarnaast is duidelijk dat dorpen - meer dan nu al gebeurt - zullen moeten samenwerken om voorzieningen overeind te houden. Lastige keuzes zijn dan soms onvermijdelijk, want ook bij een nieuwe benadering zijn de mogelijkheden niet onbeperkt en zijn de beschikbare budgetten uiteindelijk stu-

rend. De samenwerkingsverbanden tussen de dorpen kunnen overigens verschillen per onderwerp of type voorziening.

2. Ruimte voor wonen op maat

Licht afnemende bevolkingsomvang

Het aantal inwoners van Weststellingwerf neemt al een tijdje langzaam af en het is de verwachting dat deze daling vanaf 2025 wat sneller doorzet. Omdat tegelijkertijd de omvang van het gemiddelde huishouden nog wat verder krimpt, groeit dat aantal nog iets. Tot 2025 gaat het om een toename met ruim 400 huishoudens. Het aantal huishoudens stabiliseert vervolgens en neemt vanaf 2030 mogelijk af.¹

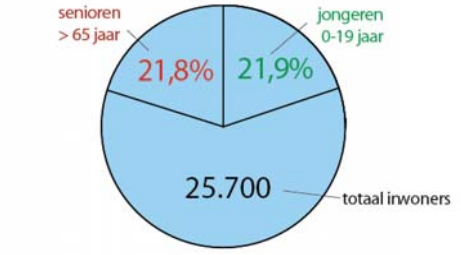
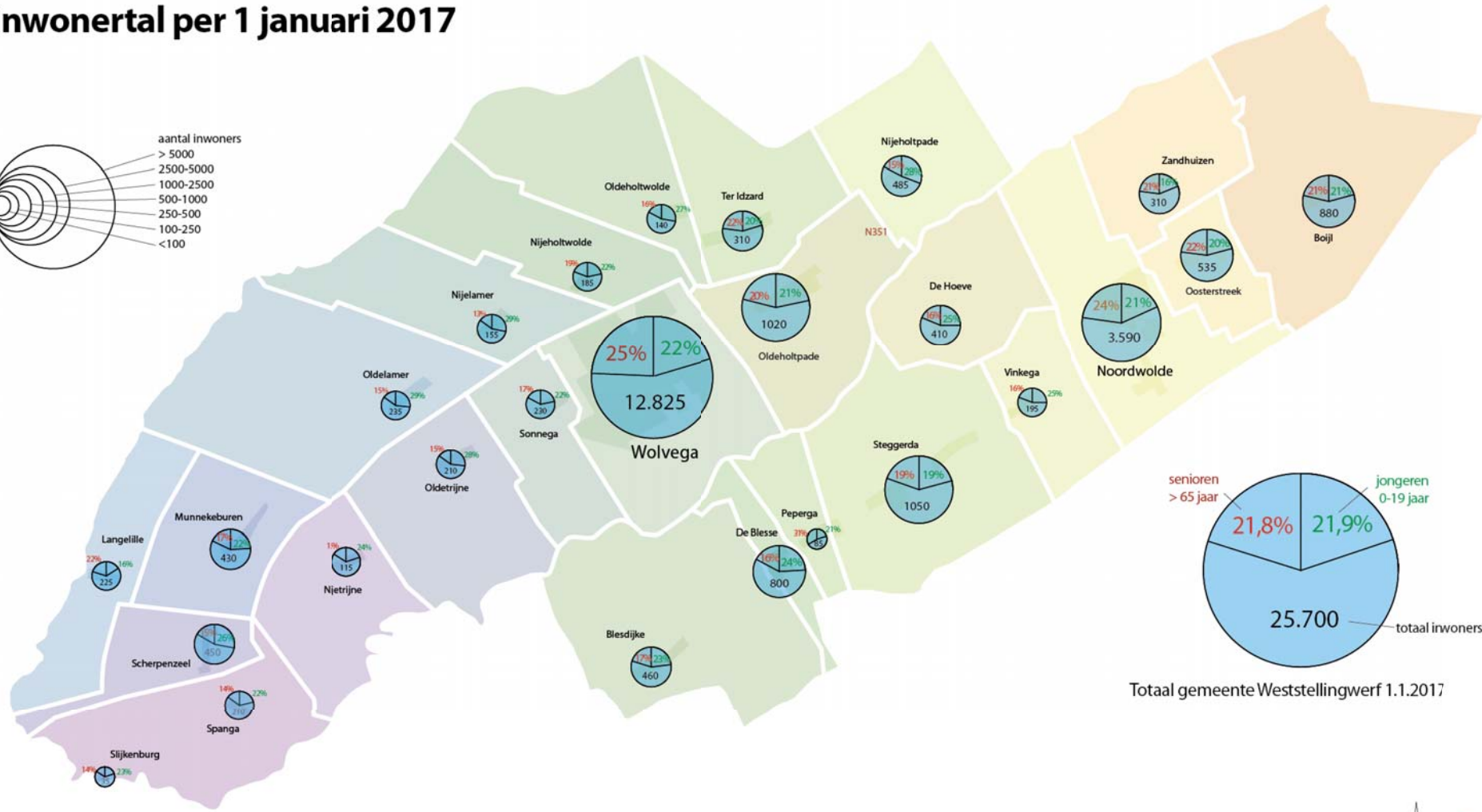
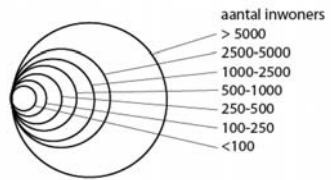
Dat betekent dat er in Weststellingwerf nog beperkt woningen bijgebouwd worden, en dat de aandacht steeds meer gericht wordt op wat er al is en daarin aangepast moet worden. De meeste woningen die in de toekomst nodig zijn, staan er immers al. De komende jaren wil de gemeente enkele belangrijke opgaven op het gebied van de bestaande (woning)voorraad oppakken.

Duurzaamheid & levensloopbestendigheid

De ambities op het gebied van duurzaamheid zijn hoog. Zo veel mogelijk woningen en andere gebouwen moeten energieneutraal worden. De gemeente gaat hierover afspraken maken met de corporaties. Voor het particuliere woningbezit ligt de zaak wat complexer, aangezien het de eigenaren vaak aan de benodigde kennis en middelen ontbreekt om hun woning(en) te ver-

1. Bron: Prognose Fryslân (2016).

Inwonertal per 1 januari 2017

Totaal gemeente Weststellingwerf 1.1.2017

bevolkingsopbouw & inwoneraantallen in 2017 (bron: Atelier ZZ)

duurzamen. De komende jaren zal onderzocht worden wat de mogelijkheden zijn om de verduurzaming op gang te krijgen. Door woningen tegelijkertijd levensloopbestendig te maken en aan te passen aan de vraag wordt de leefbaarheid van de dorpen versterkt en kan de bestaande voorraad flexibeler worden ingezet.

Maatwerk om aan eigen behoefte te voldoen

Net als bij voorzieningen wil Weststellingwerf in de toekomst meer ruimte geven aan de samenleving voor maatwerk op woongebied. Dit mag vooral gezien worden als een uitnodiging aan de dorpen. De bedoeling is dat hierdoor het woningaanbod beter wordt afgestemd op de vraag. Daarbij is vooral aandacht nodig voor de huisvesting van ouderen en jongeren. Waar nodig en gevraagd zullen experimenten als 'ruilverwonen' en andere middelen worden ingezet om de doorstroming op de woningmarkt en het beschikbaar komen van passende en betaalbare woningen te bevorderen. Hiermee wil de gemeente het makkelijker maken voor starters om aan een woning te komen. Tegelijkertijd moet aan ouderen de mogelijkheid worden geboden om langer zelfstandig te wonen.

Het gaat in alle gevallen nadrukkelijk om het realiseren van kwaliteit en niet om kwantiteit, want ook in de toekomst zullen buiten Wolvega geen grote(re) aantallen woningen worden gebouwd.

Ruilverwoning

Er lopen verschillende initiatieven om maatwerk te leveren door dorpsbreed naar de bestaande voorraad te kijken en deze af te stemmen op de vraag. Zo is bijvoorbeeld in De Hoeve - met subsidie van het Stimuleringsfonds voor de Creatie-

ve Industrie - uitgezocht hoe het verschil tussen vraag en aanbod kan worden opgelost.

Ouderen wonen vaak in relatief dure huizen die niet goed meer aansluiten op hun leefsituatie. Ook moeten ouderen te vaak het dorp verlaten vanwege een zorgbehoefte, terwijl ze graag in het dorp willen blijven wonen. Tegelijkertijd bestaat er een woonvraag van jongeren en gezinnen die geen betaalbare woning kunnen vinden. De oplossing wordt gezocht in ruilverwoning. Dat is een samenhangend pakket maatregelen, waarbij zonder nieuwbouw bijvoorbeeld starterswoningen worden gerealiseerd door een bestaande grote woning te splitsen.

Als al deze mogelijkheden benut zijn, kan als aanvulling nog worden gezocht naar mogelijkheden voor beperkte nieuwbouw binnen de dorpen.² Zo kan als variant hierop ook de 'doorloopwoning' in beschouwing worden genomen.

Weststellingwerf biedt ruimte

Weststellingwerf wil deze ontwikkelingen in de toekomst verder ondersteunen. Dat betekent dat de gemeente beleidsruimte gaat bieden, bijvoorbeeld voor het splitsen, samenvoegen of omvormen van woningen. Daarnaast kunnen ook de mogelijkheden worden onderzocht van het omvormen van bedrijfswoningen of het splitsen van (grote) boerderijen.

Pas als al deze opties benut zijn komt de mogelijkheid in beeld om een beperkt aantal nieuwbouwwoningen te realiseren. Dat gebeurt bij voorkeur binnen de bebouwde kommen, dus binnen de rode contour. In uitzonderlijke geval-

len kan dit wellicht ook buiten de rode contour plaatsvinden. Dit op voorwaarde dat met zo'n ontwikkeling de kwaliteit van het dorp als geheel verbetert. Het gaat dan zowel om sociale als ruimtelijke kwaliteit. Dit idee wordt verder uitgewerkt in hoofdstuk 4. Zomaar een nieuwe woning in het buitengebied bouwen is geen optie, en zal dat ook in de toekomst niet worden.

3. Hiërarchie van kernen

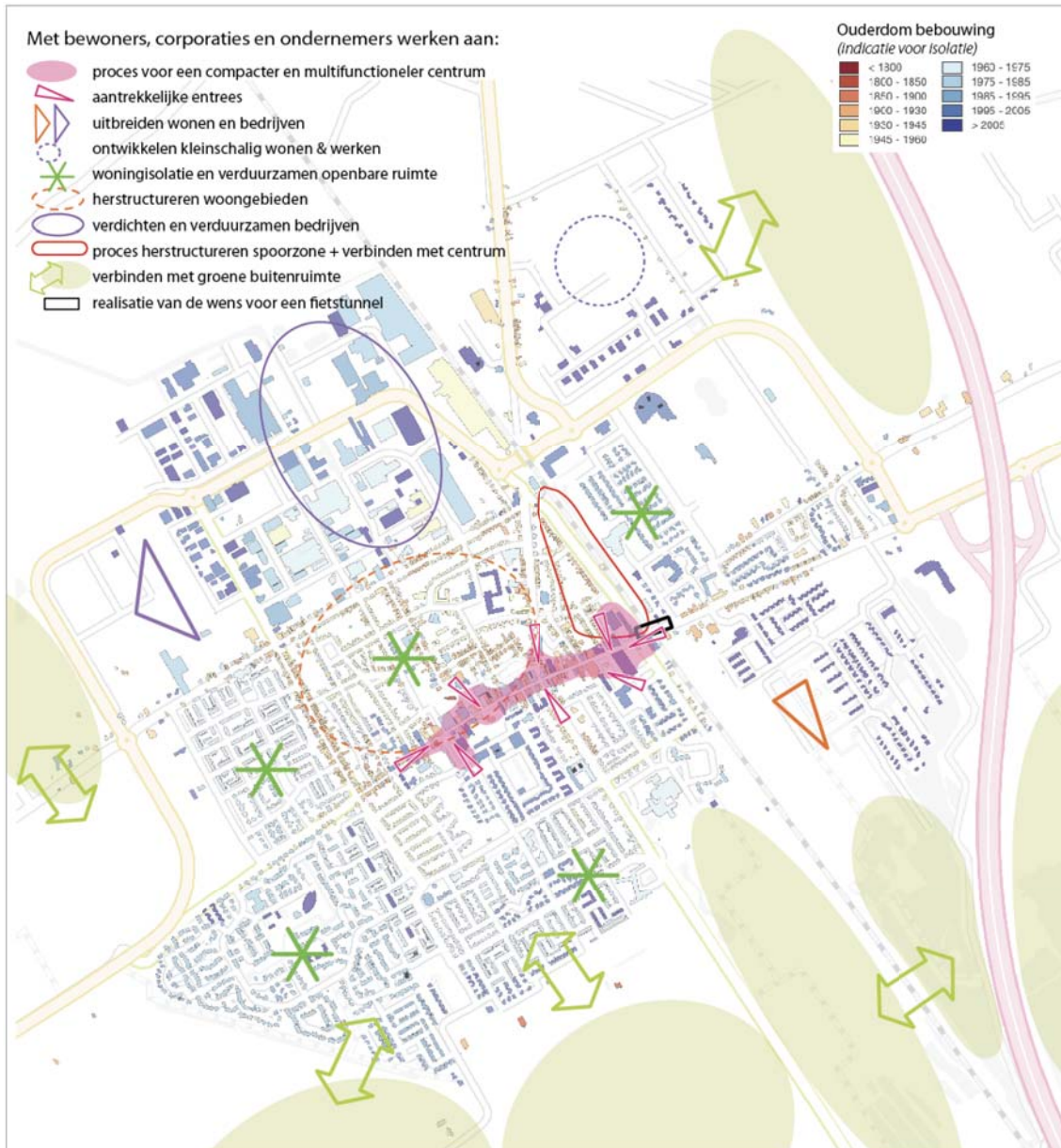
Wolvega en Noordwolde als hoofdkernen

Met name door hun ligging aan hoofdinfrastructuur zijn Wolvega en Noordwolde door de jaren heen harder gegroeid dan de overige Weststellingwerfse dorpen. De gemeente heeft daar op ingespeeld door de grotere woonwijken en belangrijke voorzieningen in deze beide kernen te concentreren. Momenteel woont tweederde van de bevolking van Weststellingwerf in Wolvega en Noordwolde. Wolvega heeft daarbij een duidelijke verzorgingsfunctie op de schaal van de gemeente als geheel, Noordwolde biedt vooral dagelijkse voorzieningen voor het oostelijke deel van de gemeente.

Verdichten en afronden woningbouwlocaties

Als gevolg van dit beleid kunnen in Weststellingwerf voorzieningen worden aangeboden die anders naar alle waarschijnlijkheid niet (meer) aanwezig zouden zijn. Er is dan ook alle reden om dit beleid voort te zetten. Weststellingwerf zal daarom in Wolvega en Noordwolde blijven investeren in kwaliteitsverbetering van woonwijken en centrumvoorzieningen.

2. Bron: o.a. website Laurens Boodt architect.

overzichtskaart Wolvega

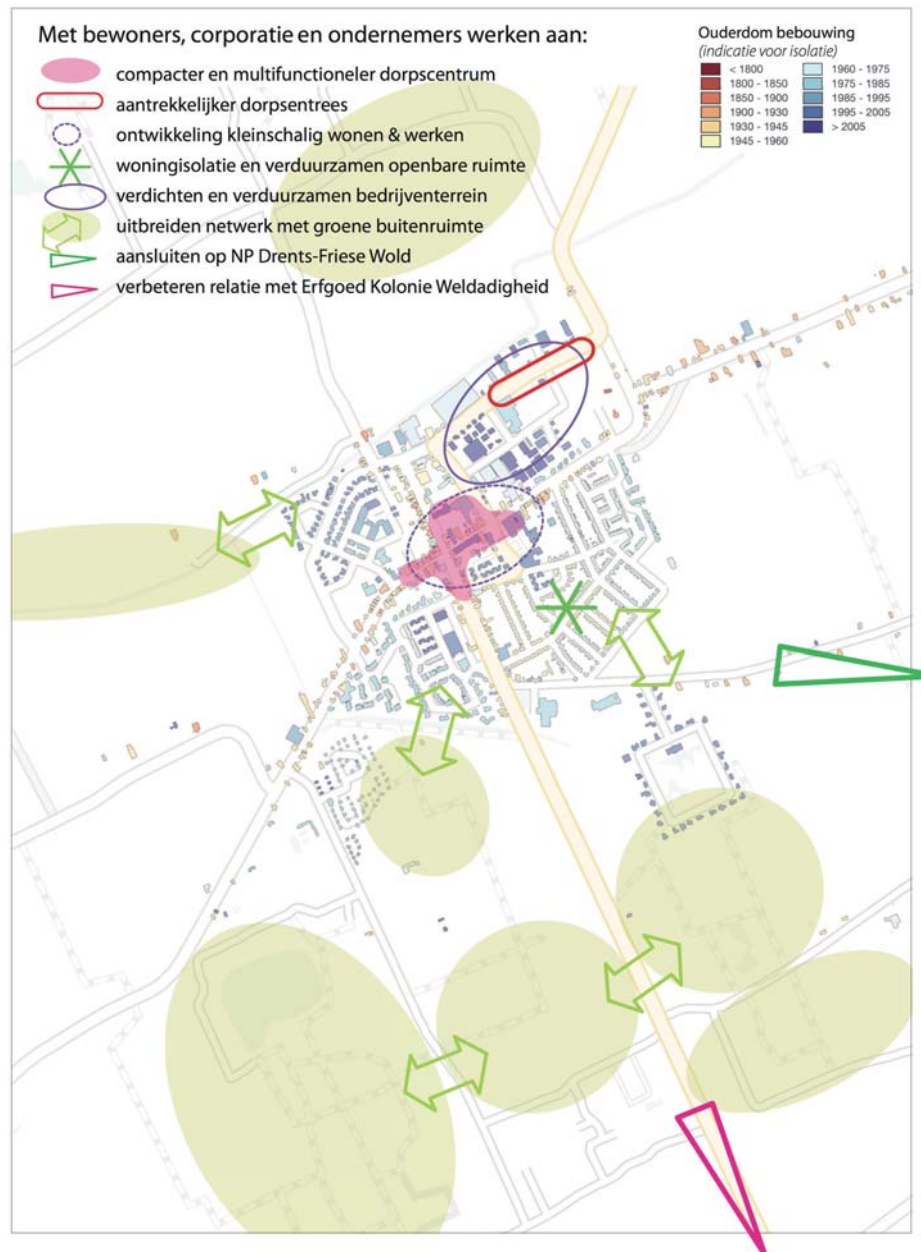
Het woningbouwbeleid, zoals dat recent in de woonvisie is vastgelegd, zal worden voortgezet. Dit betekent ondermeer dat er zeer beperkt ruimte is voor nieuwbouw in de kleine kernen. De mogelijkheden voor nieuwe woningen, in Wolvega (Lindewijk) en in mindere mate Noordwolde, zijn vooral te vinden in het afronden van bestaande woningbouwlocaties en verdichting binnen de bebouwde kom. Daarbij is oog voor woningbouw in alle categorieën. De opgaven en kansen per hoofdkern verschillen:

Wolvega

Net zoals elders in Nederland heeft Wolvega te kampen met een terugloop in het aantal vierkante meters winkeloppervlak. Ook bij het verder combineren van functies en voorzieningen staat Wolvega voor de opgave om het winkelhart compacter te maken en te verbreden naar een nog steviger en levendiger combinatie van winkels, werk, horeca en cultuur. Alleen hiermee kan de concurrentie worden aangegaan met online winkels en dienstverlening. Als de moderne consument fysiek gaat winkelen, dan wil deze iets beleven, een ervaring opdoen. Lege panden of verwaarloosde delen in een winkelstraat doen afbreuk aan dat beeld.

De gemeente en de middenstand in Wolvega hebben de afgelopen jaren niet stilgezeten. Er is een combinatie gemaakt van gratis parkeren (in een blauwe zone) en een verkeersluwe winkelstraat. Ook zijn er inmiddels levendige terrassen op het centrumplein.

In de Investeringskalender 2017-2027 zet de gemeente in op een krachtig en compact winkelcentrum. Dat beleid wordt in deze Omge-

overzichtskaart Noordwolde

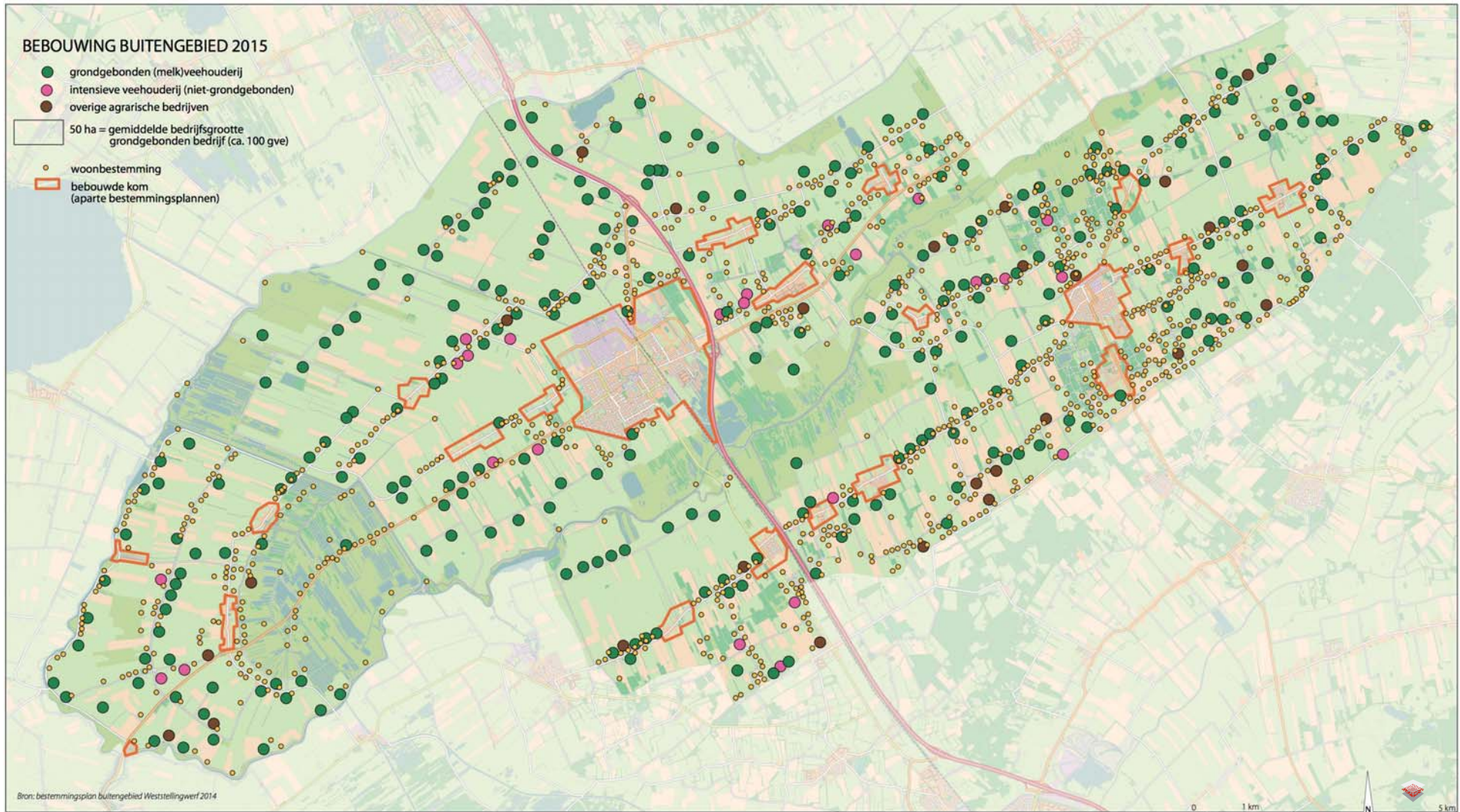
vingvisie doorgezet. Het gemeentebestuur laat in 2018 een kwaliteitsconsultatie uitvoeren door deskundigen retail en openbare ruimte. Hun rapport vormt het startpunt voor overleg met alle betrokkenen. Daarin gaat gewerkt worden aan stedelijke herverkaveling, waarbij winkeliers van buiten het winkelgebied nog meer worden gestimuleerd om naar 'binnen' te verhuizen. Er zal een knoop worden doorgehakt over een gerichte begrenzing van de winkelzone. Dat vraagt om duidelijke keuzen en om het vormgeven van een markante entree.

Verblijfsklimaat en de buitenruimte kunnen verder worden verbeterd door de groenstructuur in het centrum te versterken. Daarnaast zijn er opgaven op het gebied van herstructureren en verduurzamen van de bebouwing en de openbare ruimte in Wolvega. Dit geldt ondermeer voor de spoorzone, die - zeker als er een tweede (fiets)tunnel onder het spoor komt - kan worden opgewaarderd tot een aantrekkelijke zone voor wonen, werken en verblijven, direct verbonden met het centrumgebied van Wolvega.

Als laatste is aandacht nodig voor het verder verbeteren van de toegankelijkheid van de omliggende groene gebieden voor het maken van ommetjes, beoefenen van buitensporten en kennis nemen van de rijke cultuurhistorie. Wat de laatste jaren al is ingezet zal onverkort worden doorgezet in de toekomst.

Noordwolde

Weststellingwerf wil dat Noordwolde ook in de toekomst een verzorgingsfunctie voor de directe omgeving blijft behouden. Daar horen winkels met dagelijkse voorzieningen bij. Een van

overzicht agrarische bedrijven (2015)

de pijnpunten in het dorp is de jarenlange leegstand van de winkelpanden aan de Hoofdstraat Oost. Tot grote frustratie van de inwoners van Noordwolde staan deze panden sinds de oplevering zo'n tien jaar geleden structureel leeg. De herinrichting van het Manuplein heeft wel gezorgd voor een kwalitatieve verbetering van het centrum. Zeker in combinatie met het verplaatsen van de markt is de levendigheid sterk toegenomen.

Er is meer leegstand dan alleen in de Hoofdstraat Oost. De gemeente blijft dit volgen en werkt aan een regeling om startende ondernemers in de beginfase te steunen en de concentratie van activiteiten en ondernemingen in het winkelgebied van Noordwolde te stimuleren.

De noordelijke entree van Noordwolde via het bedrijventerrein is geen visitekaartje. op korte termijn zal hier een kwaliteitsslag gemaakt moeten worden.

Andere toekomstige opgaven betreffen de verduurzaming van woningen en bedrijven en de voortgang bij het toegankelijker maken voor bewoners en bezoekers van de verschillende omliggende groengebieden (voor ommetjes, sport en spel en kennismaken van de rijke cultuurhistorie en het aanwezige erfgoed in het buitengebied).

In en rond Noordwolde en Noordwolde-Zuid liggen er kansen als wordt aangesloten op de toeristisch-recreatieve potenties van het Drents-Friese Wold en vooral op de ontwikkelingen rond de nabijgelegen Koloniën van Weldadigheid. Daarbij kan gedacht worden aan thematische fietsroutes en bescheiden horeca-ontwikkeling.

4. Sterke agrarische sector in een aantrekkelijk landschap

Ruimte om te groeien

In 2016 bedroeg de totale bijdrage van de landbouwsector aan de Nederlandse economie zo'n €27 miljard. Ruim 1/3 daarvan komt uit de veehouderij; het aandeel van melk hierin is goed voor zo'n € 4,5 miljard. Belangrijkste exportsector voor de landbouw is de sierteelt, gevolgd door vlees, zuivel en eieren, groenten en fruit.³

In Weststellingwerf zijn vooral grondgebonden melkveehouderijbedrijven te vinden. Daarnaast is er een beperkt aantal niet-grondgebonden bedrijven (met name intensieve veehouderij) en nog enkele 'overige agrarische bedrijven'. De gemiddelde bedrijfsgrootte van de grondgebonden bedrijven bedraagt 50 hectare.

De melkveehouderij behoort tot de wereldtop en Weststellingwerf wil dat graag zo houden. Daarom wordt de agrarische sector binnen de gemeente ontwikkelingsruimte geboden. Naar verwachting zal schaalvergroting noodzakelijk blijven voor een concurrerende sector. In de praktijk zal de gemiddelde bedrijfsgrootte nog toenemen en het aantal bedrijven afnemen. Aan die ontwikkelingsruimte voor de agrarische sector zijn echter wel voorwaarden gekoppeld.

Veranderende kijk op de landbouw

Het was in september 2018, op het boerenerf van een biologische veehouderij in Delfgauw, dat minister Carola Schouten duidelijk maakte dat de grootschalige moderne landbouw op een keerpunt staat. De boodschap was dat

doorgaan op dezelfde weg grote nadelige gevolgen met zich mee brengt. De bodem zal uitgeput raken, milieukwaliteit, biodiversiteit en landschappelijke kwaliteit nemen verder af en zelfs de klimaatdoelen komen verder onder druk te staan. 'Kringlooplandbouw' is het centrale woord in de landbouwvisie van de minister. Heel concreet is dit nog niet uitgewerkt, maar het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit zal de regie op zich nemen om dat wel te gaan doen. Brussel krijgt een belangrijke rol bij de uitwerking van de landbouwvisie: via het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) kan kringlooplandbouw mogelijk gestimuleerd worden.

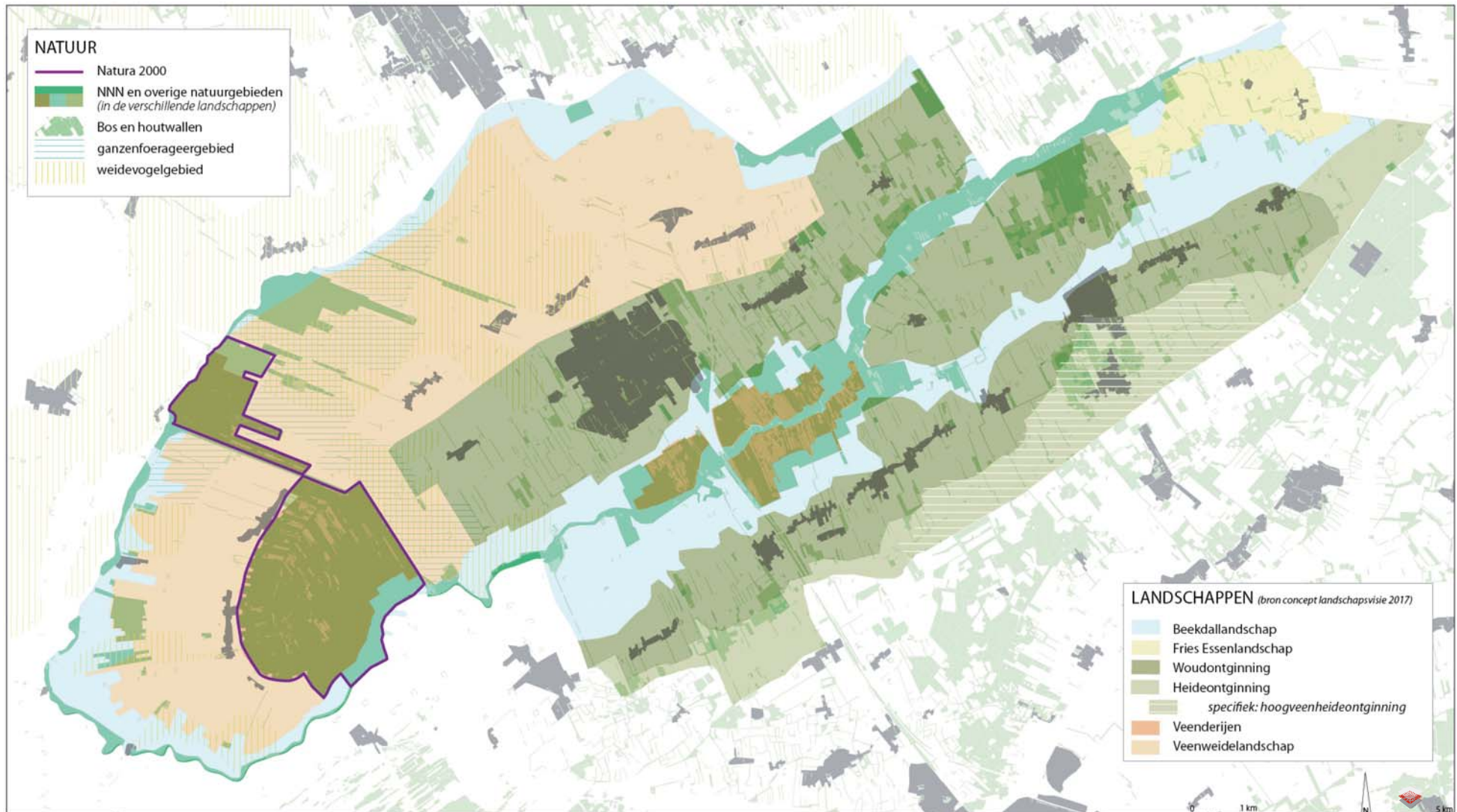
Dit sluit goed aan op de geluiden die hoorbaar waren tijdens de thema-avond in Sonnega. De afname van de biodiversiteit op de landbouwkavels en in de sloten verontrust veel insprekers, ook omdat de effecten van de moderne veehouderij zich tot ver buiten de eigen kavelgrens voordoen.

De gewenste verandering binnen de landbouw kan alleen worden bereikt door gebiedsgerichte (lokale) samenwerking tussen de verschillende organisaties en belanghebbenden. De gemeente zal deze samenwerking waar mogelijk ondersteunen, waarbij zo veel mogelijk een koppeling zal worden gelegd met het thema duurzaamheid (met name circulaire economie).

Natuurinclusief boeren

Naast een hoogwaardige reguliere landbouw ziet Weststellingwerf kansen op het gebied van biologische en natuurinclusieve landbouw, bedrijfsvormen die binnen de gemeente nog nauwelijks vertegenwoordigd zijn. Hierbij kan

³ Bron: CBS StatLine (www.cbs.nl).

worden ingespeeld op de groeiende vraag naar biologische en streek eigen producten. Wellicht biedt dit ook deels een antwoord op het almaar doorgaande proces van schaalvergroting. En in ieder geval komt het de natuur (beleving) in de groene buitenruimte ten goede.

Wettelijke normen

Voor de verschillende vormen van milieubelasting (stikstofemissie, fijnstof, landbouwgiften, grondontsmettingsmiddelen e.d.) gelden landelijke regels, waarop de gemeente geen invloed kan uitoefenen. Verduurzaming van de agrarische productie in dit opzicht valt onder de nationale en Europese regelgeving en is primair een private bedrijfseconomische beslissing. Handhaving van de milieuregels is een taak van de regionale uitvoeringsdienst FUMO, het bevoegd gezag hierin is de provincie Fryslân.

Toch kan op de reguliere bedrijven wat betreft de kwaliteit van het landschap, het verminderen van de milieubelasting en bevorderen van de biodiversiteit al veel gedaan worden. Daarvoor bestaan verschillende (provinciale) subsidie- en stimuleringsregelingen waarop een beroep kan worden gedaan. Belangrijk daarbij is een gebiedsgerichte samenwerking tussen natuur- en landschapbeherende organisaties en de boeren. Waar mogelijk zal de gemeente dit bevorderen en neemt hier aan deel, met als doel vergroten van de landschappelijke kwaliteit en vergroten van de biodiversiteit in het buitengebied. Bij het zoeken naar de balans tussen de groene kwaliteit van het buitengebied en het agrarische belang zal de gemeente altijd als eerste naar de groene kwaliteit kijken.

Schaalvergroting binnen grenzen

Aan de ontwikkelingsruimte voor de landbouw zijn - naast de wettelijke milieuregels - daarom ook ruimtelijke voorwaarden verbonden. Schaalvergroting van de bedrijven mag zeker niet ten koste gaan van de identiteit en kwaliteit van het landschap en de sociale gemeenschappen. De menselijke maat is daarbij belangrijk.

Dit betekent concreet:

- Zorgvuldig inpassen van erven en opstallen.
- Behoud van de leesbaarheid van het landschap (landschapstype en de overgang tussen de verschillende landschappen, landschapsrichting enz.).
- Behoud en uitbreiding van landschapselementen in de vorm van houtwallen, bossen, lanen, dijken en sloten.
- En het behoud van paden, wandel- en fietsroutes door het buitengebied.

Agrarische bedrijven spelen een belangrijke rol in het sociale leven van de kleine kernen en het platteland. Potentiële (belangen)conflicten worden meestal op dit niveau besproken en opgelost. Bij schaalvergroting is daarom een blijvende betrokkenheid van het bedrijf bij de lokale gemeenschap cruciaal.

Bestemmingsplan Buitengebied

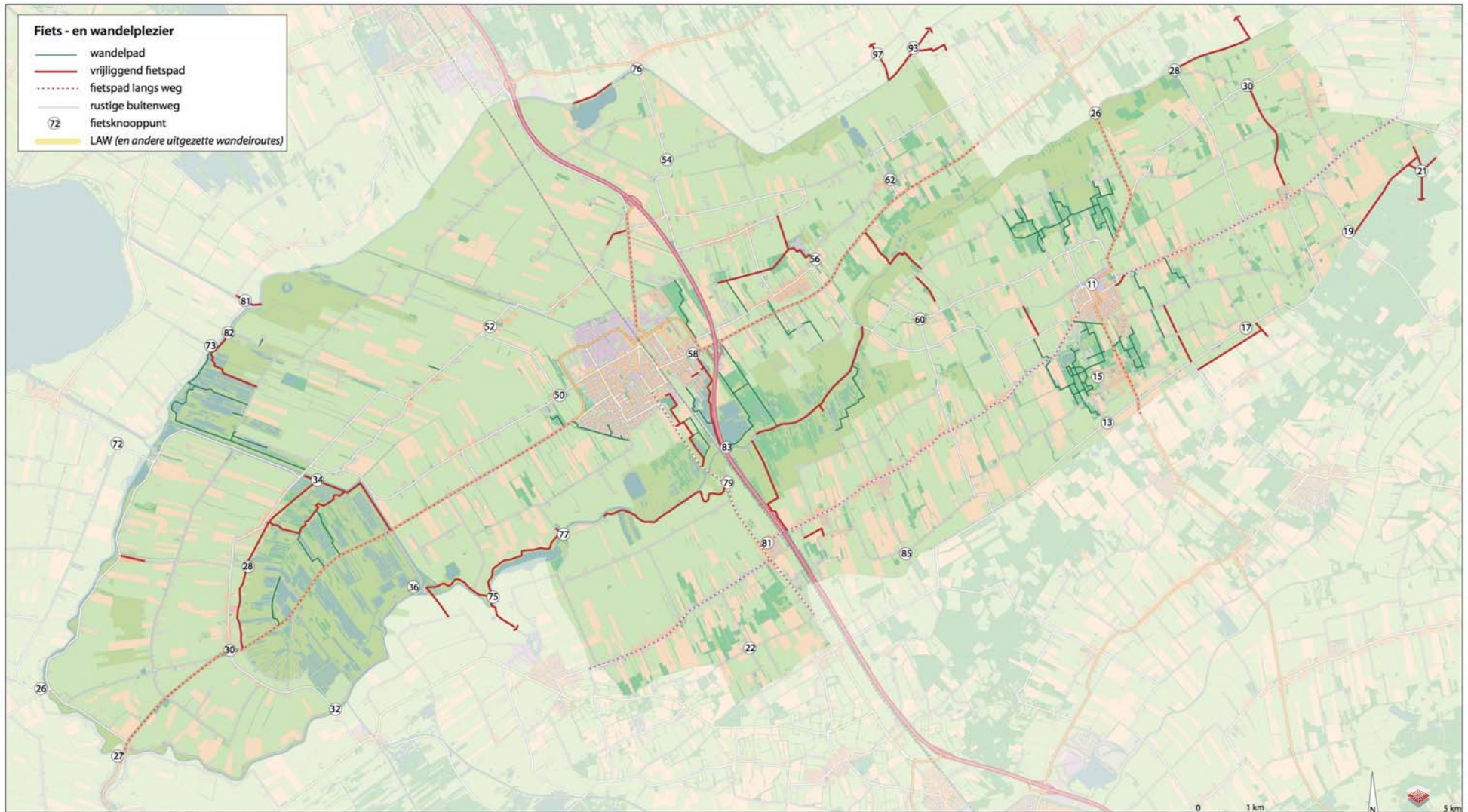
Deze Omgevingsvisie borduurt voort op het beleid in het vigerende bestemmingsplan Buitengebied. Naast een analyse van de verschillende landschapstypen en de bijbehorende inpassingsmogelijkheden van opstallen zijn in het bestemmingsplan buitengebied bepalingen opgenomen over het maximale grondoppervlak

van opstallen. Voor grondgebonden bedrijven is vastgelegd dat zij zich wat betreft bedrijfsbouw kunnen ontwikkelen binnen een bouwvlak van maximaal 1,5 hectare. En soms groter, tot maximaal 3 hectare als daarvoor een wijzigingsprocedure is doorlopen. Voor niet-grondgebonden bedrijven staat in het plan dat ten hoogste het bestaande oppervlak aan stalruimte mag worden gebruikt, tenzij vanwege dierenwelzijnswetgeving een groter ruimtebeslag noodzakelijk is.

Inmiddels is voor niet-grondgebonden bedrijven aanvullend onderzoek uitgevoerd in de vorm van een vormvrije m.e.r.-beoordeling. Recent heeft de gemeenteraad besloten dat 24 niet-grondgebonden bedrijven ontwikkelruimte krijgen binnen een bouwvlak van ten hoogste 1,5 hectare.

Oplossingen veenproblematiek onderzoeken

In de veenpolders wordt de complexe problematiek (CO₂-emissie, veenklink, waterbeheer) steeds nijpender als gevolg van de vicieuze cirkel van peilaanpassing en bodemdaling. Deze problematiek speelt ook in andere veengebieden van het land en Weststellingwerf zal met het Wetterskip actief meedenken over mogelijke oplossingen. Daarbij zal aansluiting worden gezocht bij het provinciale veenweidebeleid dat in ontwikkeling is. Denkbaar is dat ook bij dit onderwerp natuurinclusief boeren een zinvolle oplossing biedt.

recreatieve routes (2017)

5. Natuur is overal

Natuurgebieden: parels in het landschap

Weststellingwerf is gezegend met een groot aantal natuurgebieden, waaronder enkele van (inter)nationaal belang, zoals de Rottige Meente/Brandemeer en de Lendevallei. Deze natuur draagt zeer bij aan de identiteit van Weststellingwerf. De natuurwaarden houden nauw verband met de ondergrond, d.w.z. met de kwaliteit van bodem en water. Verschillende natuurbeherende instanties zorgen er voor dat de natuur zich optimaal kan ontwikkelen binnen het natuurnetwerk. Natuurbeleving staat open voor alle bewoners en bezoekers van buiten door aanleg en onderhoud van een routenetwerk, het geven van voorlichting en organiseren van excursies. Omwonenden worden zoveel mogelijk betrokken in het beheer en onderhoud van de natuurgebieden.

Weer meer natuur buiten het natuurnetwerk

Het landschap van Weststellingwerf buiten de natuurgebieden is in hoofdzaak agrarisch van karakter. Het is mede zo aantrekkelijk door de van oorsprong aanwezige (agrarische) natuurwaarden, zoals bloemrijke weiden met weidevogels, sloten en oevers, poelen, bossingels, laanbomen, tuinen met zangvogels etc.. De laatste decennia zien we echter de natuurwaarden buiten de officiële natuurgebieden steeds verder teruglopen. De biodiversiteit neemt in hoog tempo af. Dit leidt tot een steeds sterkere scheiding tussen natuur- en landbouwgebieden. Dit gaat niet alleen ten koste van natuurwaarden, maar ook van de kwaliteit van het landschap en daarmee de identiteit van Weststellingwerf.

De achterliggende processen zijn complex en divers. De steeds rationeler en grootschaliger wordende landbouwsector speelt een grote rol door de verdere intensivering van het grondgebruik, het gebruik van bestrijdingsmiddelen, (over)bemesting, toenemende bebouwing en verkeersdruk. Het gevolg is in en buiten de landbouwgebieden een duidelijk waarneembare afname van de biodiversiteit, d.w.z. een verschromping van het aantal soorten planten en dieren.⁴

Weststellingwerf zet in op het ombuigen van deze tendens. Dit kan door verbreding van het bedrijf en natuurinclusief boeren. Maar ook door agrarisch natuurbeheer op moderne bedrijven in te passen, zoals natuurgerichte beheervormen van weide- en akkerranden en van slootkanten. Samenwerking in het beheer tussen boeren, natuurorganisaties en bewoners is een voorwaarde. Hierin liggen ook kansen voor het ontwikkelen van nieuwe routes en dorpsommetjes door het buitengebied.

6. Recreatie & toerisme

Rust en ruimte als basis

De Weststellingwerfse identiteit staat ook aan de basis van de kansen op het gebied van recreatie en toerisme. Rust, ruimte en het beleven van de

verschillende landschappen en de overgangen ertussen zijn leidend. Fiets- en wandelroutes door de Lendevallei, rond de Rottige Meente / Brandemeer en door de bossen bij Noordwolde zijn de belangrijke brandpunten in een aantrekkelijk netwerk door het buitengebied. Cultuurhistorie en erfgoed zijn in toenemende mate reden voor een bezoek aan Weststellingwerf en omliggende gebieden.

Route door de Lendevallei als ruggengraat

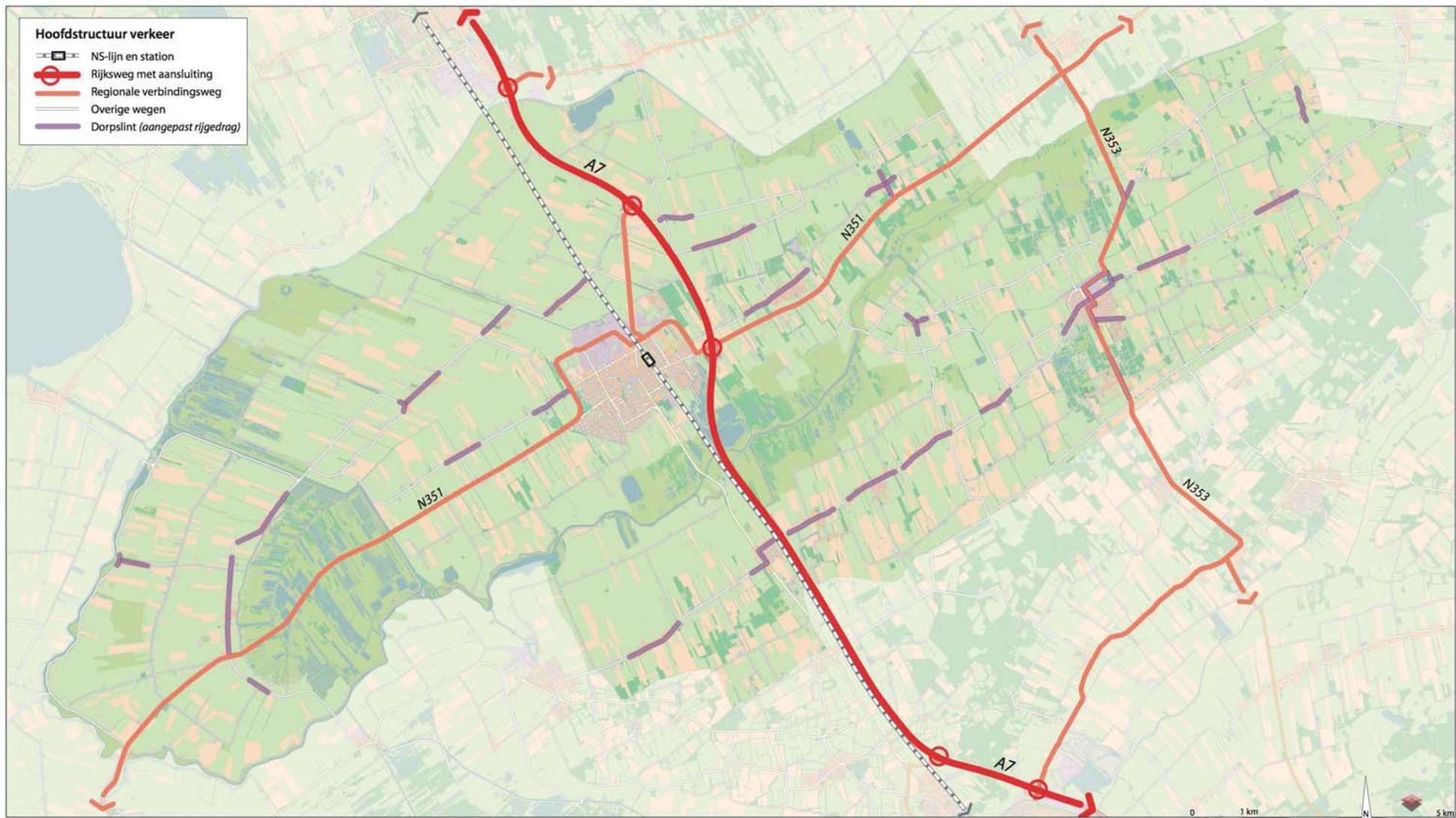
Met name de route door de Lendevallei is cruciaal, omdat hier de mogelijkheid ligt om de verschillende landschappen van Weststellingwerf op een fraaie manier aaneen te schakelen. In de Investeringskalender 2017 - 2027 wordt ingezet op het versterken van de route(s) door de Lendevallei: door het verbreden van fietspaden, het realiseren van betonpaden en het toevoegen van enkele ontbrekende schakels (zoals tussen het Lolkemabruggetje en de Kontermansbrug). Door deze maatregelen kunnen fietsers elkaar makkelijker passeren en komt er ook meer plek voor elektrische fietsen en scootmobiel. Dit beleid wordt voortgezet.

Relaties met omgeving versterken

In het verlengde hiervan kan deze ruggengraat voor fietsverkeer in de toekomst worden benut als schakel naar de Nationale Parken in de directe omgeving van Weststellingwerf: Wieden-Weerribben, het Drents-Friese Wold en - wat verder weg - het Fochteloërveen. Hetzelfde geldt voor het Friese merengebied.

De voorgenomen realisering van een bezoekerscentrum voor de Rottige Meente past goed in dit plaatje.

4. Recent bleek uit langlopend Duits onderzoek dat in kleinere natuurgebieden nog maar een kwart van het aantal insecten rondvliegt in vergelijking met 27 jaar geleden. In de zomer is de daling zelfs ruim 80%. Schommelingen in het weer en het beheer kunnen de achteruitgang niet verklaren. Invloeden vanuit de overwegend agrarische omgeving lijkt de meest voor de hand liggende verklaring. Bron: Nrc.nl 18 10-2017 o.b.v. een artikel in het wetenschappelijke tijdschrift PLOS ONE.

Kaart hoofdwegen en spoorlijn in Weststellingwerf

Tegen de zuidoostflank van de gemeente liggen met Veenhuizen, Willemsoord en Frederiksoord drie voormalige Koloniën van Weldadigheid. De mogelijke toekomstige status als Unesco wereldgoed biedt kansen op het gebied van toerisme en recreatie, bijvoorbeeld voor bescheiden horecaontwikkelingen (b&b's, streekproducten en dergelijke), met name rond Noordwolde.

Dorpsommetjes

Op lagere schaal bestaat, ook met het oog op de rijke geschiedenis, veel behoefte aan het maken van dorpsommetjes. Het kan daarbij zowel gaan om het toevoegen van routes als het realiseren van schakels tussen bestaande routes. Overleg met agrariërs is hierbij cruciaal.

7. Kansen op verkeersgebied

Geen grote (bouw)opgaven meer

De hoofdverkeersstructuur van Weststellingwerf is helder en voldoet. De A32, de N353 en de spoorlijn zorgen voor snelle verbindingen in noordelijke en zuidelijke richting. De N351 en de Markeweg-Steggerdweg-Boijlerweg fungeren als hoofdassen in oostwest-richting (zie de kaart hoofdwegenstructuur). Deze structuur is compleet en er zijn geen aanvullingen of grootschalige nieuwe verbindingen meer gepland.

Wolvega

Op lokale schaal is de belangrijkste gewenste ingreep de aanleg van een fietstunnel onder het spoor ter hoogte van de Lycklamaweg in Wolvega. Deze langgekoesterde wens van gemeente en bewoners lijkt de komende jaren in vervulling te gaan. Voetgangers en fietsers kunnen

straks veilig via een tunnel van de Lycklamaweg naar de Hoofdstraat Oost. Hiermee komt op de spoorwegovergang ruimte vrij voor het overige verkeer en kan de drukke Lycklamaweg heringericht worden.

Verkeersveiligheid verbeteren

Zodra het onderwerp verkeer tijdens de participatiebijeenkomsten aan de orde kwam, ging het vooral over verkeersveiligheid in de kernen en op de buitenwegen. In veel dorpen loopt de doorgaande route door het dorp en mensen geven aan overlast te ondervinden van hardrijders.

Op de buitenwegen zorgt vooral het steeds zwaarder wordende landbouwverkeer voor onveilige situaties. Weststellingwerf ziet voor de toekomst geen heil in de aanleg van afzonderlijke landbouwwegen en zoekt het verbeteren van de verkeersveiligheid vooral in herinrichting van de dorpsentrees, waar nodig herprofilering van de routes door de dorpen en in handhaving. Het verbreden van plattelandswegen wordt niet overwogen vanwege de kosten, de landschappelijke aantasting en het feit dat bredere wegen vaak nog meer roekeloos rijgedrag uitlokken. Signaleren en waarschuwen, lokaal de berm verharden voor een passeervak en beter handhaven zijn de middelen om de veiligheid op buitenwegen met gemengd verkeer voldoende op peil te houden.

Kwaliteitsslag maken

De wegen en buitenruimte in Weststellingwerf liggen er in het algemeen netjes bij, maar voor enkele situaties kan het beter. Er zijn twee onderwerpen die er in dat opzicht uitspringen.

Allereerst valt op dat bij een aantal entrees van de dorpen een kwaliteitsslag kan worden gemaakt, waarbij verschillen in landschapstype nadrukkelijk mogen terugkomen. De komende jaren zal in elk geval de dorpsentree van Noordwolde bij de Oldeberkoperweg worden aangepakt. Hetzelfde geldt voor de oude rijksweg door De Blesse. Daar is het de bedoeling dat de laatste een meer dorpse en vriendelijke uitstraling krijgt, o.a. door het planten van bomen, struiken en hagen. Ook andere dorpsentrees kunnen opnieuw worden vormgegeven. Bewoners en Plaatselijke Belang worden nadrukkelijk uitgenodigd actief mee te denken.

Een tweede onderwerp dat veel wordt genoemd is het onderhoud van de bermen. Meer dan 150 km zal (semi)verhard worden met graskeien. Daarnaast zal door ecologisch beheer de biodiversiteit buiten het natuurnetwerk worden vergroot en zullen de aantrekkelijke bloemrijke bermen tevens de verschillen tussen de landschapstypen accentueren.

Trends en ontwikkelingen

Op verkeersgebied spelen trends en ontwikkelingen die op de (middel)lange termijn zeer ingrijpend kunnen zijn, vooral in positieve zin.

- Vrijwel elke autofabrikant zet momenteel in op elektrische of waterstofauto's. Het ziet er naar uit dat hiermee een oplossing voor een groot milieuprobleem in zicht is, als ook vervuiling bij het opwekken van elektriciteit geconcentreerd kan worden aangepakt. Een elektrische auto produceert dan alleen nog banden- en remmenslijpsel wat een enorme milieuwinst in de directe woonomgeving van

mensen betekent. Overigens moet ook het slijpselprobleem nog worden aangepakt.

- Daarnaast wordt verwacht dat binnen afzienbare tijd zelfrijdende auto's op de markt komen. Google en Tesla zijn er al ver mee en andere volgen spoedig. Deze ontwikkeling biedt grote kansen om ouderen langer mobiel en daarmee voorzieningen bereikbaar te houden. Ook kan dan de autoreistijd nuttig worden gebruikt, waardoor het bijvoorbeeld aantrekkelijk(er) wordt om in Weststellingwerf te wonen en elders te werken.

Bovendien maakt deze trend het mogelijk om auto's veel efficiënter te gebruiken. De schatting is dat de gemiddelde auto minimaal 23 uur per dag stilstaat. Als auto's zelfrijdend worden kunnen ze door meer mensen worden gebruikt en kunnen bijvoorbeeld kosten worden gedeeld.

46

- De laatste jaren is er een duidelijke verschuiving waarneembaar van bezit naar beschikbaarheid. Met name de jeugd lijkt hier op in te haken. Ze bezitten bijvoorbeeld geen muziek meer maar kopen beschikbaarheid via een Spotify-abonnement. Hetzelfde geldt voor Netflix in relatie tot klassiek tv- en dvd-kijken. Daarnaast zijn er vele voorbeelden van apps waarmee eenvoudig gereedschap, fietsen en ook auto's kunnen worden gedeeld.

Met name van de opkomst van deelauto's wordt veel verwacht. Het zal de kosten van mobiliteit doen dalen, de aanschaf van nu nog dure elektrische auto's versneld mogelijk maken en kansen bieden voor een andere inrichting van de directe woonomgeving, waarin geparkeerde auto's nu tot de grootste ruimtegebruikers behoren.

Verbeelding van trends en ontwikkelingen op het gebied van verkeer en vervoer.

- De elektrische fiets is aan een stormachtige opkomst bezig. Het aanbod varieert van 'gewone' elektrische fietsen tot de zogenaamde speed pedelec, waarmee snelheden tot 45 kilometer per uur kunnen worden gehaald. Grootste voordeel is de enorm toegenomen actieradius van fietsers en dan met name van ouderen. Tegelijkertijd moet geconstateerd worden dat de opkomst van elektrische fietsen ons ook voor nieuwe opgaven stelt, aangezien de traditionele wegindeling met de bijbehorende scheiding van verkeerssoorten niet altijd meer voldoet.
- 4G mobiel internet is inmiddels voor veel mensen beschikbaar. Het maakt snel mobiel internetten en mobiele telefoongesprekken met de kwaliteit van een 'bedraad' gesprek mogelijk. De techniek staat echter niet stil en ondertussen zit de introductie van het nog veel snellere 5G er al aan te komen. 5G is zo snel dat het de concurrentie met internet via de glasvezel aankan. Mobiel internetten met de desktopcomputer komt daarmee binnen bereik. Dit kan een oplossing zijn voor afgelegen gebieden waar alleen nog maar internet via de (telefoon)kabel beschikbaar is.

Deze trends zijn niet morgen al alle beschikbaar, maar er is nauwelijks nog twijfel dat ze zullen doorzetten. Het is nog te vroeg om ze nu al aan te dragen als dé oplossing voor problemen die in Weststellingwerf spelen. Maar als de kans zich voordoet zal de gemeente er zeker op inhaken.

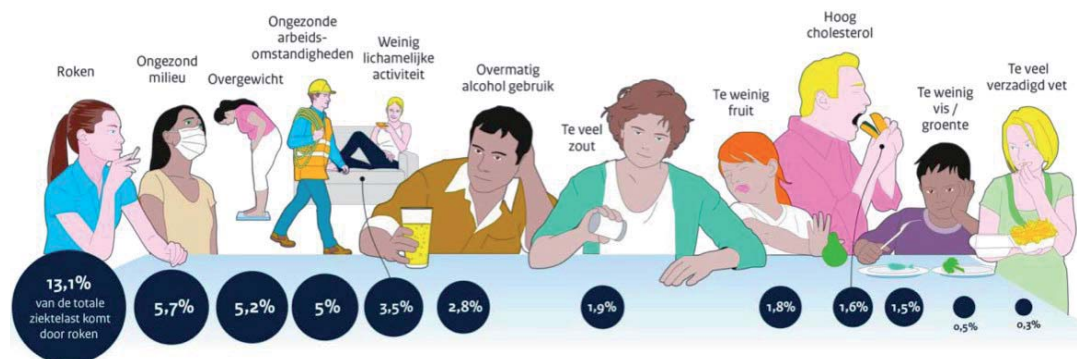
8. Meer ruimte voor kleinschalige werkgelegenheid

Werken in een woongemeente

Weststellingwerf mag dan een woongemeente zijn, er wordt wel degelijk gewerkt. De eerder beschreven agrarische sector is sterk en er is veel werkgelegenheid op de bedrijventerreinen. Daarnaast kent Weststellingwerf veel kleinschalige bedrijvigheid in de dorpen en linten.

Vooraf in het bieden van ontwikkelingsmogelijkheden voor kleinschalige bedrijvigheid ziet Weststellingwerf kansen voor de toekomst. Ook hier gaat het om maatwerk, bijvoorbeeld door vrijkomende agrarische bebouwing te benutten, of door de mogelijkheden voor werken aan huis te vergroten. Weststellingwerf wil dat maatwerk mogelijk maken door ruimte te bieden. Dit wordt verder uitgewerkt in hoofdstuk 4.

Waar mogelijk moeten ook de kansen worden vergroot om elders te kunnen werken. Zo is in Noordwolde de arbeidsmobiliteit een duidelijk thema. Men mist de mogelijkheden om in de regio aan het werk te gaan. Aandacht voor routes naar werk is daarom noodzakelijk.

De belangrijkste risicofactoren (VTV 2014)

9. Gezondheid

De gezondheid van mensen wordt door veel factoren beïnvloed, zowel in positieve als in negatieve zin. Na roken is een ongezond leefmilieu een belangrijke veroorzaker van de ziektelast in Nederland. Maar ook overgewicht, weinig bewegen & ongezonde voeding zijn van grote invloed. De leefomgeving speelt bij veel van deze oorzaken een grote rol en door de leefomgeving gezond in te richten kan veel winst worden behaald. Een gezonde leefomgeving is een omgeving die bewoners als prettig ervaren, die uitnodigt tot gezond gedrag en waar de negatieve invloed op gezondheid zo klein mogelijk is.

In Weststellingwerf hechten we dan ook veel belang aan een gezonde leefomgeving. We richten ons hierbij op gezondheid bevorderen en gezondheid beschermen.

Gezondheid bevorderen = uitnodigen tot gezond gedrag

We willen in Weststellingwerf streven naar een leefomgeving die uitnodigt tot gezond gedrag, een omgeving die mensen stimuleert tot meer bewegen, ontmoeten en gezonder eten.

Energievraag Weststellingwerf in 2050 (25.700 inwoners)

elektriciteit	700 TJ
warmte	550 TJ
brandstof	100 TJ +
Totaal	1350 TJ

100% duurzaam aanbod

Warmte (700 TJ)

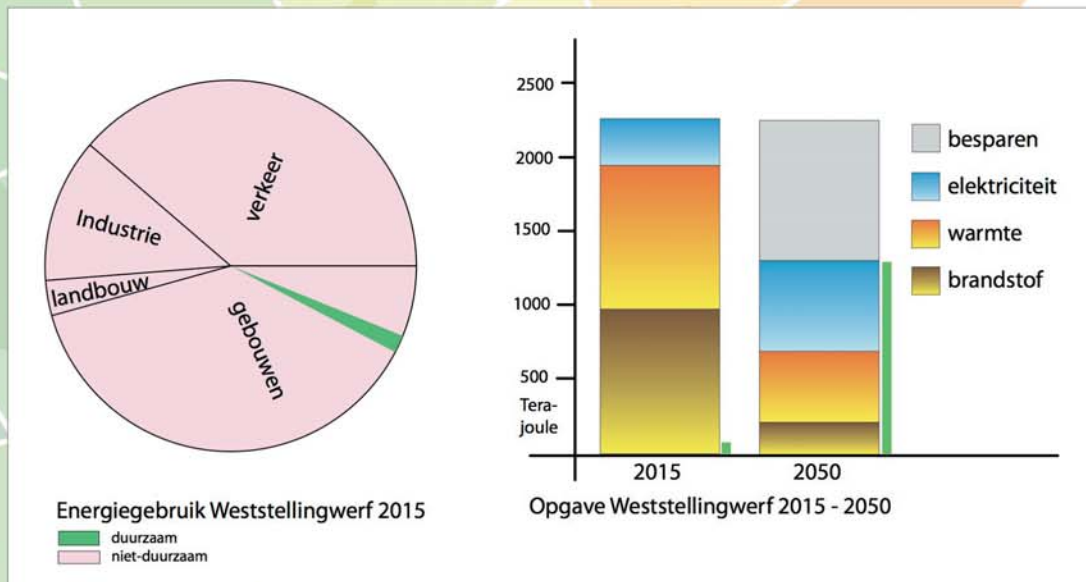
zonthermie	72 ha
of	
geothermie	3 doublets (3x 5 MW)
of	
biomassa	5540 ha

Elektriciteit (550 TJ)

zonnepanelen	465 ha
of	
windturbines	23 x 4 MW (150 m. tiphoochte)
of	37 x 2,5 MW (200 m. tiphoochte)

Brandstoffen (100 TJ)

biomassa	1020 ha
----------	---------

48

Energievraag nu en in 2050, uitgesplitst naar onderdelen (Let op: de uitwerking naar mogelijke duurzame bronnen is slechts een voorbeeld en geen voornemen)

Van Normen naar Waarden Kernwaarden voor een Gezonde Leefomgeving	
Woonomgeving	Wonen en druk verkeer zijn gescheiden.
	Voor iedereen zijn er -dichtbij en toegankelijk- aantrekkelijke plekken.
	Functies (wonen, werken, voorzieningen) zijn goed gemengd, grote bedrijven staan op afstand.
Mobiliteit	Kinderen gracieus op in een rookvrije omgeving.
	Voor iedereen is actief vervoer (lopen en fietsen) de standaard.
Gebouwen (woningen, scholen, etc)	Tussen steden en dorpen zijn goede (e-)fiets- en OV-verbindingen.
	Het binnenklimaat is prettig en gezond, ook de bestaande woningvoorraad voldoet aan nieuwbouweisen.
	Minimaal één zijde (gevel) is aangenaam.
	Er zijn voldoende betaalbare levensloopgeschikte woningen op korte afstand van voorzieningen en zorg.

Kernwaarden (GGD)

Het gaat dan bijvoorbeeld om voldoende fiets- en wandelmogelijkheden. Denk daarbij aan de aanleg van nieuwe fietsroutes en dorpsommetjes en het oplossen van knelpunten in routes voor fietsers en wandelaars. Een aantrekkelijke en goed ingerichte leefomgeving stimuleert sociale contacten en maakt bewegen gemakkelijk en veilig. Dit draagt bij aan de preventie van overgewicht, lichamelijke inactiviteit en daaraan gerelateerde ziekten zoals diabetes, depressie en hart- en vaatziekten.

Gezondheid beschermen = negatieve invloed op gezondheid zo klein mogelijk maken

In Nederland is gemiddeld bijna 6% van de ziektelast toe te schrijven aan milieufactoren. Lokaal kan dit flink variëren, van 4 tot 14%. Precieze cijfers van Weststellingwerf zijn niet bekend. De meeste door slecht milieu veroorzaakte ziektelast treedt op in de Randstad, vooral in de grote steden. Luchtverontreiniging levert de grootste bijdrage, gevolgd door geluid. De gemeente Weststellingwerf ziet erop toe dat de wetten en regels op het gebied van milieu en welzijn worden nageleefd en zal dat ook in de toekomst blijven doen. Gezondheidsbescherming betekent voldoen aan de normen, zodat de basisbescherming op orde blijft.

Binnen die kaders zijn er in Weststellingwerf onderwerpen die discussie oproepen. Het gaat dan bijvoorbeeld om de lelieteelt, de intensieve veehouderij met stank en zoönosen, overbemesting en verlies aan biodiversiteit, tot en met het toenemende gebruik van houtkachels. Hoewel al deze onderwerpen vaak binnen de geldende wetten en normen vallen, weten we tegelijkertijd dat er milieubelasting mee gepaard gaat en overlast voor de omgeving uit voortkomt. De gemeente zal ook in deze gevallen als minimum de regels blijven handhaven, maar wil tegelijkertijd uitnodigen tot discussie om tot verdergaan- de gezamenlijke oplossingen te komen.

Kwetsbare groepen

In Nederland zijn er grote verschillen in gezondheid: zo leven laagopgeleiden zes jaar korter en is de gezonde levensverwachting bijna 19 jaar lager dan voor hoogopgeleiden. Het verminderen van deze verschillen is ook een speerpunt

binnen de gemeente Weststellingwerf. Er is een brede aanpak nodig om deze verschillen te verkleinen. Daarbij moet er ook aandacht zijn voor maatregelen gericht op een gezonde omgeving. Om dit vorm te kunnen geven is het van belang om samen te werken met de inwoners en aan te sluiten bij de (sociale) behoefte.

10. Weststellingwerf klimaatneutraal

Goede basis

In het Klimaatbeleidsplan 2010-2020 heeft de gemeente ingezet op een reductie van 30% van de hoeveelheid broeikasgassen ten opzichte van 1990, 20% energiebesparing ten opzichte van 2010 en het opwekken van 20% meer duurzame energie, eveneens vergeleken met 2010. Tot nu toe heeft dat geleid tot zonneparken bij Wolvega en Noordwolde (8,8 MW) en zonnepanelen op de gebouwen van het Home Center in Wolvega (3,9 MW). Het voor 2019 geplande zonnepark in de zandput bij Oldeholtwolde is nog eens goed voor 51,3 MW. Daarnaast hebben veel particulieren en agrariërs zonnepanelen op hun daken laten installeren.

Weststellingwerf wil voorop lopen

De gemeente wil op het gebied van energie en klimaat voorop lopen. Weststellingwerf zet er dan ook vol op in om als gemeente te voldoen aan de Nationale en provinciale klimaatdoelen.⁵ In samenspraak met betrokkenen zal de gemeente toewerken naar een energieneutraal Weststellingwerf. Die doelstelling wil Weststellingwerf realiseren op het eigen grondgebied.

Als eerste stap zal Weststellingwerf er op inzetten dat provincie-breed en gezamenlijk een Regionale Energie Strategie Fryslân (RES-Fryslân) en Warmteplan Fryslân worden opgesteld. Vanuit deze plannen zal Weststellingwerf vervolgens keuzes maken voor de eigen gemeente. Deze keuzes worden vastgelegd in een gemeentelijke energievisie en een uitvoeringsprogramma. Lokale initiatieven die hier op aansluiten zullen door de gemeente worden gestimuleerd en ondersteund. Dit betekent dat een aantal stappen moet worden gezet.

Het begint met besparen

Klimaatneutraal worden begint met zo min mogelijk energiegebruik. De grootste winst is te halen door het beter isoleren van alle gebouwen binnen de gemeente. De corporaties hebben al veel stappen gezet in het energiezuiniger maken van hun woningen. 69% van de voorraad heeft tenminste energielabel C, 30% beschikt over tenminste label B. Vooral in de kleine ker-

nen staan echter nog veel corporatiewoningen met een laag energielabel.⁶ Met de corporaties zullen verdere afspraken worden gemaakt.

Een isolatieprogramma op de particuliere markt is lastiger, want particuliere woningbezitters ontbreekt het vaak aan kennis en de benodigde financiële middelen. De gemeente zal er daarom aan bijdragen dat de benodigde kennis zo veel mogelijk beschikbaar wordt gesteld. Daarnaast zal de komende jaren onderzocht worden welke maatregelen nodig zijn om de particuliere woningbezitter over de streep te trekken.

Het huidige energieverbruik binnen de gemeente bedraagt ongeveer 2.340 TJ (TeraJoule) per jaar. Het gaat dan om het totaal van wat verbruikt wordt in de landbouw en industrie, voor mobiliteit en om gebouwen te verlichten en verwarmen. Experts gaan ervan uit dat door isolatie en andere vormen van energiebesparing een gebruiksreductie van zo'n 40% realiseerbaar is in 2050. Het energieverbruik binnen de gemeente zou daarmee in 2050 uitkomen op 1.350 TJ, wat gelijk is aan 374.000 MWh.

Opgave op het gebied van duurzame energie

De komende jaren moet daarom tegelijkertijd fors ingezet worden op het duurzaam opwekken van energie. Om de opgave inzichtelijk te maken zijn de volgende cijfers verhelderend: een hectare zonnepanelen is goed voor ca. 1,5 TJ, een grote windturbine produceert jaarlijks ca. 30 TJ en een hectare biomassa ongeveer 0,1 TJ. De kaart 'energie' brengt in beeld wat in totaal binnen de gemeente aan maatregelen nodig zou

zijn om energieneutraal te worden. Let wel, dit is rekening houdend met een energiebesparing van 40% die op z'n vroegst in 2050 haalbaar lijkt. Als de gemeente eerder energieneutraal wil zijn, is 1.350 TJ duurzaam opgewekte energie dus de minimumopgave.

Mix van maatregelen

Bij het opwekken van duurzame energie zet Weststellingwerf in op een mix van maatregelen. Momenteel bekende en bewezen technieken als vergisting, geothermie, zonne-energie en biomassa lijken het beste aan te sluiten op de identiteit van de gemeente en kunnen ook op het meeste draagvlak rekenen. De gemeente staat ook positief tegenover kleine windmolens.

Gaswinning

In Weststellingwerf wordt op verschillende locaties gas gewonnen. Dit gebeurt soms al tientallen jaren. In totaal gaat het om zes gaswinlocaties. Hiervan zijn er momenteel vier in gebruik, de andere locaties zijn tijdelijk gesloten. Een aanvraag voor een nieuw te ontwikkelen (zevende) gaswinlocatie is in behandeling.

Het huidig gemeentelijk beleid voor de winning van gas is vastgelegd in de Nota van Uitgangspunten Rode Functies (2012). Daaruit komt naar voren dat de gemeente gaswinning niet op voorhand afwijst, maar kritisch kijkt naar nieuwe gaswinverzoeken en heldere en goede voorwaarden wil. Momenteel wordt gesproken over mogelijke herijking van het gemeentelijk beleid op het gebied van gaswinning.

5. In het akkoord van Parijs is vastgelegd dat de deelnemende landen in 2050 klimaat- en energieneutraal zijn. De provincie Fryslân zet in het coalitieakkoord in op hetzelfde jaartal en heeft als tussenstap de ambitie uitgesproken om in 2025 25% van de energie die in Fryslân wordt gebruikt duurzaam op te wekken.

6. Bron: Rigo Research, Woonvisie Weststellingwerf (2016).

In overleg met omwonenden

Veel van de technieken om duurzame energie op te wekken zijn in ruimtelijk opzicht ingrijpend. Overleg met omwonenden staat daarom voorop. Het ontwikkelen van (lokale) energiecoöperaties wordt gestimuleerd en er wordt actief gezocht naar mogelijkheden om de dorpen mee te laten profiteren van duurzaamheidsprojecten in de directe omgeving. Hiermee kan wellicht ook het nu geringe draagvlak voor windenergie worden vergroot.

Circulaire economie

Een ander belangrijk aandachtspunt op het gebied van duurzaamheid is het zo veel mogelijk hergebruiken van grondstoffen en materialen. Dit wordt ook wel de circulaire economie genoemd, waarin het sluiten van kringlopen essentieel is. Het is nog te vroeg om hier nu al een concrete invulling aan te geven. De gemeente zal dit met het (lokale) bedrijfsleven de komende jaren verder concretiseren en met maatregelen komen die moeten leiden tot een circulaire economie.

Maatregelen en instrumentarium

Bij deze ambitie op het gebied van duurzaamheid horen maatregelen en een instrumentarium. Waar al mogelijk wordt dit in hoofdstuk 4 uitgewerkt.

Daarnaast spreekt het voor zich dat de gemeente het goede voorbeeld zal geven, namelijk door de eigen gebouwen en vervoermiddelen klimaatneutraal te maken.

RAAMWERK VAN KWALITEITEN

geschiedenis afleesbaar uit landschappelijke structuur

- Linde, Tjonger / Kuunder, Gracht enz.
- binnen- en buitenweg in Wouden / linten in de veengebieden
- bos- en houtwallen (in de Wouden)
- herkenbare landschapsrichting in veenpolders

aantrekkelijke natuurgebieden

- Rottige Meente, Brandemeer, Lendevallei
- in de overige landschappen

sterke en innovatieve agrarische sector

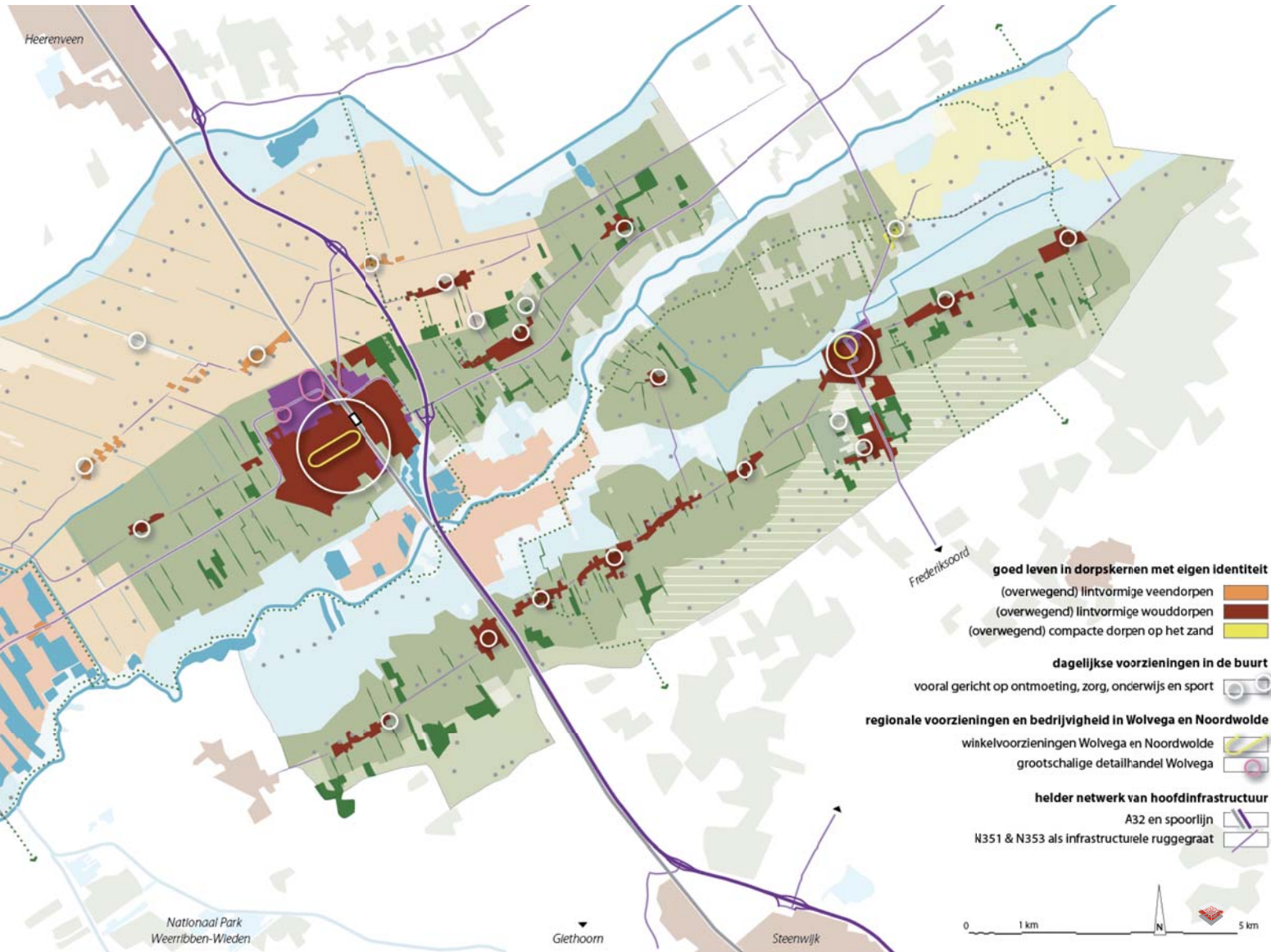
- drager van het landschap

afwisselend landschap

- beekdalen
- Fries essenlandschap
- woudontginning
- heideontginning
- hoogveenontginning
- veenderij
- veenweide

robuuste recreatieve structuur

- hoofdfietsroutes

- goed leven in dorpskernen met eigen identiteit**
- (overwegend) lintvormige veendorpen
 - (overwegend) lintvormige wouddorpen
 - (overwegend) compacte dorpen op het zand

- dagelijkse voorzieningen in de buurt**
 vooral gericht op ontmoeting, zorg, onderwijs en sport

- regionale voorzieningen en bedrijvigheid in Wolvega en Noordwolde**
- winkelvoorzieningen Wolvega en Noordwolde
 - grootschalige detailhandel Wolvega

- helder netwerk van hoofdinfrastructuur**
- A32 en spoorlijn
 - N351 & N353 als infrastructurele ruggegraat

3.

Bestaande kwaliteiten als basis

Inleiding

De huidige kwaliteiten van de gemeente staan nadrukkelijk aan de basis van de visie op de toekomst van Weststellingwerf zoals in het vorige hoofdstuk beschreven. Kwaliteiten die het waard zijn om te behouden en verder uit te bouwen. Nieuwe ontwikkelingen en initiatieven zijn welkom in Weststellingwerf, mits ze passen bij de identiteit en kwaliteiten van de gemeente. Weststellingwerf kiest voor deze benadering, omdat de gemeente ook in de toekomst een rustige woongemeente wil zijn. Een gemeente met aantrekkelijke en afwisselende landschappen, mede gedragen door een sterke en innovatieve agrarische sector. Een gemeente ook, met levendige en leefbare dorpen, waar de belangrijke voorzieningen in de buurt te vinden zijn.

Raamwerk van kwaliteiten

Negen gebiedskwaliteiten staan centraal

Dit uitgangspunt maakt het belangrijk om zorgvuldig vast te leggen wat dan precies de belangrijke kwaliteiten van Weststellingwerf zijn. Dat gebeurt in dit hoofdstuk, zowel in woord als in beeld, voor de gemeente als geheel. Dat betekent dat de Omgevingsvisie de hoofdlijnen van de gemeentelijke kwaliteiten vastlegt. Hoofdlijnen die later specifiek uitgewerkt kunnen worden op lokale schaal, bijvoorbeeld per dorp.

De bijbehorende kaart heeft als titel 'Raamwerk van kwaliteiten' meegekregen. Binnen dat raamwerk kan Weststellingwerf zich in de komende jaren verder ontwikkelen.

Binnen het raamwerk staan negen gebiedskwaliteiten centraal.

- Een aantrekkelijk en afwisselend landschap.
- Een geschiedenis die afleesbaar is uit de landschappelijke structuur.
- Een netwerk van aantrekkelijke (natte) natuurgebieden.
- Een sterke en innovatieve agrarische sector.
- Een robuuste recreatieve hoofdstructuur.
- Goed leven in dorpskernen met een eigen identiteit.
- Voorzieningen in de buurt.
- Regionale voorzieningen en bedrijvigheid in Wolvega en Noordwolde.
- Een helder netwerk van de hoofdinfrastructuur.

Aantrekkelijke en afwisselende landschappen

Weststellingwerf ligt op de overgang van de hooggelegen zandgronden van Drenthe en Overijssel naar de laaggelegen veengebieden van de provincie Fryslân. Met name het gebied tussen Steenwijk en Heerenveen wordt gekenmerkt door een afwisseling van hoger gelegen zandruggen en lager gelegen beekdalen, die ruwweg in oostwest-richting lopen. Door de ligging op deze markante landschappelijke overgang zijn binnen het grondgebied van de gemeente Weststellingwerf maar liefst zes landschapstypen te vinden, die ook vandaag de dag nog goed herkenbaar zijn. Tezamen vormen ze een aantrekkelijk en gevarieerd beeld:¹

1. De landschapsbeschrijvingen zijn gebaseerd op het Bestemmingsplan Buitengebied Weststellingwerf, BügelHajema Adviseurs (2013) en op de concept Landschapsvisie voor Zuidoost Friesland (2017).

Beekdal

Bij het raamwerk van kwaliteiten horen de uitwerkingen voor de landschapstypen uit het bestemmingsplan buitengebied (Handleiding Schaalvergroting agrarische sector) en de recente Landschapsvisie. Deze bieden nadere randvoorwaarden en richtlijnen voor goedkeuring van de ontwikkelingen en inpassing ervan binnen de verschillende landschappen.

54

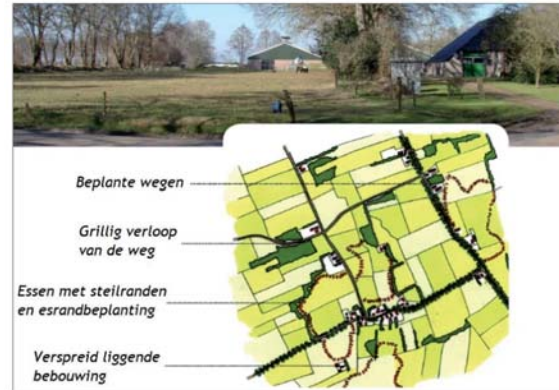
Heideontginningen

Hoogveenontginningen

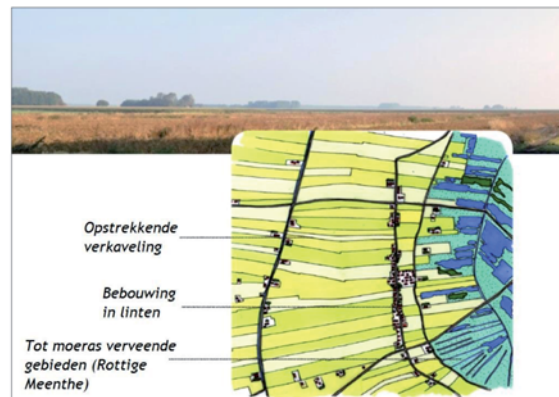
Essenlandschap

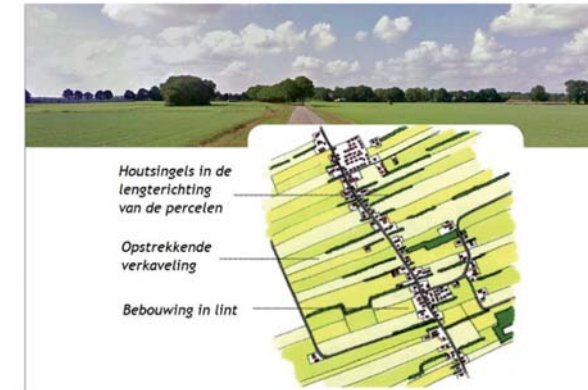
Uitgangspunten voor behoud van de kernwaarden van het landschap (concept Landschapsvisie ZOF 2017):

- I Het zorgvuldig omgaan met bodem en reliëf, (geologische) ondergrond inclusief de archeologische waarden.
- II Herkenbaar houden en versterken van een authentiek landschap:
 - de structuur van beekdalen en dekzandruggen inclusief het aanwezige reliëf;
 - de hoofdstructuur van open en besloten: tussen besloten kleinschalige gebieden op de dekzandgronden en open grootschaligheid van de veenweidegebieden en de (brede) beekdalen;
 - de grote diversiteit aan landschapstypen;

Veenpolders

Woudontginningen

- de verschillende groenstructuren die karakteristiek zijn voor de onderscheiden landschapstypen zoals houtwallen, elzensingels, wegbepanting, lanen, bossen etc.;
 - de karakteristieke verkavelingspatronen, wegenstructuren, dijken en dorpsstructuren;
 - het onderscheid tussen natuurlijke beeklopen en gegraven vaarten.
- III Aandacht voor cultuurhistorisch waardevolle gebieden:
- Scheene met de veenarbeiderswoningen (Rottige Meente),
 - het Rode Dorp (Noordwolde)
 - en de Oost- en Westvierdeparten met koloniewoningen (op de grens met Drenthe).

Veenderijen

1. Beekdalen

De beekdalen zijn lage, door beken uitgesleten gebieden tussen de zandruggen. Doordat ze van oudsher nat en ontoegankelijk waren, zijn ze lange tijd onbewoond gebleven en fungeerden ze vooral als hooiland en weidegrond voor het vee. In Weststellingwerf bevinden zich de beekdalen van de Lende en de Tjonger (Kuunder), oorspronkelijk meanderende beken, die in respectievelijk 1880 en 1922 zijn gekanaliseerd. De beekdalen worden gekenmerkt door een grote verscheidenheid: van open landschappen met (natte) hooi- en rietlanden tot een meer besloten landschap met elzenbroekbossen. In de beekdalen staat het slotenpatroon haaks op de beek.

2. (Friese) Essenlandschap

In het meest oostelijke deel van Weststellingwerf is door eeuwenlange plaggenbesteding een aantal kleinere eenmansessen gevormd. Deze zogenaamde kampen hebben geleid tot het ontstaan van kleine buurtschappen zoals Rijsberkampen. De kleine, bolvormige essen die als bouwland werden gebruikt maken het essenlandschap zeer herkenbaar. Deze essen werden omsloten door boerderijen en houtwallen, terwijl de beekdalen als hooiland werden gebruikt. Het wegenpatroon rond de essen is kronkelig. Plaatselijk kunnen voor Nederlandse begripfen flinke hoogteverschillen voorkomen.

3. Woudontginningen

De woudontginningen zijn te vinden op de zandruggen naast de beekdalen. Ze worden gekenmerkt door ontginningslinten

langs binnenwegen in de lengterichting van de zandruggen, met haaks daarop staande boswallen. Houtsingels en bosstroken komen afwisselend en in verschillende lengtes, breedtes en dichtheden voor, wat een zeer gevarieerd, kleinschalig en besloten landschapsbeeld oplevert. Bebouwingslinten zijn in de dorpskernen vaak tot buiten het lint uitgegroeid. Op de randen van de dekzandrug vinden we in veel gevallen een doorgaande buitenweg (boverweg).

4. Heideontginningen/Hoogveenontginningen

De hoogveengebieden waren lange tijd ondoordringbaar, nat en ruig. Ze waren te vinden tot in de bovenlopen van de beekdalen en tot op de dekzandruggen. Begin 1800 is alle hoogveen tot op het zand afgegraven en resteerde er (natte) schrale heide -vaak met keileem in de ondergrond- waar met plaggen en mest een armoedig bestaan kon worden opgebouwd. Na de introductie van de kunstmest zijn vanaf het begin van de 20ste eeuw de heidegronden op grote schaal ontgonnen en omgezet in landbouwgrond. De heideontginningen worden nu gekenmerkt door open gebieden en een rationele, rechthoekige verkaveling, met een afwisseling tussen bouwlanden, weilanden en bospercelen. Langs de meestal beplante wegen liggen relatief jonge boerderijen op royale, goed beplante erven. Vanwege de late ontginning liggen er in dit landschap, behalve Noordwolde-Zuid, geen dorpen. Waar nog landschapsstructuren en -elementen van de veenwinning en oorspronkelijke ontginning zijn terug te vinden, zoals turfvaarten en de Oost- en Westvierdeparten (grenzend aan de

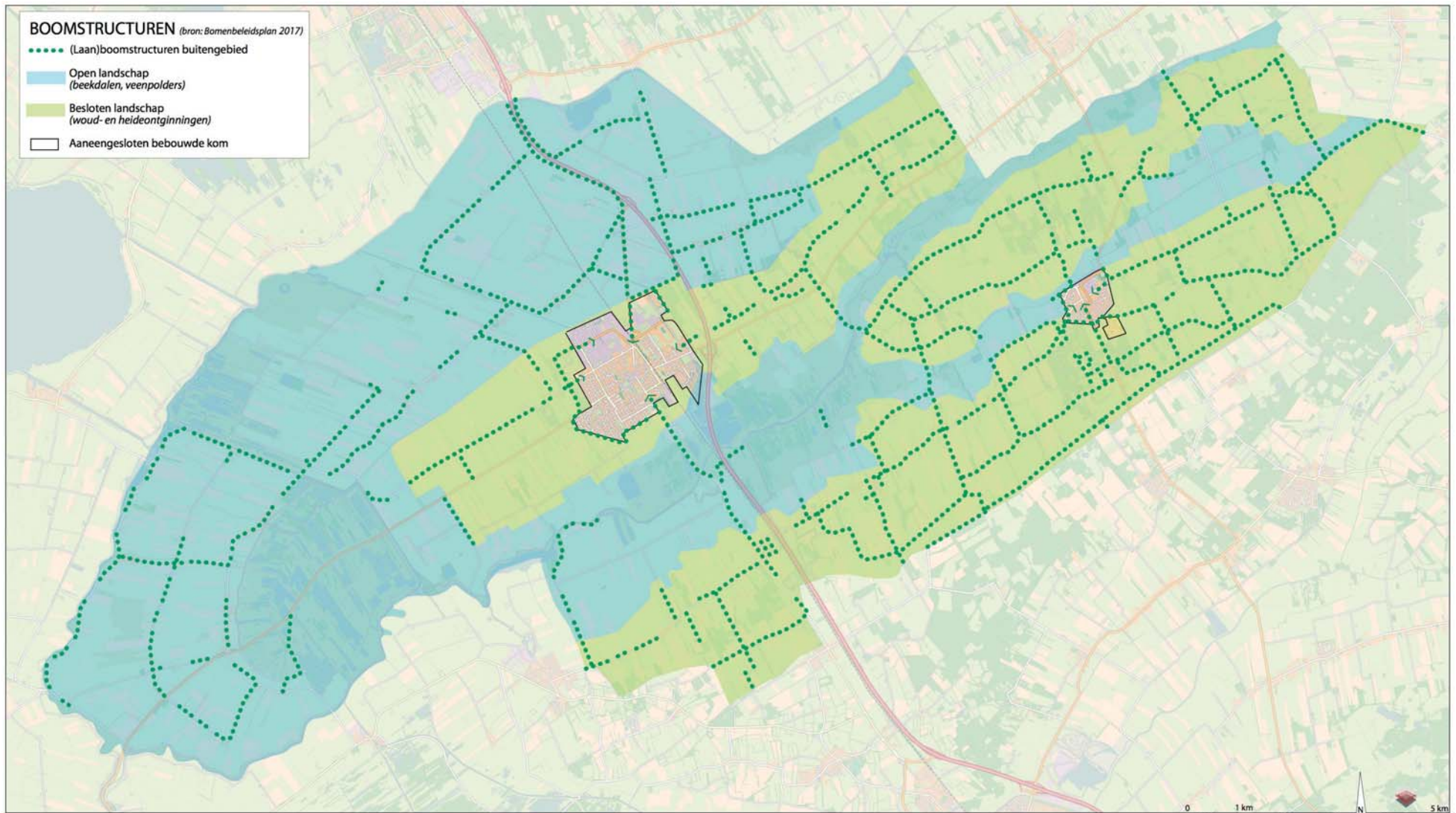
Koloniën van Weldadigheid), spreken we van Hoogveenontginningen.

5. Veenspolders

De veen(weide)polders zijn laaggelegen gebieden die lange tijd slecht toegankelijk waren. Dat veranderde met de aanleg van dijken en kades, vanwaaruit de laagveengebieden ontgonnen zijn in (oorspronkelijk) lange smalle kavels. De bebouwing staat meestal op de kop van deze kavels, langs de kades. Zo ontstonden langgerekte dorpslinten met een open karakter. De veenspolders worden gekenmerkt door hun weidsheid. De meeste gronden zijn als grasland in gebruik en beplanting komt incidenteel voor. Erfbeplanting, kleine bospercelen en spontane opslag langs wegen zijn het opgaande groen. Door de relatief hoge waterstand en de vele sloten is water bepalend in het landschapsbeeld. Op plekken waar het veen is afgegraven (de veenderijen) zijn drassige gebieden ontstaan met legakkers, petgaten en plassen.

6. Veenderijen

De veenderijen (Rottige Meente, Brandmeer en delen van de Lendevallei) zijn de veengebieden die niet voor de landbouw zijn ontgonnen en waar tot voor kort veenwinning en rietsnijden middelen van bestaan vormden. Nu zijn het natuurgebieden. Petgaten en begroeide legakkers zijn naast open water, riet en natte weiden kenmerkend. Langs de Scheene liggen nog diverse met een voetpad verbonden veenarbeidershuisjes die zeer karakteristiek zijn voor het veenderijlandschap.

Aandacht voor boomstructuren zoals wegbeplantingen: onmisbaar voor een attractief en herkenbaar landschap (bron: Bomenbeleidsplan 2017)

Een geschiedenis afleesbaar uit de landschappelijke structuur

De voorgaande beschrijvingen maken duidelijk dat de huidige ruimtelijke opbouw van de gemeente in grote mate is bepaald door (de geschiedenis van) het onderliggende landschap. Juist het feit dat deze relatie nog steeds afleesbaar is, maakt de identiteit van Weststellingwerf zo sterk. Het is vooral de gelaagde ruimtelijke opbouw van de gemeente die in het oog springt. Een gelaagdheid die wordt bepaald door opeenvolgende beekdalen en zandruggen.

Lende en Tjonger zijn bepalende elementen in dit systeem, net als de binnen- en buitenwegen in de woudontginningen, waarlangs de reeksen van dorpen zijn gevormd. Dorpen die overigens in enkele gevallen aan de randen van de lagergelegen beekdalen zijn gesticht en later zijn verschoven naar de hogergelegen zandruggen. Groenstructuren zijn zeer bepalend in het herkennen van landschappen. De veenweidepolders blijven open door opgaand groen als eilanden in het landschap te handhaven en de wegen (grotendeels) onbeplant te laten. De strepen in het veengebied duiden de verkavelingsrichting. De boswallen, haaks op de zandruggen, en de kleine bossen geven de woudontginningen het kenmerkende kleinschalige karakter.

In de veengebieden in het westelijke deel van de gemeente is de ontginningsgeschiedenis nog goed afleesbaar. Het landschap waaiert uit in een fraaie boog, opgespannen tussen de dijk langs de Tjonger en het ontginningslint dat loopt van Spanga tot Oldeholtwolde.

Een netwerk van aantrekkelijke (natte) natuurgebieden

De gemeente kent enkele fraaie natuurgebieden, die vooral gebonden zijn aan de laaggelegen en daarmee vaak natte delen van het landschap. Ze zijn te vinden langs de Lende en de Tjonger en in de ontveende delen van het westelijke deel van de gemeente. De Rottige Meente en Brandemeer zijn hierdoor aantrekkelijke en afwisselende landschappen van petgaten, legakkers en moerasbosjes, met veenarbeidershuisjes van een grote cultuurhistorische waarde.

Een sterke en innovatieve agrarische sector

De agrarische sector in Weststellingwerf is sterk en innovatief. Vooral de melkveehouderij is van wereldklasse. De ongeveer 300 agrarische bedrijven vormen de drager van het landschap en daarmee een van de kwaliteitsdragers voor de toekomst. Het aantal agrarische bedrijven zal in de toekomst vrijwel zeker verder afnemen, maar dat doet aan dit principe niets af.

Een robuuste recreatieve hoofdstructuur

De recreatieve hoofdstructuur van Weststellingwerf wordt gedragen door de fiets- en wandelroutes door de Lendevallei, rond de Rottige Meente/Brandemeer en rond Noordwolde. Ze vormen de schakels tussen de verschillende landschappen in de gemeente en bieden goede aangrijpingspunten voor verbindingen met de Nationale Parken en andere recreatieve attractiepunten in de directe omgeving.

Goed leven in dorpskernen met een eigen identiteit

De identiteit van de verschillende dorpskernen is in veel gevallen direct terug te voeren op de ontstaansgeschiedenis. Zanddorp Boijl is wezenlijk anders dan veendorp Oldelamer en die verschillen zijn het waard om te behouden. In de dorpen is het rustig wonen, kent men elkaar en staat men voor elkaar klaar. Ruimte voor ontmoeting is daarbij belangrijk.

De helft van de inwoners van Weststellingwerf woont in Wolvega. Noordwolde is de tweede kern. De overige 24 kernen bestaan uit dorpen en kleine dorpen. De dorpen zijn Boijl, De Blesse, Oldeholtgade en Steggerda. De kleine dorpen zijn Blesdijke, De Hove, Langelille, Munnekeburen, Nijeholtgade, Nijeholtwolde, Nijelamer, Nijetrijne, Oldeholtwolde, Oldelamer, Oldetrijne, Oosterstreek, Peperga, Scherpenzeel, Slijkenburg, Sonnega, Spanga, Ter Idzard, Vinkega en Zandhuizen.²

Voorzieningen in de buurt

Hoewel ook in Weststellingwerf in de afgelopen decennia veel voorzieningen uit de dorpen verdwenen zijn, kan nog steeds worden gesteld dat de belangrijkste voorzieningen in de buurt zijn te vinden. Behouden wat er is, is belangrijk voor levendige en leefbare dorpen en vormt tegelijkertijd de basis voor een vitale toekomst.

2. Bron: Woonvisie Weststellingwerf, Rigo (2017).

Regionale voorzieningen en bedrijvigheid in Wolvega en Noordwolde

Door steeds het juiste evenwicht te zoeken tussen het overeind houden van de voorzieningen in de dorpen en gerichte clustering in Noordwolde en vooral Wolvega heeft Weststellingwerf ook een aantal (boven)regionale voorzieningen te bieden. Het gaat dan vooral om winkel- en onderwijsvoorzieningen. Ook bedrijventerreinen zijn binnen de gemeente alleen in Wolvega en Noordwolde te vinden.

Een helder netwerk van de hoofdinfrastructuur

De verschillende kernen zijn ontsloten door een netwerk van hoofdinfrastructuur met een heldere structuur. De A32, de spoorlijn Zwolle - Leeuwarden, de N351 en de N353 spelen daarin een belangrijke rol.

4.

Spelregels & instrumentarium

"Elk initiatief dat past bij de dorpse en landelijke identiteit van Weststellingwerf is welkom."

Inleiding

In de voorgaande hoofdstukken is de visie op de toekomst van Weststellingwerf beschreven, voortbordurend op de uitkomsten van de inspiratie- en themabijeenkomsten. Daarbij is nadrukkelijk aangegeven dat nieuwe ontwikkelingen moeten aansluiten op bestaande kwaliteiten. In het voorgaande hoofdstuk zijn die kwaliteiten vastgelegd in een raamwerk, op de schaal van de gemeente als geheel.

In dit hoofdstuk wordt de vervolgstap gezet. Allereerst wordt beschreven wat de status van de Omgevingsvisie is. Vervolgens wordt aangegeven hoe met toekomstige initiatieven zal worden omgegaan, welke spelregels daarbij horen, hoe het gesprek wordt aangegaan en wat de rollen zijn van de verschillende betrokken partijen.

Tot slot wordt ingegaan op het instrumentarium dat aan deze Omgevingsvisie gekoppeld is, welke vervolgstappen na het vaststellen van de Omgevingsvisie worden gezet en op de manier waarop het functioneren van de visie zelf tegen het licht zal worden gehouden.

Status van de Omgevingsvisie

In de nog vast te stellen Omgevingswet vormt de Omgevingsvisie een van de officiële planvormen. Vaststelling van de Omgevingswet wordt verwacht in 2021. Tot die tijd functioneert de Omgevingsvisie als een structuurvisie volgens de Wet ruimtelijke ordening (Wro).

Voor zowel een Omgevingsvisie als een Structuurvisie geldt dat ze geen juridisch bindende status hebben. Het zijn zogenaamde 'zelfbin-

dende documenten', wat betekent dat het gemeentebestuur zichzelf verplicht ernaar te handelen. Hoofdlijnen worden verder uitgewerkt in bestemmingsplannen en na invoering van de Omgevingswet in Omgevingsplannen. De bestemmingsplannen en Omgevingsplannen zijn wel juridisch bindend. Iedereen moet zich aan die plannen houden.

Een Omgevingsvisie is een plan op hoofdlijnen. Het richt zich op de fysieke leefomgeving binnen de hele gemeente. Veel van de ambities en projecten uit de Omgevingsvisie geven vooral een gewenste ontwikkelingsrichting aan. In de komende jaren komen daar uitwerkingsplannen en projecten uit voort. Het is goed om daarbij te beseffen dat een Omgevingsvisie gericht is op de lange termijn. Het is onmogelijk om alle wensen in één keer te realiseren of tot een concreet actieplan uit te werken.

Natuurlijk wil de gemeente graag actief blijven om het beleid uit de Omgevingsvisie te realiseren. Zonder hulp en inzet van bewoners en bedrijven is deze doelstelling echter niet haalbaar. De gemeente blijft daarom graag in gesprek met bewoners en ondernemers.

Spelregels

Vooraf

Met het vastleggen van bestaande kwaliteiten als basis voor toekomstige ontwikkelingen is de Omgevingsvisie nog niet compleet. Het is ook van belang aan te geven welke spelregels van toepassing zijn op toekomstige initiatieven.

We noemen deze spelregels de 'Weststellingwerf Stellingen'. De belangrijkste stelling is dat elk initiatief dat past bij de dorpse en landelijke identiteit van Weststellingwerf welkom is.

Het gesprek aangaan

Uitnodiging aan de samenleving

De Weststellingwerf Stellingen gelden als uitnodiging aan bewoners, bedrijven en andere initiatiefnemers om met plannen te komen die aansluiten op deze Stellingen. Ook de gemeente is er uiteraard aan gebonden.

Het is niet zo dat de geformuleerde stellingen in de plaats komen van de geldende wet- en regelgeving. Dat is niet reëel en vaak ook niet nodig. Bovendien heeft de gemeente er in veel gevallen weinig of geen zeggenschap over, zoals bijvoorbeeld bij beleid en regelgeving op het gebied van natuur en milieu en regels rond onderwijs. Veel belangrijker is hoe er met de Stellingen wordt omgegaan.

Als een ontwikkeling aansluit bij de kwaliteiten en identiteit van Weststellingwerf, dan probeert de gemeente deze samen met de initiatiefnemer mogelijk te maken. Dát is de gedachte erachter.

Integrale gesprekken

De Weststellingwerf Stellingen gelden als leidraad bij het ontwikkelen van een initiatief. Initiatiefnemers weten zo binnen welke kaders ze moeten denken en wat op voorhand wel en niet kansrijk zal zijn. Voor de gemeente vormen de

Weststellingwerf Stellingen

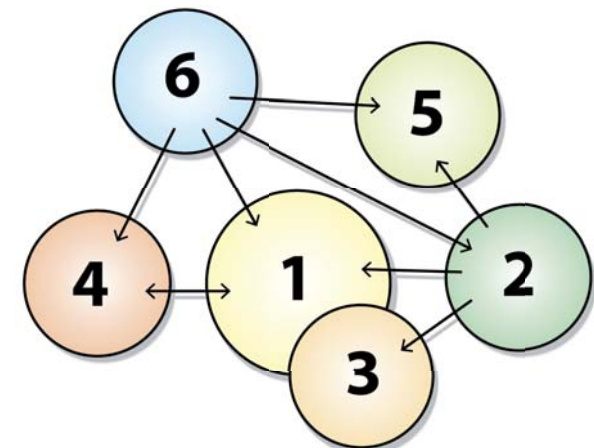
1. Elk initiatief dat past bij de landelijke en dorpse identiteit van Weststellingwerf is welkom.
2. In Weststellingwerf wordt zorgvuldig omgegaan met de ruimte. Er wordt gebouwd binnen de kernen. Uitbreiding in het landschap gebeurt alleen in uitzonderlijke gevallen en na een integrale afweging.
3. Nieuwe ontwikkelingen dragen bij aan het herkenbaar houden en versterken van de verschillende landschappen, de schaal van die landschappen én het karakter van de dorpen en wijken.
4. Voorzieningen en ruimte voor ontmoeting zijn noodzakelijk levendige en leefbare dorpen en wijken in stand te houden. Initiatieven die hieraan bijdragen krijgen voorrang.
5. Weststellingwerf stimuleert gezond gedrag en kent een leefomgeving die hiertoe uitnodigt. Zo is er altijd groen in de directe omgeving. Elke (nieuwe) ontwikkeling moet bijdragen aan een (nog) aantrekkelijker leefomgeving.
6. Bij alle ontwikkelingen binnen de gemeente staat duurzaamheid voorop.

Stellingen een eerste toets. Als die toets positief uitvalt, dan is er voldoende basis voor een gesprek met een initiatiefnemer. Want uiteindelijk draait het erom dat mensen en partijen met elkaar om de tafel gaan zitten en het gesprek aangaan.

Zo'n gesprek is integraal van opzet, dat wil zeggen dat de betrokken disciplines er bij aanwezig zijn en dat gezamenlijk wordt gezocht naar ruimtelijke en/of maatschappelijke meerwaarde.

Stappen

Als die meerwaarde door alle betrokkenen wordt gezien, dan kan het initiatief verder worden uitgewerkt door de initiatiefnemer, eventueel met inhoudelijke ondersteuning vanuit de gemeente (zie 'werkwijze en instrumentarium'). Het kan daarbij nodig zijn om in te zoomen op gebiedsniveau en ook op die schaal de gebiedskwaliteiten in beeld te brengen. Tijdens en/of na de uitwerking vindt toetsing plaats aan de geldende wet- en regelgeving.

Als na uitwerking alle partijen overtuigd zijn van de meerwaarde van het plan, zal vergunning worden verleend. Als daarvoor een (bestemmings)planwijziging of -herziening noodzakelijk is, dan zal de gemeente daar aan meewerken.

Samenvattend worden bij het toetsen van een initiatief de volgende stappen doorlopen:

1. Toets aan de Omgevingsvisie en de Weststellingwerf Stellingen.
2. Integraal gesprek met de initiatiefnemer.
3. Uitwerking door de initiatiefnemer, eventueel met inhoudelijke ondersteuning vanuit de gemeente. Indien nodig een gebiedsuitwerking in overleg met direct betrokkenen.
4. Toets aan wet- en regelgeving.
5. Vergunning en - indien nodig - een bestemmingsplanwijziging of -herziening.

Rollen

Andere houding

Deze benadering vraagt om een ander gedrag van alle betrokken partijen dan tot nu toe vaak het geval was. Dat geldt ook voor de gemeente. De gemeente wil meer loslaten en nodigt bewoners, ondernemers en andere partijen uit om met initiatieven te komen. Het is belangrijk om te realiseren dat loslaten niet betekent dat de gemeente vervolgens achterover leunt. Integendeel zelfs, om betrokkenheid bij de samenleving van de grond te krijgen moet de gemeente aan een aantal voorwaarden voldoen.

Nieuwe rol gemeente

In een recent essay zijn deze voorwaarden door het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) op een rij gezet. Dit naar aanleiding van de introductie van de Omgevingswet, die mikt op "minder regels en meer verantwoordelijkheid bij burgers, met behoud van beschermingsniveau en met voordeel voor iedereen".¹ Volgens de auteurs moet een gemeente die wil uitnodigen aan drietal eisen voldoen:

- Goede communicatie is een eerste voorwaarde voor het functioneren van het nieuwe Omgevingsbestel. Dit vraagt om duidelijkheid over doelstellingen en regels en om beschikbaarheid van informatie. Daar hoort ook bij dat de gemeente zich duidelijk uitspreekt over de rol die inwoners kunnen spelen bij het opstellen en periodiek herijken van de Omgevingsvisie.
- De gemeente moet tegelijkertijd ook goed luisteren zodat burgers (en hun organisaties) zich kunnen laten horen en zich gehoord voelen. Teleurstelling over de uitkomst is niet altijd te voorkomen, teleurstelling over onterechte verwachtingen wel.
- Daarnaast moet de gemeente oog hebben voor de reikwijdte en de grenzen van participatie. Mensen hebben meer te doen en er komt veel op ze af. Bovendien is niet iedereen even mondig. Dit kan leiden tot onvolledige en niet-representatieve participatie.

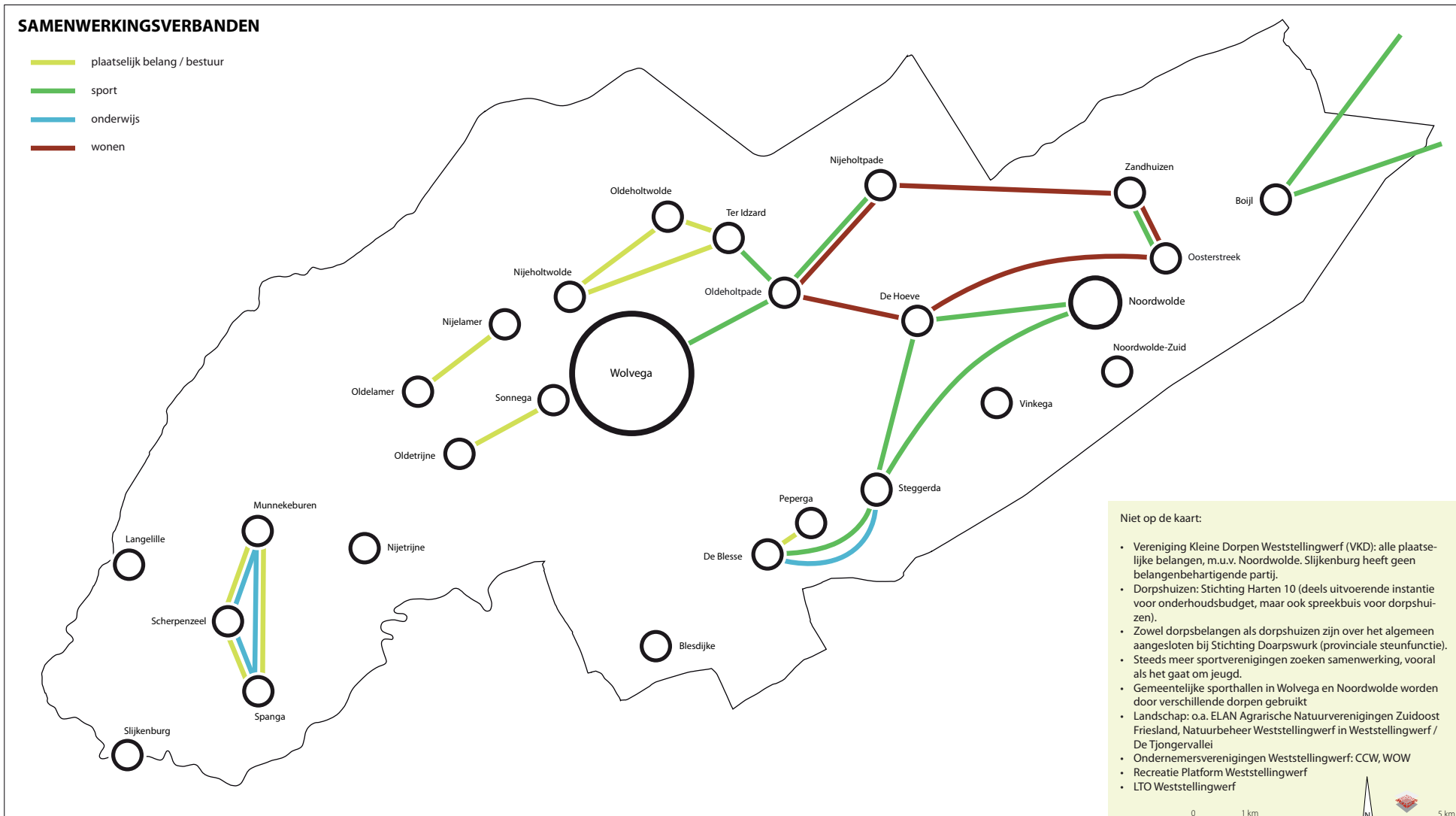
1. Bron: Sociaal Cultureel Planbureau, 'Niet buiten de burger rekenen!, over randvoorwaarden voor burgerbetrokkenheid in het nieuwe omgevingsbestel' (februari 2016).

Voorwaarden zijn meegenomen in proces

Bij het opstellen van deze Omgevingsvisie heeft het gemeentebestuur zo veel mogelijk rekening gehouden met deze voorwaarden. Dat blijkt o.a. uit de opzet van het participatieproces en uit de opbouw en keuzes in de uiteindelijke visie. Maar daar houdt de nieuwe rol van de gemeente niet op. Aan het einde van dit hoofdstuk zijn daarom afspraken opgenomen over de herijking van de Omgevingsvisie. Daarbij zal de gemeente er voor zorgen dat uiteindelijk een evenwichtige afweging plaatsvindt, waarbij alle partijen worden gehoord en niet alleen de mening van een beperkt aantal mensen of organisaties wordt vertolkt.

Samenwerkingsverbanden

Uiteindelijk is het belangrijkste doel van deze Omgevingsvisie om mensen met ideeën, plannen en initiatieven aan tafel te krijgen en met elkaar het gesprek aan te laten gaan over de mogelijkheden om de kwaliteit van Weststellingwerf uit te bouwen. Wat de gemeente betreft kan het daarbij gaan om veel verschillende samenwerkingsverbanden, variërend van sportclubs tot plaatselijke belangen en scholen. Als het past binnen de Weststellingwerf Stellingen en als partijen dit zelf van de grond tillen, is de gemeente bereid om mee te denken en te faciliteren. Ter inspiratie is op de volgende bladzijde een kaart opgenomen met bestaande samenwerkingsverbanden. De kaart is ongetwijfeld incompleet, maar geeft wel een aardig beeld van de ontwikkelingen die momenteel al binnen de gemeente gaande zijn. Aanvullingen zijn welkom!

Een overzicht van bestaande samenwerkingsverbanden in de gemeente

Over de gemeentegrenzen kijken

Wat samenwerken betreft houdt de wereld niet op bij de gemeentegrens. De gemeente werkt zelf in OWO-verband al intensief samen met de buurgemeenten Ooststellingwerf en Opsterland en staat open voor andere intergemeentelijke samenwerkingsvormen. De samenwerking van de sportclubs in Boijl, Elsloo en Zorgvlied is daarvan een goed voorbeeld.

Loslaten is geen bezuinigingsoperatie

De gemeente wil meer loslaten vanuit de overtuiging dat dit leidt tot meer ruimte voor goed inpasbare initiatieven in de wijken en dorpen. Loslaten is zeker geen bezuinigingsoperatie, want ook aan de nieuwe rol koppelt de gemeente budgetten. Bijvoorbeeld voor het op gang brengen van gewenste ontwikkelingen, zoals de transitie op het gebied van duurzaamheid. In de volgende paragraaf 'werkwijze en instrumentarium' wordt dit uitgewerkt.

Ook voor wat betreft die instrumenten wil de gemeente keuzevrijheid bieden. Niet elke initiatiefnemer is hetzelfde. Een wijk in Wolvega is wat anders dan de inwoners van Oldetrijne. Waar sommige wijken of dorpen graag veel zelf regelen, kunnen of willen andere dat niet. De keuze is uiteindelijk aan de (lokale) samenleving.

Werkwijze en instrumentarium

Inleiding

Bij deze benadering hoort een passend en deels nieuw instrumentarium. Een instrumentarium waarmee de wens om maatwerk te leveren handen en voeten wordt gegeven en tegelijkertijd waarborgen voor kwaliteit kunnen worden ingebouwd. Deze Omgevingsvisie vormt de eerste stap in dat nieuwe instrumentarium. Daarnaast zal de gemeente de volgende instrumenten ondersteunen of zelf doorvoeren.

1. Ruimte voor lokaal initiatief

Er wordt nadrukkelijk ruimte geboden om op lokaal niveau gebieds- of dorpsvisies op te stellen. Deze kunnen bijvoorbeeld projecten op het gebied van duurzame energie betreffen, of het afstemmen van het woningaanbod op de vraag, de inrichting van de buitenruimte of het in stand houden van voorzieningen.²

Wat de invalshoek ook is, in zo'n visie wordt ingezoomd op een deel van het gemeentelijke grondgebied, waarbij al naar gelang het onderwerp een logische afbakening wordt gekozen. Een dorpsvisie hoeft dus niet op te houden bij de dorpsgrens. De benadering is vergelijkbaar met die van deze Omgevingsvisie. De kwaliteiten van het betreffende gebied worden in beeld gebracht, waarbij mensen, ondernemers en partijen zoveel mogelijk worden betrokken. Dit is belangrijk omdat het moet gaan om een breed beeld en bijvoorbeeld niet om de visie van één grote lokale ondernemer of invloedrijke figuur.

2. Het project 'ruilverwoning' in De Hoeve en de dorpsvisie Nijeholtpade passen in dit beeld.

De gemeente zal budget beschikbaar stellen voor het opstellen van een lokale visie.

aansluiten op bestaande kwaliteiten

Het is een duidelijke stelregel dat ontwikkelingen welkom zijn als wordt aangesloten op bestaande kwaliteiten en als de identiteit van het betreffende gebied, wijk of dorp wordt versterkt. Als met de ontwikkeling van een initiatief wordt aangesloten op een gebiedskwaliteit maar tegelijkertijd andere kwaliteiten worden aangetast, zal op zijn minst moeten worden aangegeven hoe de verloren gegane kwaliteiten kunnen worden gecompenseerd, zodat uiteindelijk sprake is van ruimtelijke en/of maatschappelijke winst.

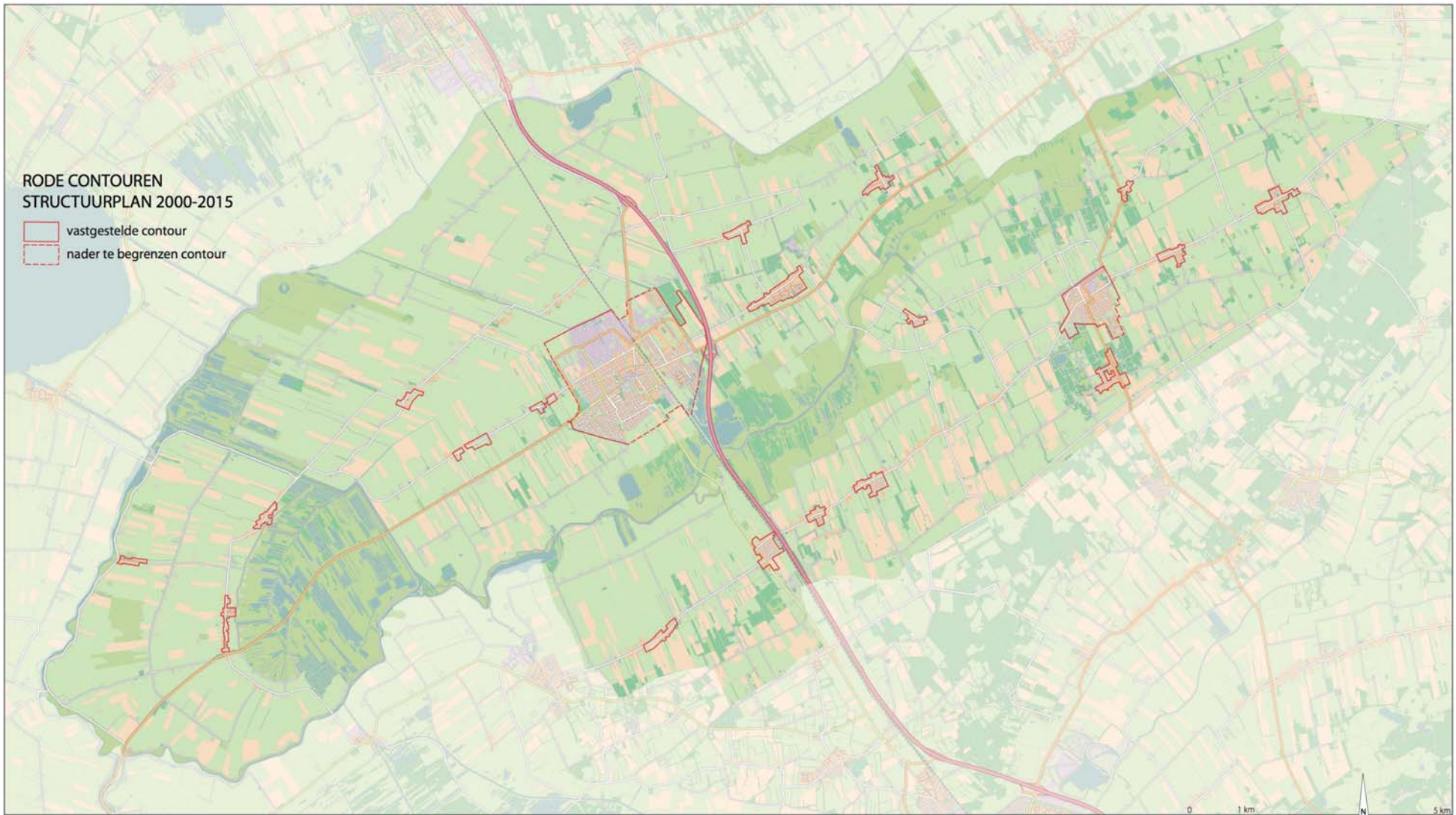
Bij zo'n (lokale) visie hoort dan ook een lijst of kaart met mogelijke verbeterpunten. In een uitvoeringsparagraaf kan eventueel worden bepaald wat de richtlijnen zijn voor het vaststellen van een redelijke vorm van compensatie.³

voorwaarden aan lokale visies

Samenvattend moet een gebiedsvisie voldoen aan de volgende voorwaarden:

- Zo veel mogelijk lokale partijen betrekken. Ook de gemeente denkt graag mee.
- Gebiedskwaliteiten en mogelijke verbeterpunten in beeld brengen.
- Integrale afweging maken, waaruit blijkt dat sprake is van duidelijke maatschappelijke, sociale of ruimtelijke meerwaarde.

3. Met deze manier van werken is de afgelopen jaren veel ervaring opgedaan binnen de provincie Utrecht, bij het opstellen van zogenaamde kernrandzonevisies. Zie hiervoor o.a. de handreiking 'kwaliteit van kernrandzones' (www.kernrandzonesprovincieutrecht.nl).

de rode contouren uit de structuurvisie Weststellingwerf 2000 - 2015

De gemeente vindt het belangrijk dat een (lokale) visie concrete resultaten oplevert. Het gaat niet alleen om het op een rij zetten van (realistische) dromen en wensen, maar ook om doorpakken. Daarbij hoort ook dat duidelijk wordt wat een gebied zelf kan ontwikkelen en wat door andere partijen zal worden opgepakt.

Overleg tussen alle betrokken partijen is cruciaal bij het opstellen van een dorpsvisie. Om dit te waarborgen stelt de gemeente hieraan eisen bij het opstellen van een gebiedsvisie:

- a. Direct betrokkenen moeten in de gelegenheid worden gesteld om inbreng te leveren. Bijvoorbeeld om hun wensen, opmerkingen en verbeterpunten op tafel te leggen en daarna om te reageren op de resultaten. Vaker bijeenkomen mag uiteraard altijd. Die bijeenkomsten moeten voor iedereen toegankelijk zijn.
- b. Het eindproduct moet door zo veel mogelijk partijen onderschreven worden. Wees open over eventuele discussiepunten of meningsverschillen.
- c. Als sprake is van ontwikkelingen die de schaal van het betreffende gebied overstijgen, dan moet overleg plaatsvinden met andere betrokkenen. Zie hiervoor ook punt 4.
- d. De gebiedsvisie wordt aangeboden aan de gemeenteraad.
- e. Daarna worden de afspraken vastgelegd, bijvoorbeeld in de vorm van contracten.

Als voor de maatregelen uit een gebiedsvisie een (partiële) bestemmingsplanherziening noodzakelijk is, dan is het laatste woord aan de gemeenteraad.

2. Loketfunctie

Het is belangrijk dat het duidelijk is waar mensen terecht kunnen met initiatieven die via de spelregels en instrumenten een vervolg kunnen krijgen. Het eerste bestuurlijk aanspreekpunt in elk gebied is de gebiedswethouder. Dit werkt zo sinds de installatie van het nieuwe college van burgemeester en wethouders in 2018. In de komende periode moeten de gebiedswethouders steeds beter zichtbaar worden.

De meeste projecten starten met een vraag en daarna een goed gesprek op ambtelijk niveau. Weststellingwerf heeft voor de dorpen al een dorpencoördinator als contactpersoon voor de dorpsbesturen. De dorpencoördinator vormt de spil van dorp naar de rest van de ambtelijke organisatie. Dit systeem werkt goed, maar is niet allesomvattend. Niet iedereen is lid van een plaatselijk belang en er zijn natuurlijk ook initiatieven van buiten een dorp. Daarom zou de inrichting van een loket een goed idee zijn. Een plek waar vragen kunnen worden gesteld over omgevingsgerelateerde kwesties die verder reiken dan alleen een aanvraag omgevingsvergunning.

De gemeente wil zo'n loketfunctie de komende tijd vorm gaan geven. In het kader van Professionele dienstbaarheid, Integraliteit en Maatwerk (PIM) draait in de gemeentelijke organisatie al een project om tot betere dienstverlening te komen. Het inrichten van een loket kan mogelijk worden uitgewerkt via dit al lopende spoor.

Op dit moment kan nog niet precies worden aangegeven hoe zo'n loketfunctie kan worden ingevuld. Het kan zowel gaan om een fysiek lo-

ket als om een digitale plek waar mensen terecht kunnen met hun vraag. De kern is dat vragen die een relatie hebben met de Omgevingsvisie op één plek een start kunnen krijgen.

3. Werken met kwaliteitscontouren

De rode contouren om de dorpen uit de structuurvisie 2002-2015 moeten vervangen worden door kwaliteitscontouren. Deze naam sluit beter aan bij de bedoeling van de contouren, namelijk zorgen voor kwaliteit binnen en buiten de dorpskern. Momenteel is bouwen buiten de rode contour niet mogelijk. Daar is in de meeste gevallen niets mis mee, want er waren en zijn goede redenen om bebouwing te clusteren en daarmee het landschap zo veel mogelijk open te houden.

In sommige gevallen kan dit er echter toe leiden dat kernen op slot komen te zitten. Weststellingwerf wil daarom bouwen buiten de kwaliteitscontour in uitzonderlijke gevallen toestaan, onder de volgende voorwaarden:

- Het gaat altijd om kleinschalige ontwikkelingen, met een directe relatie met ontwikkelingen binnen het dorp.
- De (bouw)mogelijkheden binnen de kwaliteitscontour moeten aantoonbaar zijn onderzocht en redelijkerwijs niet haalbaar zijn.
- Als gevolg van zo'n ontwikkeling gaan de kwaliteit van een kern en de directe omgeving er als geheel op vooruit. Het gaat dan zowel om maatschappelijke, sociale als ruimtelijke kwaliteit.

Dat betekent dat het vrijwel altijd zal gaan om een integrale ontwikkeling, waarmee bijvoorbeeld passende woonruimte kan worden gerealiseerd, of wordt bijgedragen aan het overeind houden, of realiseren van een voorziening voor het dorp. Individueel (financieel) gewin valt niet onder integrale meerwaarde.

Een dorpsvisie is een voorwaarde voor een gesprek over ruimtelijke ontwikkelingen buiten de rode contour. Het laatste woord is in alle gevallen aan de gemeenteraad, waarna eventueel kan worden overgegaan tot een bestemmingsplan- of omgevingsplanwijziging.

4. Maatschappelijke contracten & budgetten

De gemeente wil graag dat samenwerking - al dan niet in de vorm van gebiedsvisies - zo concreet mogelijke resultaten krijgt. Daarom bestaat de mogelijkheid om maatschappelijke contracten af te sluiten tussen de gemeente en maatschappelijke partners. Het is de ervaring dat dit een goede manier is om tot concrete afspraken te komen die tegelijkertijd dwingen tot het maken van keuzes.

Aan dergelijke contracten kunnen van de kant van de gemeente budgetten worden gekoppeld. Naast inzet voor concrete projecten kunnen dergelijke budgetten ook gericht worden op het stimuleren van maatschappelijke, sociale of ruimtelijke bovenplanse ontwikkelingen. Denk bijvoorbeeld aan het stimuleren van het lokaal opwekken van duurzame energie.

ontwikkelingsbudgetten

De meest vergaande vorm is het beschikbaar stellen van ontwikkelingsbudgetten voor dorpen of wijken. Budgetten die de dorpen naar eigen inzicht kunnen inzetten. De gemeente levert en toetst in dat geval de kwaliteitskaders. Uiteraard moet er ook rekening worden gehouden met bestaande wetten en regels op het gebied van veiligheid, milieu, ruimtelijke ordening en onderwijs.

Wijken of dorpen zijn verder vrij in hun keuze om van deze opties gebruik te maken. Dit onderwerp zal in de komende tijd verder worden uitgewerkt.

5. Het Omgevingspanel

Discussies over ruimtelijke of maatschappelijke onderwerpen moeten op de juiste schaal worden gevoerd. Aangezien Weststellingwerf de komende jaren niet voor grootschalige ruimtelijke ingrepen staat, biedt deze Omgevingsvisie vooral veel ruimte voor ontwikkelingen op lokaal niveau. Dat neemt niet weg dat ook vanuit lokaal niveau ontwikkelingen denkbaar zijn die de schaal van de eigen wijk of dorp overstijgen. Denk bijvoorbeeld aan een dorp dat een visie opstelt op het gebied van duurzame energie en daarbij de bouw van een dorpswindmolen onderzoekt. Zo'n windmolen is ook vanuit andere delen van de gemeente te zien. Het is dan niet meer dan redelijk dat ook andere Stellingwerfers iets mogen vinden van zo'n initiatief.

De Omgevingsvisie verplicht dan in zo'n geval tot het instellen van een Omgevingspanel, waarin verschillende partijen met een 'overkoepelende blik' zitting hebben. Denk bijvoorbeeld aan

de samenwerkende dorpen (VKD), natuurorganisaties, deskundigen van de gemeente en indien nodig externe deskundigen.

gemeenteraad heeft het laatste woord

Het Omgevingspanel hoort alle betrokkenen en geeft een advies dat aan de gemeenteraad wordt voorgelegd. De raad heeft in dit soort gevallen altijd het laatste woord.

6. Professioneel platform

Deze Ontwikkelingsvisie nodigt de samenleving nadrukkelijk uit om zelf met plannen, initiatieven en visies te komen. In veel gevallen zullen bewoners, ondernemers en organisaties daar prima toe in staat zijn, maar in een aantal gevallen zullen ze wellicht behoefte hebben aan ondersteuning. De gemeente wil die ondersteuning bieden in de vorm van een professioneel platform, waarop wijken, dorpen en organisaties een beroep kunnen doen.

In zo'n platform is bijvoorbeeld kennis aanwezig op het gebied van landschap, stedenbouw, ruimtelijke ordening, zorg, maatschappelijke organisatie, voorzieningen, onderhoud van groen en buitenruimte, milieu en duurzame energie. Een groot deel van deze kennis kan de gemeente zelf leveren. In bijzondere gevallen kan het noodzakelijk zijn om externe kennis in te huren. Dit alles uiteraard binnen de grenzen van het redelijke.

Op welke manier wordt ondersteund verschilt per onderwerp. Aanvrager en gemeente gaan hierover het gesprek aan.

7. Duurzaamheidsinstrumentarium

Weststellingwerf ziet de omslag naar een duurzame samenleving als cruciaal voor de toekomst. Gekoppeld aan de ambitie om voorop te lopen op het gebied van duurzaamheid worden daarom concrete acties geformuleerd en specifieke duurzaamheidsinstrumenten geïntroduceerd.

concrete acties

- In de toekomst zullen alle initiatieven worden getoetst op hun bijdrage aan de gemeentelijke duurzaamheidsambitie. Marktpartijen, wijken, dorpen en bewoners worden uitgenodigd om zelf met duurzame initiatieven te komen.
- De gemeente zal zelf het goede voorbeeld geven door alle eigen gebouwen en vervoermiddelen energieneutraal te maken.
- De gemeente gaat verder afspraken maken met corporaties om de bestaande voorraad versneld duurzaam te maken.

Als er binnen vijf jaar onvoldoende initiatieven uit de samenleving komen om de ambities van Weststellingwerf op het gebied van duurzaamheid waar te kunnen maken, dan neemt de gemeente de regie over en zal zelf met een klimaatplan komen.

duurzaamheidsinstrumenten

Veel van de hiervoor beschreven instrumenten bieden al goede mogelijkheden om ontwikkelingen op het gebied van duurzaamheid van de grond te krijgen. Dat geldt o.a. voor de mogelijkheid om gebiedsvisies op te stellen gericht op duurzaamheid, ondersteuning voor wijken en dorpen vanuit een professioneel platform,

specifieke stimuleringsregelingen en mogelijkheden voor maatschappelijke contracten.

Daarnaast denkt Weststellingwerf aan een tweetal aanvullende instrumenten, specifiek gericht op duurzaamheid:

- De energiewerkplaats Fryslân biedt al enige tijd de zogenaamde energiemix-methode aan voor dorpen die aan de slag willen met een visie op het gebied van energieneutraal worden. Samen met het dorp wordt in twee avonden bekeken wat het energiegebruik is en hoe dit verbruik energieneutraal kan worden gemaakt.⁴ In Weststellingwerf doet Steggerda al mee aan deze methode en de eerste resultaten zijn veelbelovend.

Of het nu gaat om de energiemix-methode of een andere manier om met elkaar uit te vinden wat gedaan kan worden op het gebied van duurzame energie, Weststellingwerf wil dit ondersteunen en is bereid dergelijke middelen aan te bieden aan de dorpen en wijken.

- Ook denkt de gemeente dat het goed is om maatregelen te nemen om de overgang naar een duurzame samenleving op de particuliere woningmarkt op gang te brengen. Er mogen dan in samenwerking met de corporaties wel de nodige stappen worden gezet, 68% van de woningvoorraad bestaat uit particuliere woningen en daar is nog veel te winnen.⁵ Voor veel particuliere woningeigena-

ren is het duurzaam maken van hun woning echter geen vanzelfsprekende stap. Het ontbreekt ze vaak aan kennis of de benodigde financiële middelen. Weststellingwerf gaat daarom de komende jaren nog meer inzetten op voorlichting aan particulieren. Daarnaast worden de mogelijkheden onderzocht van subsidieregelingen. Denk bijvoorbeeld aan het subsidiëren van de aanschaf van zonnepanelen, waarna bewoners deze kunnen huren.⁶

Afsluitend: het kan altijd beter.

De gemeente staat open voor mensen die het idee hebben dat dingen beter kunnen. Bewoners, organisaties of welke andere samenwerkingsvorm dan kunnen de gemeente daarom 'uitdagen' als ze denken dat ze bepaalde dingen zelf beter kunnen doen of regelen. Het kan daarbij bijvoorbeeld gaan om groenbeheer of het beheer van de buitenruimte.

Als er een solide plan ligt, dan is de gemeente bereid om mee te werken aan overdracht van verantwoordelijkheden en de bijbehorende overdracht van budgetten. Dit soort afspraken kunnen worden vastgelegd in een maatschappelijk contract.

4. Bron: energiewerkplaats.frl.

5. Bron: Rigo Research, Woonvisie Weststellingwerf (2016).

6. Friesland Campina past deze methode al op grote schaal toe door de daken van stallen te 'huren' en daar zonnepanelen op te plaatsen.

Vervolgstappen

Initiatieven vanuit de gemeenschap

Na het vaststellen van deze Omgevingsvisie leunt de gemeente niet achterover. Initiatieven uit de gemeenschap zullen met belangstelling afgewacht worden, en ook lopende projecten en initiatieven worden op de nieuwe manier voortvarend opgepakt, zoals het geval zal zijn bij:

- Nijeholtpade (dorpsvisie).
- De Hoeve (ruilverwoning).
- Steggerda (energiemix).
- Project 'groene dorpen' waarbij een overstap naar 'kwaliteitscontouren' mogelijk is.
- Opstellen van een actieplan 'verduurzaming gemeente'.
- Voortzetten van het project 'Kinderen kleuren de toekomst'.

Nota Kostenverhaal

Het is van belang dat een ingrijpende ruimtelijke of gebiedsontwikkeling door de (dorps)gemeenschap wordt gedragen en er niet gebouwd wordt puur voor de markt en eigen winst. Voorkomen moet worden dat de lusten voor de ontwikkelaar zijn en de lasten voor de omgeving. Onderdeel daarvan kan zijn dat er vanuit projecten een bijdrage terugvloeit naar het dorp of de wijk, of dat op een andere wijze geprofiteerd wordt van een ontwikkeling. Ook kan het zijn dat een deel van de opbrengst van een lokaal initiatief wordt gebruikt om andere bovenplanse projecten mede te financieren. Door dit basisprincipe van maatschappelijke meerwaarde in deze Omgevingsvisie vast te leggen, is er bij

toekomstige projecten een grondslag aanwezig om dit ook in praktijk te brengen.

Het is niet mogelijk om in de Omgevingsvisie exact te benoemen welke projecten worden opgestart in de periode tot 2030 en wat de kosten van die projecten zijn. Het voorstel is daarom om volgend op de vaststelling van de Omgevingsvisie een Nota Kostenverhaal vast te stellen. In die Nota kan ook een (steeds te actualiseren) projectenlijst worden opgenomen. Hiermee wordt voorkomen dat de Omgevingsvisie steeds moet worden bijgesteld als de planning van één project verandert.

Omgevingscyclus

Herijken Omgevingsvisie

Goede communicatie is een van de drie voorwaarden die het SCP stelt aan de nieuwe rol van de gemeente binnen het kader van de Omgevingswet. Daarbij hoort ook duidelijkheid over het opstellen en periodiek herijken van de Omgevingsvisie. De gemeente hanteert daarbij de volgende uitgangspunten.

elk jaar terug in de gemeenteraad

Een keer per jaar wordt de Omgevingsvisie geagendeerd voor de gemeenteraad en informeert het college de raad over de stand van zaken. De belangrijke onderwerpen en doelstellingen worden daarbij besproken: komen er initiatieven los, werkt het instrumentarium, kan iedereen meedoen, boeken we vooruitgang op het gebied van duurzaamheid, enzovoorts.

elke vier jaar tegen het licht houden

Elke vier jaar wordt de visie in zijn geheel doorgelicht, samen met bewoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties. Voor de belangrijke onderwerpen wordt getoetst of aan de doelstellingen is voldaan. Waar nodig worden visie en achtergrondmateriaal geactualiseerd. Conform de Omgevingswet worden hiervoor enkele interactieve sessies georganiseerd.

Bijlage 1

Addendum

Addendum op de Omgevingsvisie Weststellingwerf

Op 12 juni 2019 is de Omgevingsvisie Weststellingwerf door de gemeenteraad vastgesteld. Bij het vaststellen van de Omgevingsvisie is door het college toegezegd het door de gemeenteraad vastgestelde gaswinningsbeleid op 11 juni 2019 via een addendum toe te voegen. Dit addendum voorziet hierin. Ook wordt er met dit addendum een correctie gemaakt in het aantal genoemde biologische boerenbedrijven in de Omgevingsvisie.

Beleidsnotitie "Gaswinning in Weststellingwerf"

In de nieuwe beleidsnotitie "Gaswinning in Weststellingwerf" is het volgende bepaald.

Inleiding

Het onderwerp gaswinning is veel besproken in de gemeente Weststellingwerf de afgelopen periode. Was de opstelling van de gemeente ten opzichte van gaswinning tot medio 2017 positief de afgelopen paar jaar is het standpunt over (nieuwe) gaswinning veranderd naar negatief.

Op 4 maart 2019 heeft de gemeenteraad zich middels een motie unaniem uitgesproken tegen gaswinning. Het college had de opdracht te komen tot een nieuw beleidskader inzake gaswinning. De motie is betrokken bij het opstellen van dit nieuwe beleidskader.

Nieuw beleid gemeente.

In deze notitie onderscheiden wij de ontwikkeling van volledig nieuwe locaties (nu nog grasland) en ontwikkelingen op de bestaande 6 locaties.

De gemeente wil geen medewerking verlenen aan ontwikkelingen op het gebied van gaswinning omdat dit niet past:

- bij ons streven naar verduurzaming;
- binnen de energietransitie;
- in ons beeld van het afbouwen van gaswinning in Nederland.

De aanleg van een nieuwe gaswinlocatie in het agrarische landschap ziet de gemeente als een ongewenste, niet passende, inbreuk op dat landschap. Ons onbebouwd buitengebied is primair bestemd voor de agrarische sector. Om dezelfde reden staan we geen nieuwe woningen of nieuwvestiging van andersoortige bedrijven toe in het buitengebied.

Planologische rechten voor de bestaande gaswinlocaties als opgenomen in het bestemmingsplan Buitengebied, worden gerespecteerd. Wel zal de gemeente bij aanvragen voor proefboringen en uitbreidingen vanuit de bestaande locaties negatief adviseren.

Betrekken buurgemeenten bij nieuwe aanvragen om een proefboring

Indien er sprake is van vergunningaanvragen om te komen tot nieuwe proefboringen in de gemeente welke betrekking hebben op

gasvelden, die gedeeltelijk in onze buurgemeenten zijn gelegen, dan betreft de gemeente de betreffende buurgemeenten bij deze ontwikkeling door:

- de buurgemeente onverwijld in kennis te stellen van het verzoek;
- zo mogelijk gezamenlijk te adviseren;
- indien besluitvorming ingevolge de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht en/of de Wet ruimtelijke ordening nodig is, de buurgemeente uit te nodigen een standpunt aan onze gemeenteraad kenbaar te maken.

Biologische boerenbedrijven in de Omgevingsvisie

Over het aantal biologische bedrijven:

72

- 1 gemengd akkerbouw-rundveebedrijf in Oosterstreek.
- 2 biologische melkveehouderijen, één in de Blesse en één in Langelille.
- 2 melkveehouderijen in Oldelamer zijn aan het omschakelen naar biologisch.

Colofon

De Omgevingsvisie Weststellingwerf is opgesteld door bureau Nieuwe Gracht onder begeleiding van een gemeentelijke projectgroep:

Projectgroep

- Monique Annotee
- Henk Bergsma
- Lourens Boersma
- Klaas Hallema
- Ronald Hekman
- Remko de Jong
- Jan Kracht
- Bert van Lubek
- René Meijer
- Sietze van Hemmen
- Tineke Rodenhuis
- Ruben Roemeling
- Marjolein Vogel

Bureau Nieuwe Gracht

- Wim Keijsers
- Jan Willem Tap

Deze Omgevingsvisie is mogelijk geworden dankzij de inbreng van vele inwoners, (agrari-sche) ondernemers, organisaties, raadsleden en andere belangstellenden.

Voor het opstellen van de visie zijn de volgende bijeenkomsten georganiseerd:

Inspiratieavonden

- Noordwolde (11.04.2017): omgevingskwaliteit & leefbaarheid.
- Wolvega (18.04.2017): circulaire economie, klimaatverandering & de toekomst van de landbouw.

Themabijeenkomsten

- Scherpenzeel (27.06.17): leefbaarheid & zorg.
- Sonnega (11.07.2017): landbouw & buitengebied.
- Nijeholtpade (12.09.2017): wonen & omgevingskwaliteit.
- Wolvega (26.09.2017): duurzaamheid.
- Wolvega (22.11.2017): besprekavond.

Deze bijeenkomsten zijn begeleid door:

Bureau Roeg & Roem

- Merel Melief
- Marleen van der Werff
- Dien Wiersma

73

**DOORKIJK
NAAR DE
TOEKOMST**

Verf
VISIE

